

bistands- aktuelt

nr 5 juni
2009

NICARAGUA

FOTO: KEVIN LAMARQUE/SCANPIX

Falmet Ortega styrer
Nicaragua

Side 24-26

www.bistandsaktuelt.no

For én dollar dagen

Shahjahan og familien hans er blant 1,4 milliarder mennesker som lever for rundt én dollar om dagen. Bistandsaktuelt har besøkt familien som lever i slummen i Dhaka.

Side 15-19

Shahjahan forsørger seg og familien ved å sykle rickshaw i Dhaka.

FOTO: GMB AKASH

Svindel og korrupsjon hindrer hjelpearbeid

■ En spørreundersøkelse foretatt av Bistandsaktuelt avslører at hjelpearbeidere ofte utsettes for forsøk på svindel og korrupsjon.

■ Over halvparten av de som har svart har kjennskap til at nødhjelp er blitt forhindret eller forsinket på grunn av krav om bestikkelser eller liknende uregelmessigheter.

■ – Vi blir ansett som fremmede med velfylte pengesekker, og mange benytter anledningen til å berike seg selv og sine, skriver en erfaren hjelpearbeider.

Side 4-6

B-Post Abonnement

RETURADRESSE: Bistandsaktuelt,
boks 8034 Dep., 0030 Oslo.

HELSE

Krass
kritikk av
Verdens-
banken

Side 13

BISTAND

– Alle
har
sviktet
landbruket

Side 10

BREDBÅND

Afrika
får
super-
nett

Side 20-21

BUDSJETT

Flere
bistandskroner
til flyktninger
i Norge

Side 12

Norges rolle må styrkes i Sudan

Av Anne Kristin Sydnes, Utenlands-sjef i Kirkens Nødhjelp, Jens Mjaugedal, Utenlandssjef i Flyktninghjelpen, Orrvar Dalby, Utenlandsjef i Norsk Folkehjelp

FREDSAVTALEN som ble undertegnet mellom Sudans regjering og Sør-Sudans frigjøringsbevegelse (SPLM) i januar 2005, var historisk. Den gjorde slutt på en av vår tids mest blodige og langvarige borgerkriger. Mer enn 2 millioner hadde mistet livet og over 4 millioner var fordrevet. Men gjennomføring av avtalen går tregt og freden er truet. Konsekvensene om freden bryter sammen vil være katastrofale for Sør-Sudan spesielt, men også for Sudan og regionen som helhet. Målrettet og samstemmig oppfølging fra det internasjonale samfunn må til. Her kan Norge igjen spille en nøkkelrolle.

Avtalen fra 2005 er omfattende og sikrer selvbestemmelse til Sør-Sudan, og beskriver samtidig prosessen fram mot en folkeavstemning i 2011. Da skal Sør-Sudan avgjøre om de fortsatt vil tilhøre Sudan. Fredsavtalen er et ualminnelig godt dokument for et land som er i en ualminnelig vanskelig situasjon! Avtalen kunne vært et avgjørende bidrag til fred for hele Sudan. Dessverre er det ikke blitt slik. Gjennomføringen ligger etter tidsplanen, og konfliktnivået mellom sentralregjeringen og Sør-Sudan øker.

EN AV DE VIKTIGSTE drivkreftene i konflikten er landets naturressurser. Sudan er en oljeøkonomi der 67 prosent av statsinntektene kommer fra olje, men de viktigste oljeområdene ligger i sør. I henhold til fredsavtalen skal inntektene fra oljeområder i sør deles likt mellom nord og sør, men regjeringen i Sør-Sudan har ingen tillit til at inntektene blir fordelt i henhold til avtalen. En særlig risiko er knyttet til Abyei, et av de viktigste oljeområdene. Fredsavtalen innebar opprettelse av en grensekommisjon. Kommisjonen fastslo i 2005 at Abyei skulle innlemmes i Sør-Sudan. Dette ble partene ikke

Sørsudanske soldater i Abyei i 2008. Uenigheten om oljerike Abyei er en av flere problemer som truer fredsavtalen mellom SPLA i sør og regjeringen i Khartoum, skriver artikkelforfatterne.

FOTO: SCANPIX

Konflikt-nivået mellom sentralregjeringen og Sør-Sudan øker.

DEBATT

enige om. Saken er nå sendt til Voldgiftsdomstolen i Haag, der avgjørelse ventes i juni. Vi frykter nye konfrontasjoner om en avgjørelse i Haag heller ikke respekteres.

FREDEN AVHENGER OGSÅ av at regjeringa i Sør-Sudan kan bringe velferd og tjenester ut til en fattig og utarmet befolkning. Flergivermekanismene skulle være en kanal for finansiering av infrastruktur og tjenesteyting. Treghet hos de internasjonale aktørene, stivbent byråkrati og en uerfaren sørsudansk administrasjon, fører til kraftige forsinkelser og stor misnøye. Offentlige lønninger og driften av helse- og utdanningsinstitusjoner rammes, med påfølgende sosial uro.

De siste månedene har gamle konflikter i sør blusset opp, både internt i SPLM og i forhold til tilgang til jord og beiteland. Alle konfliktenes forsterkes av alarmerende stor tilgang på håndvåpen. Samtidig som uroen sprer seg, trues demokratiseringsprosessen.

Et fritt valg i 2010 forutsetter fri offentlig debatt. Men i nord styrkes sikkerhetsrestriksjonene med stadig anslag mot media og organisasjoner. I Sør-Sudan har tre lovforslag som skal sikre ytringsfriheten ligget ubehandlet siden august i fjor. I mellomtiden blir de restriktive lovene fra Khartoum gjort gjeldende som foreløpige lover i Sør.

FREDSAVTALEN STÅR I FARE. Årene

fram mot folkeavstemningen i 2011 vil være kritiske. Sudan er Norges største utenrikspolitiske engasjement i sør ved siden av Palestina og Afghanistan. Likevel må det politiske fokuset bli klarere og Norges rolle styrkes ytterligere.

Norge kan spille en større rolle for å få aktører på banen som kan legge press på makthaverne i Sudan, stater i den arabiske verden og Kina, India og Russland.

Den globale økonomiske krisa truer samfinansieringsmodellen for flergiverfondene, som er basert på at regjeringa i Sør-Sudan skyter inn en andel i alle prosjekter. Krisetiltak må raskt vurderes. Norge spilte en avgjørende rolle for å sikre fredsavtalen. Nå må Norges rolle styrkes ytterligere for også å sikre freden. ■

IKT og bistand – Er Norad overhodet interessert?

Av Lars T. Søftestad

I 2002 KONTAKTET JEG Norad i forbindelse med at jeg skrev en artikkel til en konferanse om informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) og bistand. Jeg var interessert i å finne ut hva Norad gjorde på dette området, og fikk kontakt med et par ansatte som arbeidet konkret med IKT og bistand, og som kunne fortelle interessante ting om hva Norad gjorde. I dag er det imidlertid ingen i Norad som arbeider med dette.

Hva menes med «IKT og bistand»? Utgangspunktet er IT, inklusive iInternett og telefoni (spesielt mobiltelefoni), for å nevne de to mest kjente. For å forenkle bildet kan vi tenke oss to forskjellige tilnæringer.

I den første tilnærmingen forstås IT ofte som en drivkraft – som en motor – for å få til endringer. Dette er en teknologisk og kvantitativ tilnærming, der målet er å bidra til økt bruk av en bestemt teknologi i

en befolkning generelt og/eller blant spesielle målgrupper.

DEN ANDRE TILNÆRMINGEN tar som utgangspunkt at det er et gjensidig forhold mellom teknologi og kultur. Å forstå dette gjensidige forholdet anses som grunnleggende for å kunne definere overordnede strategier for bruk av IT, og følgelig form og innhold i konkrete prosjekt. Fokus her er på det kvalitative aspektet – ikke IT som middel så mye som innholdet som formidles ved hjelp av slik teknologi.

Med andre ord, det dreier seg primært om hva som kommuniseres, og fokus endres følgelig fra IT og til IKT. Der IT eksellerer i overføring av informasjon og data, fokuserer IKT på kunnskap, som er noe annet og mye mer, nemlig informasjon og data plassert i en kontekst.

Denne konteksten er menneskene som kommuniseres med hverandre ved hjelp av, for eksempel, e-post og mobiltelefoni, og, i siste in-

stans, kulturen eller kulturene disse menneskene representerer. Det såkalte «digital divide», der tradisjonelle ulikheter mellom Nord og Sør forstås å være underbygget og forsterket av ulikheter når det gjelder tilgang til og bruk av IT, er et stort og voksende problem. Innenfor den første tilnærmingen sees ofte løsningen på «digital divide» å gjøre tilgangen til IT større. Ifølge den andre tilnærmingen er det langt fra klart at et problem som, i første omgang, er forårsaket av IT, kan løses ved ganske enkelt å øke bruken av IT.

DET INTERESSANTE MED Norad i denne sammenhengen er delvis hva situasjonen var i 2002, og hva den er i dag. Omkring 2001-2003 skjedde flere interessante ting. Det var en klar politisk vilje til å bevege seg fra en kvantitativ tilnærming mot en mer kvalitativ tilnærming. Ansatte arbeidet konkret med et par strategidokumenter, det var interesse for gjennomgang for å lære av det

som var gjort tidligere, og det var kontakt med lignende initiativ i Dnida og Sida. Store ressurser ble over flere år investert i dette strategiarbeidet. Hvordan og hvorfor ble dette avbrutt? Hva er implikasjonene av dette for en kritisk evaluering – med tilhørende læring – av Norads bilaterale engasjement på dette området – spesielt når det gjelder resultatoppnåelse?

Det er imidlertid folk i Norad i dag som på nytt er opptatt av å fokusere på IKTs samfunnsmessige funksjon og rolle, på å forstå IT ikke bare som mål i seg selv, men som et middel til å realisere Norads og Norges overordnede bistandspolitiske målsettinger. Jeg håper at disse medarbeiderne i Norad nå vil lykkes med å skape en bred interesse og forståelse for IKT og bistand. ■

Lars T. Søftestad driver konsulentfirmaet Supras. Han er antropolog med mangeårig erfaring fra bistand.

I dag er det imidlertid ingen i Norad som arbeider med dette.

bistandsaktuelt

Fagblad om utviklingssamarbeid • Utgitt av Norad

Redaksjonen arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat og Lov om redaksjonell frihet i media. Det er bladets redaktør som har ansvaret for innholdet i bladet.

5/2009 – 12. ÅRG

Afrikansk demokrati på prøve

LEDER

«Flere land i Afrika er blitt demokratiske. Jeg tror også vi vil få vår frihet en dag». Dette utsagnet fra en etiopisk journalist speiler synet til nesten alle afrikanere. Hun satt lenge i fengsel fordi hun i sine artikler støttet demokrati-bevegelsen i landet. En fersk undersøkelse gjort av Gallup, viser at ni av ti afrikanere ønsker å bo i et demokrati. Og når de først får lov til å delta i flerpartivalg, går de mann av huse for å stemme. Det siste året har Angola, Sør-Afrika og Ghana gjennomført valg med høy deltagelse og gode politiske diskusjoner. Likevel er det fortsatt grunn til bekymring. Den afrikanske unionen og de ulike regionale samarbeidsorganene må vise hva de duger til.

2009 blir et avgjørende år for afrikansk demokrati. Dessverre er det fortsatt altfor mange afrikanske ledere som bryr seg mye mer om egen makt og fortrefelighet enn om folkets ønsker og behov. Soldatene på kontinentet har ikke heller lagt av seg uvanen fra tidligere tiår med å blande seg inn i politikken. I løpet av de siste ni månedene har det vært kupp i Mauritania, Guinea, Guinea Bissau og Madagaskar.

Det gledelige er at Den afrikanske unionen (AU) har vært raskt ute med å fordømme soldatene som bryter med demokratiske spilleregler. AU og andre regionale grupper jobber også i kulissene i flere konfliktområder som for eksempel Burundi, Sudan, Somalia og DR Kongo for å få til løsninger.

I løpet av 2009 skal det avholdes 27 valg i Afrika. Zimbabwe blir en avgjørende test på statsledernes vilje til å respektere vanlige afrikaneres ønsker. Nylig var statsminister Morgan Tsvangirai i Norge for å be om støtte. Han er med i en samlingsregjering sammen med sin tidligere erkefiende, Robert Mugabe – en person landets velgere konstant avviste i mars i fjor. Men fortsatt sitter Mugabes folk i nøkkelstillinger, de undergraver en demokratisk utvikling og forsøker å forhindre utformingen av en ny grunnlov. Norge kan ikke gjøre mye annet i denne situasjonen, enn å støtte de positive kreftene i regjeringen, samt å sørge for at det regionale meklingsorganet fungerer.

Den zimbabwiske politiske tegneren Tony Namate har en tegning av Mugabe der presidenten sint og opprørt skriker ut: «Jeg brakte demokrati til Zimbabwe, jeg vil aldri tillate en situasjon der opposisjonen vinner et valg.» Det er bare andre afrikanske ledere som kan gi kontinentets gamle frigjøringshelter en leksjon i hva folkestyre virkelig innebærer. Norge kan bidra med å støtte grupper som gir denne beskjeden til sine ledere.

JS

MÅNEDENS SITAT

«PST frykter at nordmenn skal dra på hijab-reiser, og kunne ta sitt eget liv. Er det noe du frykter?»

VGs reporter blander ord i intervjuet med justisminister Knut Storberget. VG, lørdag 16. mai 2009

Leder **Lars Løvold** var den første som ble ansatt i Regnskogfondet. I år feierer organisasjonen 20-årsjubileum og har nå nærmere 30 ansatte og samarbeidspartnere på tre kontinenter. FOTO: ESPEN VÆHLE

En voksen(de) 20-årsjubilant

– For første gang føler jeg at vi har et aktivitetsnivå som virkelige monner, sier daglig leder i Regnskogfondet, Lars Løvold. Organisasjonen hans feirer 20 år i år.

PORTRETT

HVEM:
Lars Løvold

HVA:
Daglig leder i Regnskogfondet

HVORFOR:
Organisasjonen feirer 20-årsjubileum

■ LIV RØHNEBÆK BJERGENE

Det begynte med at musikeren Sting og indianerlederen Raoni slo alarm om rasingen av regnskogen i Brasil. Elin Enge, i dag daglig leder i ForUM for utvikling og miljø, startet Regnskogfondet som en kampanje for et indiansk territorium i brasiliansk Amazonas.

– Som sosialantropolog med feltarbeid fra Brasil hadde jeg god kunnskap både om regnskogen og indianerne. Jeg var den første som ble ansatt, forteller Løvold.

I dag støtter Regnskogfondet prosjekter på tre kontinenter og har over hundre lokale samarbeidspartnere. Fondet har et årlig budsjett på 120 millioner kroner. Omkranset av 27 kollegaer er Løvolds alenetilværelse så definitivt over. Regnskogfondets leder tror på fortsatt vekst.

– Det vil ikke være urimelig om vi vokste til 50 ansatte.

Urfolks rettigheter. Etter 20 års innsats er den norske regnskog-nestoren mest fornøyd med hvordan Regnskogfondet og deres partnere har klart å redde betydelige områder med regnskog.

– Hadde ikke vi og våre partnere mobilisert, er det store regnskogsområder som ikke ville vært der i dag. Bare i Brasil er vi aktivt engasjert i å beskytte områder som tilsvarer hele Norges areal, sier Løvold.

Dessuten mener han at Regnskogfondet har bidratt til at stemmene til dem som bor i regnskogen, blir hørt.

– Det er ikke mulig å redde regnskogen uten at de som bor der gis rettigheter. Derfor har det vært viktig å skape bevissthet og anerkjennelse for deres livsform og kultur, sier Løvold.

Sinnsykt ambisiøst forslag. Under Bali-møtet i desember 2007 lanserte statsmi-

nister Jens Stoltenberg det norske regnskoginitiativet. De to initiativtagerne, lederen i Naturvernforbundet Lars Haltbrekken og Løvold, kunne juble over å ha halt i land milliardkontrakten.

– Hvor avgjørende var din rolle for å få dette til?

– Forslaget ville ikke ha oppstått av seg selv.

Løvold forteller hvordan den voksende bekymringen i den norske befolkningen over klimaendringene dannet bakgrunnen for forslaget.

– Vi så muligheten for å lansere et initiativ som var veldig ambisiøst, men som blant andre tidligere sjeføkonom i Verdensbanken, Nicholas Stern, mente ville være både det mest kostnadseffektive tiltaket og det som kunne ha raskest effekt på klimaet.

Tre måneder før Bali-møtet mottar statsministerens kontor, utenriksministeren, miljø- og utviklingsministeren og finansministeren et forslag om å bevilge seks milliarder kroner årlig fram mot 2012 til bevaring av regnskog.

– Det var et sinnsykt stort forslag, men vi hadde stor tro på å få det igjennom. Vi merket at politikerne så logikken og mulighetene for raske resultater, forteller Løvold.

Nettjustert til halvparten var regnskoginitiativet et faktum.

Unikt nettverk. – Med regnskogmilliardene på plass, hva er de største utfordringene?

– Å sørge for at skogtiltakene blir utviklet gjennom reelt deltagende prosesser, ikke ovenfra og ned. Jeg mener at for eksempel Kongo kan bli et eksempel på en annerledes utvikling, der skogen blir stående framfor å bli hogd ned. Slik kan skogmilliardene muliggjøre en ny utviklingsvei for de fattige. Men da handler det om å få til politiske prosesser hvor både politikere og dem som faktisk bor i skogen, får delta. Da må det sivile samfunnet og lokalbefolkningen inkluderes.

Nettopp de lokale samarbeidspartnere er etter Løvolds mening Regnskogfondets styrke.

– Rainforest Foundation har kontorer i London, New York og Oslo, og framstår som en liten aktør. I virkeligheten er vi et unikt internasjonalt nettverk. I dette ligger det en enorm kraft. ■

I virkeligheten er vi et unikt internasjonalt nettverk.

Lars Løvold, leder i Regnskogfondet.

«Alle» utsettes for svindelforsøk

Norske nødhjelpsarbeidere rapporterer om omfattende korrupsjon

I en spørreundersøkelse utført av Bistandsaktuelt svarer et stort flertall av norske nødhjelpsarbeidere at de har blitt utsatt for svindel eller korrupsjon.

■ GUNNAR ZACHRISEN
OG TOR AKSEL BOLLE

HUMANITÆR BISTAND

18 av 21 respondenter fra «de fem store» organisasjonene bekrefter at de har vært utsatt for svindelforsøk, forsøk på korrupsjon eller korrupsjonslignende handlinger. I samtlige tilfeller har det skjedd i forbindelse med humanitær bistand under eller etter krig og katastrofer. Elleve av de spurte opplyser at de har opplevd korrupsjonsforsøk mer enn en gang.

- Vi blir ansett som fremmede med velfylte pengesekker, og mange benytter anledningen til å forsøke å berike seg selv og sine gjennom forsøk på å få kloa i noen av midlene vi besitter, lyder et hjertesukk fra en erfaren bistandsarbeider.

Tre av de spurte mener derimot at de ikke er blitt utsatt for forsøk på korrupsjon. De fleste av respondene er svært erfarne hjelpearbeidere.

Rammer ofrene. Det er til sammen 21 ansatte med erfaringer fra humanitær bistand i Norges Røde Kors, Kirkens Nødhjelp, Norsk Folkehjelp, Flyktningshjelpen og Redd Barna som har svart på undersøkelsen. Tretten av disse har kjennskap til at nødhjelp er blitt forsinket eller forhindret på grunn av at det er blitt framsatt krav om bestiklinger eller lignende uregelmessigheter. Dermed kan flyktninger eller andre nødlidende ha blitt direkte skadelidende.

- Det har skjedd ofte i Afrika, på høyere og lavere plan. Ofte kunne det være på grensen til å kalle det en «kidnappingslignende» situasjon, der adgangen til ofrene var avhengig av godvilje og aksept fra myndighetene eller væpnede grupper, skriver en bistandsarbeider.

Andre nevner byggeprosjekter og brønnboring som eksempler på tiltak som rammes av korrupsjon. Ofte er det dårlig betalte ansatte i

I virkeligheten er det de – ofrene i krig og katastrofer – som rammes når noen stjeler av lasset. Her mottar flomrammede i Nepal nødhjelpsrasjoner fra en lokal

det offentlige som «prøver seg». Sikkerhetsstyrker av ulike slag, pass- og visumkontrollører og tollfunksjonærer er yrkesgrupper som nevnes.

- Ettersom vi ikke aksepterte å betale for forfgang i behandlingen eller for å få visum, måtte vi bare finne oss i at det tok lengre tid (3-4 uker eller noen ganger enda mer). Denne forsinkelsen la vi derfor inn i beregningen hver gang vi visste at vi

handlinger endte med trussel mot meg, som medførte at jeg sa opp kontrakten. Det førte igjen til at to personer ble drept i de etterfølgende tumultene, forteller bistandsarbeideren ■

To ble drept

Å avvise korrupsjon kan også føre til tilspissing av konflikter. Det opplevde en norsk bistandsarbeider som nektet å bøye av for press under forhandlinger om en leveranse til et humanitært prosjekt.

- Jeg opplevde også at prisfor-

Betalte løsepenger etter kidnapping

Ulike nødhjelpsarbeidere i Bistandsaktuelt undersøkelse forteller om at de selv, organisasjonen eller samarbeidspartnere er blitt utsatt for trusler i tilknytning til korrupsjonspress. Det følgende er antagelig likevel det mest alvorlige tilfellet hva gjelder anslag mot egen sikkerhet:

- Jeg var utsatt for kidnapping over en del dager, og her ble det lagt

meget sterkt press på oss og våre foresatte om å utbetale løsepenger. Denne kidnappingen medførte en total stans i all hjelpeinnsats i landet over flere dager for å få oss løslatt, skriver den meget erfarne bistandsarbeideren.

Han bekrefter samtidig at det ble betalt løsepenger fra organisasjonen. ■

Ettersom vi ikke aksepterte å betale for forfgang i behandlingen eller for å få visum, måtte vi bare finne oss i at det tok lengre tid.

ORD-FORKLARING:

Humanitær bistand: Bistandsinnsats overfor mennesker i en mer eller mindre akutt nødsituasjon, ofte i tilknytning til krig eller naturkatastrofer.

måtte gjennom en slik prosess, skriver en av de spurte.

Bøye av for press. Men flere av de spurte innrømmer også at offentlig ansattes krav om bestiklinger – unntaksvis – ble akseptert av ulike hjelpeorganisasjoner, av hensyn til ofrene.

- Dette var en velkjent praksis som dessverre av enkelte (kanskje mange) ble akseptert for ikke å miste dyrebar tid, sier en.

Likevel er det bare tre av 21 spurte som bekrefter at de selv eller egen arbeidsgiver noen ganger har betalt bestiklinger i forbindelse med humanitære operasjoner.

Flere viser til at de norske organisasjonene har strenge regler som sier at de aldri skal betale bestiklinger – basert på et såkalt «nulltoleranse»-prinsipp overfor korrupsjon. Dette samsvarer med den holdningen norske politiske myndigheter har stått for i offisielle sammenhenger.

Støtter nulltoleranse. Alle spurte i undersøkelsen gir generell støtte til en nulltoleranse-holdning. De fleste mener at det er viktig for bistandsorganisasjoner å flagge konsekvente holdninger og at ettergivenhet på dette området bare vil gjøre vondt verre på lengre sikt.

Når det gjelder den praktiske anvendelsen av slike handlingsregler i virkelighetens verden, finnes det likevel en del skepsis. To av de spurte mener at det er umulig å gjennomføre i praksis, mens seks andre gir

utdypende forklaringer på hvorfor nulltoleranse kan være vanskelig.

En av av nødhjelpsarbeiderne gir følgende forklaring på hvorfor han eller hun mener at nulltoleranse for korrupsjon er umulig i praksis:

«Korrupsjon og nepotisme er del av et system, og særlig offentlig ansatte er avhengig av denne ekstra inntekten for å kunne klare seg. (...) Dessuten er det en rädende holdning at en jobb med potensial for korrupsjon er en god jobb, fordi den gir muligheten til å ta seg av familien. Ofte er det forventninger fra en større sosial gruppe om å utnytte dette korrupsjonspotensialet. Stillingen og verv blir ofte kjøpt og anses som en investering (tilgang til korrupsjon)», skriver bistandsarbeideren.

Trusler om vold. Enkelte bistandsarbeidere har også opplevd at penger er blitt krevd som motytelse mot egen sikkerhet, som ledd i ren utpressing. I slike tilfeller er det snakk om at organisasjonen eller dens samarbeidspartner betaler beskyttelsespenger for å unngå trøbbel. Tilsvarende er det heller ikke ukjent at ulike væpnede grupper i konfliktområder avkrever «bompenger» for å passere veisperringer.

Dessuten forekommer det også at det framsettes trusler i forbindelse med ansettelse og innhenting av tilbud på arbeidsoppdrag, forteller en av spurte.

Til sammen sendte Bistandsak-

Røde Kors-forening i august 2007.

FOTO: G.M.B. AKASH

tuelt ut spørreskjemaer per e-post til 40 ansatte i de fem organisasjonene Norges Røde Kors, Kirkens Nødhjelp, Flyktninghjelpen, Norsk Folkehjelp og Redd Barna. Av disse var

det 21 som besvarte henvendelsen. (Obs! Enkelte respondenter har også gitt eksempler fra egne erfaringer fra humanitært arbeid for andre arbeidsgivere.) ■

Reagerte ikke på varsel

En ansatt i en av de fem store norske hjelpeorganisasjonene ble, ifølge ham selv, ikke tatt på alvor da han rapporterte om korrupsjonsmistanker.

– Som leder for (...) oppdaget jeg massive uregelmessige økonomiske/etiske forhold. Min leder (som var blandet opp i Code of Conduct-brudd) stemplet meg som bråkmaker overfor utenlandssjefen. Jeg rapporterte skriftlig til utenlandssjefen – men saken ble ikke behandlet. Til slutt rapporterte jeg skriftlig direkte

til styret – som handlet, forteller bistandsarbeideren.

Hans kontrakt med den norske organisasjonen ble imidlertid ikke forlenget. Senere oppdaget den samme organisasjonen at cirka 4,5 millioner var blitt svindlet fra programmet, forteller varsleren. Saken hadde forgreninger til enkeltpersoner i landets politiske ledelse. Pengene ble svindlet fra et program for nødlidende mennesker i et vestafrikansk land. ■

Fem av sju rapporterte om korrupsjon

Svensk humanitær bistand er blitt hindret, svekket eller forsinket som følge av korrupsjon i mottakerlandene. Det fastslo det svenske magasinet Omvärlden etter en tilsvarende spørreundersøkelse utsendt til sju svenske organisasjoner i februar i år.

Fem av de sju organisasjonene rapporterte at de hadde støtt på kor-

rupsjonsproblemer i sitt arbeid. Ved ett av tilfellene oppga en organisasjon at deres innsats hadde stoppet helt opp som følge av korrupsjon i en partnerorganisasjon i et mottakerland.

Enkelte organisasjoner innrømmet også å ha betalt bestikklser for å få fram hjelpsendinger. ■

Som leder for (...) oppdaget jeg massive uregelmessige økonomiske/etiske forhold. (...) Jeg rapporterte skriftlig til utenlandssjefen – men saken ble ikke behandlet.

Kan bli bedre på opplæring

Flere ansatte i de fem store norske hjelpeorganisasjonene er ikke fornøyd med hvordan deres egen organisasjon forbereder sine ansatte på ulike former for korrupsjonsforsøk. Mens syv nødhjelpsarbeidere svarer ja på at deres organisasjon forbereder og skolerer de ansatte på en god måte, er det like mange som svarer nei.

Noen mener at organisasjonen de arbeider for har et tydelig fokus på trening og opplæring på området, inkludert dilemmatrening. Andre fastslår at det ennå er langt fram før den forebyggende opplæringen

på området blir god nok.

– Vi har ikke en god felles prosedyre på hvordan våre ansatte opplæres på dette området, svarer en bistandsarbeider.

– Så langt jeg har opplevd gjennom mine 16 år i humanitært arbeid, mener jeg det er langt frem og masse som må gjøres før vi kan si oss tilfreds med forberedelsene på dette området. En «nulltoleranse»-grense bør være der for oss alle, og ikke minst for norske myndigheter, men det krever at alle som reiser ut på forhånd blir grundig innført i hva dette er, skriver en annen. ■

Mer om samme tema >>>

SLIK SKJER DET:

(Sitater fra ulike respondenter i spørreundersøkelsen.)

«Triksing med fakturaer, falske fakturaer (varer bestilt og betalt, men ikke levert),...»

«Overprising på anbud.»

«Falske avgifter lagt til betaling for varer eller tjenester.»

«En og samme person oppført på flere lønningslister.»

«Varer/utstyr forsvunnet fra lager.»

«Kontrakter ved f.eks. leie av hus/lager overpriset av lokalt ansatte i organisasjonen som selv har forlangt en del av leieinntekten tilbake fra utleier som «takk for hjelpen».

«Lokalt ansatte med ansvar for å skaffe arbeidskraft til delegasjonen har prioritert ansettelse av egne familiemedlemmer framfor arbeidere med nødvendig kompetanse.»

«Iscenesatt «innbrudd/tyveri» der egne lokalt ansatte har stått bak.»

«Personer som er knyttet til lokale eller nasjonale myndigheter som f.eks. krever eller forventer betaling for å godkjenne saksbehandling som i utgangspunktet er gratis.»

«Krav om å bestikke passkontrollører og andre vrangne personer på grensene.»

«Den innkjøpte mengden bygningsmaterialer var mye større enn behovet.»

«Bruk av organisasjonens eiendeler (særlig biler) til private formål.»

«...skape rot og kaos i regnskapene slik at det blir umulig å avstemme og finne ut av f.eks. hvem som har fått prosjektoverskudd, etc.»

«Jeg oppdaget systematisk svindel (underslag ved at mindre mat ble delt ut til trengende) av matrasjoner (...) som ble solgt privat.»

«Ved ansettelse var navn og formell kompetanse falske.»

«Forfalskede telefonregninger skrevet av ansatte i nært samarbeid med ansatte i telefonfirma.»

«Falske lønningslister eller falske lister over dagarbeidere med krav om utbetaling av lønn.»

«Manglende dokumentasjon på utbetalinger.»

«Samarbeid om tilbud på oppdrag.»

«Leverandører (...) har gitt «cutback», en kvittering for et høyere beløp enn transaksjonen.»

«Leverandører (...) har betalt «provisjon» til tidligere ansatte som har sagt seg villige til å snakke varmt om et bestemt anbud.»

«Offentlige tjenestemenn som politi, tollere, osv. som ønsker smøring for å utføre jobben.»

«Forsøk på å levere mindre kvantitet og lavere kvalitet og til høyere pris enn avtalt.»

«Lokalt ansatte som ofte har vært utsatt for bestikklser ifm. anbudsrunder/innkjøp.»

«Medarbeider i samarbeidsorganisasjonen stakk fra landet med pengene (30.000 dollar).»

«Samarbeidsfirma oppga høyere lønn til ansatte og ansatte betalte tilbake solidariske bidrag til firmaet.»

«Vi «arvet» en partner, en afghansk NGO som viste seg å være et familieforetak, ledet av en mann som (...) drev med kriminell aktivitet.»

«...der gikk sjefen for en FN-organisasjon, en afrikaner, under tilnavnet «20% Ali». Det var kjent at han tok 20 prosent av FN-organisasjonens midler til lokale kontraktører i egen lomme, mot at det ble noen kontrakt ...»

«Vi hadde flere eksempler der ansettelser hos samarbeidspartneren ble foretatt på grunnlag av slektskap, bekjentskap eller klientlithørighet. I noen tilfeller ble ansettelsen foretatt under trusler.»

Norsk nulltoleranse

Hjelpeorganisasjonene vil bekjempe korrupsjon og svindel

Holdning, handling, opplæring og kontroll. Slik vil norske hjelpeorganisasjoner bekjempe korrupsjon. En rekke tiltak for skjerpet kontroll og bevisstgjøring er i gang.

■ HEGE OPSETH

For organisasjoner som har til oppgave å redde liv, er tidsspørsmålet avgjørende. Må man bestikke tjenestemenn for å få fram hjelpen i tide, så er det kanskje verdt det? – Nei, sier norske hjelpeorganisasjoner som etterstreber nulltoleranse overfor korrupsjon og svindel.

Det legges likevel ikke skjul på at hjelpearbeidere ofte blir stilt overfor store utfordringer på dette området.

– Holdningen skal alltid være nulltoleranse. Vi må ha kontrollmekanismer som fungerer avskrekende. Men vi vil aldri komme problemet helt til livs, så lenge vi arbeider i situasjoner hvor statene er korrupte, sier Bernt Apeland, kommunikasjonsjef i Norges Røde Kors. Han understreker at det er komplekse situasjoner som møter hjelpearbeiderne.

– Uten at man selv er klar over det vil man kanskje bidra til korrupsjon, sier han.

Apeland tror funnene til Bistandsaktuelt er dekkende for den virkeligheten som nødhjelpsarbeidere og bistandsarbeidere står overfor.

– Jeg er ikke overrasket over at dette i enkelte tilfeller har bidratt til å stanse eller forsinke nødhjelpsleveranser, sier Apeland.

Nettverk i programland. Flyktninghjelpen mener at situasjonen for dem er litt enklere enn for kolleger som har mange partnere å forholde seg til i humanitære operasjoner.

– Det er Flyktninghjelpen hele veien til gata i Mogadishu. Pengene vi bruker for å kjøpe sanitære artikler og lønne ansatte håndteres kun av våre egne folk, sier samfunns- og informasjonssjef i Flyktninghjelpen, Rolf A. Vestvik.

Han legger likevel ikke skjul på at organisasjonen har tøffe utfordringer i områder hvor korrupsjon og vold er utbredt. I et brev til Utenriksdepartementet skriver Flyktninghjelpen at «I løpet av de siste år har organisasjonen, til tross for et grundig kontrollarbeid, opplevd tilfeller av korrupsjon og annet mislighold i enkelte programland». Flyktninghjelpen skriver videre at omfanget har vært håndterbart, men for å sikre forbedringer søkes det om midler til å ansette en anti-korrupsjonsrådgiver.

– Det er enkelt å få støtte til å bygge skoler i Afghanistan, men for vanskelig å få støtte til ting som kan effektivisere og profesjonalisere organisasjonene på det mer administrative plan. Det er for vanskelig å få midler til korrupsjonsrådgiver, mener Vestvik.

Flyktninghjelpen vil at korrupsjonsrådgiveren skal reise ut og undersøke i tilfeller hvor uregelmessigheter blir rapportert. Målet er også å komme i kontakt med anti-korrupsjonsmiljøer i land hvor de arbeider.

– Åpenhet er nøkkelord i bekjempelse av korrupsjon. Vi vil alltid stø-

Organisasjoner som jobber i områder hvor korrupsjon og vold er utbredt blir ofte utsatt for trusler, forsøk på svindel og korrupsjon. Bildet viser Flyktninghjelpens folk som deler ut presenninger i Mugunga-leiren utenfor Goma i Kongo.

FOTO: TRULS BREKKE/FLYKTNINGHJELPEN

te på utfordringer når vi jobber i de landene vi gjør, sier Vestvik.

I Redd Barna ble det for få år siden et innskjerpet regelverk og nye rapporteringsrutiner. Erfaringen har vært positiv så langt og tilfellene som er oppdaget mener de er behandlet på en effektiv måte.

– Årsakssammenhenger og kontekster er komplekse. Vi har ingen garanti for at alle forhold blir oppdaget. Spennet fra tilløp til nepotisme i små fattige lokalsamfunn til grov korrupsjon, er stort. Vi satser derfor på å ha erfarne ledere for våre landprogrammer som er i stand til å ta riktige beslutninger, sier utenlandsjef Petter Stigset.

Sikkerhet for varslere. Gro Skaaren-Fystro, konstituert generalsekretær i Transparency International Norge, mener det mest nedslående med undersøkelsen er eksempelet på hvordan bekymringsmeldingen fra varsleren i en av de fem store hjelpeorganisasjonene ble håndtert.

– Varsleren har en viktig rolle i å avdekke korrupsjonsmistanker og andre misligheter, men i stedet for å få ros for å bidra til å rydde opp i or-

ganisasjonen, blir han straffet for å gjøre nettopp det. Eksempelet er ikke unikt, og det er nødvendig å gjøre mye mer for å senke terskelen for varsling, mener Skaaren-Fystro.

Alle organisasjonene Bistandsaktuelt har vært i kontakt med mener imidlertid de har systemer på plass for å ivareta varslere.

– Alle varslere blir tatt på alvor og varslingen blir undersøkt nøye, i noen tilfeller vil vi bringe inn eksterne for å bistå oss. Dette er gjort tre ganger i løpet av de siste ti årene, sier generalsekretær Petter Eide i Norsk Folkehjelp.

I Norges Røde Kors har de opprettet en egen hotline hvor varslere kan sende inn bekymringsmeldinger om uetisk og ulovlig adferd.

– Kan ikke en slik ordning misbrukes?

– Den stiller krav til årvåkenhet i forhold til de som håndterer informasjonen og når man iversetter undersøkelser. Vi er oppmerksomme på at dette også kan misbrukes i maktkamper, men mener likevel at fordelene er større enn ulemmene, sier Apeland. ■

Uten at man selv er klar over det vil man kanskje bidra til korrupsjon.

Bernt Apeland, kommunikasjonsjef i Norges Røde Kors.

Snarveier kan være fristende

■ HEGE OPSETH

Til høsten lanseres en egen håndbok for bekjempelse av korrupsjon. Boken skal være skreddersydd verktøy for hjelpeorganisasjonene.

Transparency International Norge har startet et prosjekt om korrupsjon i humanitære operasjoner. Håndboken som er utarbeidet er ett av mange tiltak. Boken lanseres på et seminar om korrupsjon i regi av Bistandsstorget i begynnelsen av september.

Transparency International Norge er ikke overrasket over hva Bistandsaktuelt har avdekket.

– Undersøkelsen illustrerer hvilke vanskelige utfordringer organisasjonene står overfor. Nulltoleranse er et viktig prinsipp som settes på

prøve når nødhjelpsforstyrrelsen forsinkes av tregt byråkrati, sier Skaaren-Fystro.

Hun mener likevel at det norske bistandsmiljøet har grepet fatt i utfordringene omkring korrupsjon.

– Den helhetlige innsatsen og bevisstheten i forhold til korrupsjon har økt betydelig, sier hun og fortsetter:

– Det er viktig at organisasjonene motiveres til å følge prinsippet om nulltoleranse, og ikke ser gjennom fingrene med korrupsjon når de møter problemet i praksis. Det siste kan fra et snevert perspektiv være fristende for vise til «resultater», spesielt når man vil hevde seg i konkurransen om nye bistandskroner, sier Skaaren-Fystro. ■

NOTISER

Poteten pop i utviklingsland

Poteten er ikke bare populær i Norge, men også i utviklingsland som Bangladesh og India, melder Verdens matvareorganisasjon.

Kina er nå verdens største produsent av poteter, og i 2007 nådde poteten sin produksjonsrekord på 325 millioner tonn. Mer enn halvparten ble dyrket i utviklingsland. ■

Rekordår for SOS-barnebyer

Idet organisasjonen går inn i sitt 60-årsjubileum har resultatet for 2008 økt fra 365 millioner i 2007 til 377 millioner i 2008. I en pressemelding sier SOS-barnebyer at «det frivillige engasjementet øker» og at «givergledden i næringsliv og organisasjoner holder stand.» Organisasjonen driver nå arbeid i 132 land, og har 92 000 faddere i Norge. I september markeres jubileet med offisiell åpning av den første barnebyen i Norge, som ligger i Bergen. ■

Flere klimaflyktninger

Innen 2050 kan antallet klimaflyktninger passere 200 millioner, fra mellom 25 og 50 millioner i 2010, sier en ny rapport om konsekvensene av klimaendringene. Rapporten er laget av Care, FNs institutt for miljø og sikkerhet, FNs høykommissær for flyktninger og Verdensbanken. Den lanseres i forbindelse med klimahandlingene i Bonn som forbereder klimatoppmøtet i København i desember. ■

Flyktninghjelpen får TV-aksjonen

I 2010 skal inntektene fra NRKs tv-aksjon gå til Flyktninghjelpen. Organisasjonen ønsker å bruke pengene i områder der det er akutt krise, for eksempel Somalia, Sri Lanka, Kongo, Pakistan og Afghanistan. – Dette er en enorm anerkjennelse av det arbeidet Flyktninghjelpen gjør for mennesker på flukt fra krig og konflikt over hele verden, sier generalsekretær Elisabeth Rasmusson i en pressemelding. Flyktninghjelpen har hatt TV-aksjonen fire ganger tidligere, i 1974, 1979, 1988 og 1998. ■

Hjelpeorganisasjoner tilbake i Sudan

Fire organisasjoner får komme tilbake til Sudan etter at 13 forskjellige hjelpeorganisasjoner ble tvunget til å forlate landet i mars i år. De fire er Care, Redd Barna, Mercy Corps og PADCO, men de må komme tilbake under nye navn og symboler før de kan gjenoppta arbeidet. Hjelpeorganisasjonene ble utvist etter at det ble utstedt arrestordre mot Sudans president Omar al-Bashir. ■

Vil ha investeringsfond for fattige land

Stortingsflertallet ønsker mer penger til næringsutvikling

Et eget investeringsfond rettet mot de aller fattigste landene, en egen finansieringsordning for å sikre globale fellesgoder og en revisjon av all gjeld som utviklingslandene har til Norge – det er noen av punktene i utenrikskomiteens innstilling til Stortingsmelding 13 om norsk utviklingspolitikk.

■ LIV RØHNEBÆK BJERGENSE

I innstillingen som ble framlagt 29. mai, får miljø- og utviklingsminister Erik Solheim full oppslutning fra utenrikskomiteens medlemmer om at bistand bare er en del av utviklingspolitikken, og derfor må brukes mer målrettet og strategisk.

En tettere kobling mellom utviklings- og utenrikspolitikken får også full støtte fra utenrikskomiteens medlemmer.

For lite samstemt. Den største svakheten ved Stortingsmelding 13 er etter Stortingsopposisjonens mening mangelen på konkrete tiltak på andre politikkområder enn bistand, for at Norges utviklingspolitikk skal bli mer samstemt.

Utenrikskomiteen understreker at målet med meldingen nettopp var å lage et overordnet dokument som kunne gi Stortinget et utgangspunkt for å diskutere strategiske grep i utviklingspolitikken. FrP, Høyre, KrF og Venstre mener en mer helhetlig politikk som skal fremme utviklingspolitiske mål fordrer at innenriks- og utviklingspolitikken sees i sammenheng. Framfor å fremme konkrete innenrikspolitiske endringsforslag sier regjeringen i Stortingsmelding 13 at «der det er nødvendig, vil konkrete verktøy for oppfølging utarbeides senere». Stortingsopposisjonen mener dette er «en generell svakhet ved meldingen, siden en helhetlig utviklingspolitikk nettopp krever tiltak på andre politikkområder».

Vektlegger næringsutvikling. Ett av hovedtemaene i utviklingsmeldingen er kapital og viktigheten av å satse på næringsutvikling. Dette vil også utenrikskomiteen ha mer av. Komiteen mener det er gode erfa-

Leder i utenrikskomiteen **Dagfinn Høybråten** (til høyre) og resten av Stortingsopposisjonen vil ha et eget investeringsfond for de fattigste landene. Her er Høybråten sammen med Høyres **Erna Solberg** og Lars Sponheim fra Venstre.

FOTO: BERIT ROALD/SCANPIX

ringer med Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland, Norfund, sin virksomhet. Nå håper Stortinget på ytterligere investeringsiver i de aller fattigste landene i Afrika.

Stortinget følger opp Utviklingsutvalget og deres forslag om å i løpet av fem år bygge opp et eget investeringsfond på ti milliarder kroner for investeringer i lavinntektsland, som bør forvaltes av Norfund. Investeringene bør rettes mot de minst utviklede landene (MUL) og Afrika. I motsetning til Statens pensjonsfond - Utland, som investerer i selskaper notert på velfungerende og likvide børser, mener Stortinget at et nytt investeringsfond skal investere i ikke-børsnoterte selskaper gjennom såkalte private aksjefond.

– Det er gledelig at en enstemmig utenrikskomité fremhever betydningen av investeringer i utviklingsland, sier administrerende direktør i Norfund, Kjell Roland.

Penger til globale fellesgoder. Stor-

tingsflertallet sier også ja til regjeringens forslag om en egen finansieringsordning for globale fellesgoder som et stabilt klima, bevaring av genetisk mangfold, ren luft, fred og sikkerhet, ny kunnskap og teknologi og internasjonal handel og stabilitet. Ordningen skal komme i tillegg til kategorien utviklingsbistand (ODA).

Komiteens flertall, med unntak av FrP, mener at dette er en god idé «som bør utvikles nærmere». Et flertall i utenrikskomiteen ønsker at det allerede fra 2011 bør vurderes å opprette et eget programområde på statsbudsjettet, kalt «Finansiering av globale fellesgoder».

FrP er derimot i utgangspunktet skeptisk til et initiativ for finansiering av globale fellesgoder «i den grad dette vil medføre økte bistandsbudsjetter, mer byråkrati samt ha uintenderte og konkurransevridende effekter på internasjonal handel og turisme». FrP ønsker i stedet et eget fond for investeringer i Sør.

Det er gledelig at en enstemmig utenrikskomité fremhever betydningen av investeringer i utviklingsland

Kjell Roland, administrerende direktør i Norfund.

Revisjon av all gjeld. Utenrikskomiteen mener Norge har vært et foregangsland når det gjelder å ettergi u-landsgjeld uten å belaste bistandsbudsjettet. Nå vil stortingspolitikkerne gå ett skritt videre.

Utenrikskomiteen ønsker en fullstendig offentlig revisjon av all gjeld som utviklingslandene har til Norge, samt at Stortinget blir forelagt nasjonale retningslinjer for hva som er ansvarlig utlån.

Mer til utdanning og landbruk. I innstillingen mener utenrikskomiteen at andelen av norsk bistand som går til utdanningssektoren, må økes. Komiteen vil ha mer penger til grunnutdanning og videregående utdanning - inkludert mer yrkeskolerette linjer.

Med unntak av Fremskrittspartiet støtter utenrikskomiteens medlemmer regjeringens forslag om å øke landbruksbistanden. Flertallet ber derfor om en opptrapping, både bilateralt og multilateralt. ■

Solheim maner til kamp for bistanden

Utviklingsminister Erik Solheim ber de frivillige organisasjonene om å mobilisere mot Fremskrittspartiet. – Vi er klare for kamp, svarer Frps Morten Høglund.

■ LIV RØHNEBÆK BJERGENSE

Det var under et møte i Norad i slutten av mai at Solheim kom med sin appell til en sal fullpakket med folk fra bistandsbransjen.

– Jeg vil be hver og en av dere om å mobilisere for de verdiene som vi står for. For første gang er det nå et potensielt regjeringsparti som har som mål å halvere bistanden. Det

tar kort tid å bryte ned, men lang tid å bygge opp igjen. Det ser vi tydelig i USA, hvor Barack Obama strever med å bygge opp igjen det som Bush-administrasjonen rev ned, sa Solheim.

Han ba norske organisasjoner tenke gjennom hva det vil si å få Frp i regjering.

– Tenk over det, og se om dere i fellesskap kan mobilisere, sa Solheim.

Bør frykte oss. Utenrikspolitisk talsmann i Fremskrittspartiet, Morten Høglund, mener det er merkelig av Solheim å be norske frivillige organisasjoner, som mottar 1,3 milliarder kroner i statlig støtte, om å drive

valgkamp for regjeringen.

– Dette er utenfor protokoll, men jeg tar det som et uttrykk for at Solheim føler at statsrådstaburetten hans er truet. Det bør og skal han. Vi er glade for at Solheim tar av seg hansken og maner til kamp og debatt om norsk bistand. Det er vi klare for, sier Høglund.

Moderert program. I programbehandlingen til Frp er partiets tidligere budskap om å fjerne all statlig bistand blitt myknet opp og erstattet med uttrykket «reduksjon».

– Vi sier nå at vi vil ha bistand, men at vi ønsker en kraftig reduksjon. I forhold til våre tidligere budsjetteringer har det vært snakk om

en halvering. Om vi vil fortsette å halvere også i en eventuell regjeringssosisjon, gjenstår å se. Programmet er imidlertid blitt betydelig moderert, sier Høglund.

Han varsler imidlertid betydelige kutt til de multilaterale organisasjonene og stat-til-stat-bistand. Høglund kan heller ikke garantere samme pengepott til de frivillige organisasjonene.

– Frp mener at det sivile samfunnet er viktig, og at disse organisasjonene svært ofte bedriver god bistand. Vi ser derfor ikke det helt store behovet for å kutte her, men kan heller ikke utelukke reduksjoner, sier Høglund. ■

Nå kan **DU** bidra til bistandsaktuelt.no

Bistandsaktuelt.no har fått ny layout og er blitt mer leservennlig. Nå oppdaterer vi deg med ferske nyheter hver dag. Samtidig har du nå mulighet til å komme med dine egne anmeldelser, foreslå skribenter, kommentere artikler og delta i debattene.

Amjad Hussain fra Friends of the Minds vil gjerne samarbeide med Norad, men synes det er mye byråkrati i norsk bistandsforvaltning. Her er Hussain i engasjert samtale med prosjektleder for migrasjon og utvikling i Utenriksdepartementet, Astrid Helle.

FOTO: LIV BJERGENE

Fra hvitt til fargerikt

Norad vil ha flere innvandrere med i bistandsbransjen

– Vi har som mål at diasporaorganisasjonene skal utgjøre en viktig del av sivilsamfunnsbistanden, sier Norads avdelingsdirektør, Terje Vigtel. Han tror at de norske frivillige organisasjonene vil se ganske annerledes ut om ti år.

■ LIV RØHNEBÆK BJERGENE

– Om ti år tror jeg ikke at det vil være så mange rene diasporaorganisasjoner som i dag, men at disse organisasjonene i stedet blir innlemmet i eksisterende norske frivillige organisasjoner som Redd Barna og Flyktinghjelpen, sier Vigtel, som er avdelingsdirektør for Norads avdeling for sivilt samfunn.

Informasjonsbehov. Nylig lanserte Norad nye prinsipper for støtte til sivilt samfunn (se bistandsaktuelt.no). Noe av det som skal vektlegges i årene som kommer er økt deltakelse fra diasporamiljøet i norsk utviklingssamarbeid. Norad-representanter reiser nå på kryss og tvers i Norge for informere og ha dialog med ulike innvandrermiljøer om hvordan de kan bidra i utviklingsarbeidet.

– Norad har en formidlings- og forklaringsjobb. Vi må forklare hva vi gjør, og hvilke krav vi stiller, forteller Vigtel.

For noen har det også vært nødvendig å forklare hva som egentlig menes med begrepet diaspora. Vigtel forteller om mailen han fikk etter et besøk i det somaliske diasporamiljøet på Elverum:

– Hva er egentlig en diaspora? skrev somalieren.

– Det er sånne som deg, svarte Vigtel.

– Kult! var svaret han fikk tilbake.

Forsøksprosjekt i Pakistan. Pengestrømmen som migranter sender til hjemlandet, utgjør anslagsvis to til tre ganger mer enn OECD-landenes bistand. I islam er det for eksempel obligatorisk å bruke 2,5 prosent av inntekten på såkalt «Rahma» – å vise medfølelse i forhold til andre menneskers lidelse. Visse kriterier må oppfylles for at almissen skal kunne godkjennes som Rahma. Derfor velger mange innvandrere å gi til egne organisasjoner – som de tre organisasjonene i Utenriksdepartementets og Norads forsøksprosjekt kalt Pakistan Piloten: Rahma Islamic Relief, Alfalah Scholarship Scheme og Friends of the Minds. Disse tre pilotorganisasjonene har fått prøve tilværelsen som Norad-støttede bistandsorganisasjoner, med en støtte på 100 000 kroner og et egenfinansieringskrav på 100 000 kroner.

Vigtel håper at dette bare er en begynnelse.

– Vi er i kontakt med folk fra eksempelvis Somalia, Kongo, Etiopia og Sri Lanka som ønsker samme type debatt som vi har hatt med de pakistanske organisasjonene: Hva og hvordan kan de bidra i utviklingsarbeidet, sier Vigtel.

Mer kursing. De tre pakistanske organisasjonene som har fått støtte via Pilot Pakistan, roser prosjektet, og ikke minst oppfølgingen som organisasjonene har fått fra sekretariatet til prosjektet i Kirkens Nødhjelp og Utviklingsfondet.

Men egenandelen på 100 000 kroner og kravene til administrasjon mener flere av deltakerne i Pilot Pakistan har vært vanskelig.

– Å skaffe de 100 000 kronene var kjempeøft. Jeg mener derfor at kravet om egenandel er for høyt. Vi gjør

dette på frivillig basis – etter normal arbeidstid. Når kravene til administrasjon og rapportering øker, medfører det at vi må bruke enda mer av fritiden vår på frivillig arbeid, sier Amjad Hussain i organisasjonen Friends of the Minds, som jobber med oppfølging og rehabilitering av psykisk syke i Peshawar i Pakistan.

Han mener likevel at kravet om rapportering er svært verdifullt.

– Dette er hjelp til selvhjelp for pakistanere som bor i Norge. Vi kommer fra en kultur med langt mindre byråkrati. Derfor er det å lære seg den norske modellen nyttig og viktig, sier Hussain.

Flere av deltakerne etterlyser imidlertid mer opplæring i for eksempel regnskapsførsel, og at opplæringen legges til etter arbeidstid eller helg.

– Kursene i regi av Bistandstorget er fra 8-16. Da er vi på jobb, sier Hussain.

Samfunnsutvikling. Terje Vigtel humrer litt over tilbakemeldingen om høy egenandel og mye byråkrati.

– Akkurat den samme diskusjonen har vi også med de norske frivillige organisasjonene som i dag får Norad-støtte, sier Vigtel.

Han er ikke villig til å fire på kravene.

– Vi står fast på kravet om at prosjektene må kunne vise til gode resultater og at pengene ikke blir misbrukt. Men Norads avdeling for sivilt samfunn forvalter 1,3 milliarder kroner. Vi håper å få flere av innvandrereorganisasjoner med, sier Vigtel.

– Selvsagt er det et mål for oss å komme inn i Norad, sier Hussain.

– Vi er ferdige med å bygge store hus i Pakistan, slik som mange i vår foreldregenerasjon har gjort. Nå vil vi bidra til å utvikle landet vårt, sier han. ■

Vi er ferdige med å bygge store hus i Pakistan, slik som mange i vår foreldregenerasjon har gjort. Nå vil vi bidra til å utvikle landet vårt.

Amjad Hussain, Friends of the Minds.

NOTISER

110 religiøse ledere mot omskjæring

I Sudan har 110 religiøse ledere erklært at kjønnslemlestelse ikke er i tråd med islamsk tro og tradisjon, melder Unicef. – Her går Sudans ledere i front, sier prosjektleder i Unicef Norge, Nina Kolbjørnsen. Målet er at ingen jenter i Sudan blir omskjæret i 2018. Verdens Helseorganisasjon anslår at mellom 100 og 140 millioner jenter har blitt utsatt for kjønnslemlestelse på verdensbasis. ■

Kritikk mot SN Power

Rapporten «Down to the Wire» som nylig ble lansert av den nederlandske forskningsstiftelsen Centre for Research on Multinational Companies (SOMO), tar for seg konsekvensene av virksomheten til 3 multinasjonale energiselskaper i utviklingsland. Blant disse finnes norske SN Power, eid av Statkraft og Norfund, melder Foreningen for internasjonal vannforskning, Fivas.

En av rapportens konklusjoner er at selskapenes tilstedeværelse i for liten grad bidrar til lokal utvikling, som for eksempel økt tilgang til elektrisitet. Feltarbeid i Peru viser at elektrifiseringstilgangen i områder rundt SN Powers vannkraftprosjekter ligger på under 50 prosent, mens lokale myndigheter klager på manglende vilje fra selskapet til å dekke utgiftene av elektrifisering, sier FIVAS i en pressemelding. ■

Etiopiske myndigheter vil bygge ny jernbane

Etiopiske myndigheter planlegger en 5000 kilometer lang ny jernbane i ett av verdens mest utfordrende terreng. Jernbanen skal primært brukes til godstransport.

Dagens etiopiske jernbanesystem ble bygd på begynnelsen av forrige århundre, og av dårlig standard. I snitt sporer ett tog av ukentlig. Dagens jernbanesystem rustes nå opp. Deretter skal et helt nytt jernbanesystem på plass. ■

Kuwait sikrer seg jord i Kambodsja

Den kambodsjanske organisasjonen Adhoc anslår at omkring 50 000 mennesker har mistet jorda si for å gi plass til utviklingsprosjekter i 2006 og 2007. Det er gulf-statene, særlig Kuwait, som leier jord i Kambodsja for å sikre seg tilstrekkelig matproduksjon.

Generelt øker presset på jord i flere asiatiske og afrikanske land ettersom mer velstående stater forsøker å sikre seg jord for å produsere mat for egen befolkning, melder nyhetstjenesten Irin. ■

– Alle har sviktet landbruket i Sør

Hilde Frafjord Johnson frykter at antallet underernærte barn vil øke

Finanskrisen, matvarekrise, klimakrise og befolkningsvekst innebærer enorme utfordringer for verdens fattigste. 75 prosent av disse lever på landsbygda. – Det har vært en gigantisk svikt i forhold til satsing på landbruk, mener Unicefs nestleder, Hilde Frafjord Johnson.

LANDBRUK

■ LIV RØHNEBÆK BJERGENE

FNs mat og landbruksorganisasjon, FAO, mener at om lag 960 millioner mennesker i dag er underernærte – en markant økning fra 2007. FAO mener også at antall underernærte vil kunne passere én milliard i løpet av 2009. Unicef frykter at dette særlig vil ramme barn og få alvorlige og langsiktige skadevirkninger.

Paradoks. Frafjord Johnson mener situasjonen er blitt ekstra dramatisk på grunn av manglende investeringer i landbruksutvikling de siste 25 årene.

– Det oppsto et vakuum etter subsidiepolitikken på 70- og 80-tallet med statlige reguleringer. Denne politikken var feilslått i mange land, og derfor riktig å stoppe. Men man hadde ingen ny politikk som erstatning – ingen politikk som kombinerte markedsløsninger med subsidieordninger, sier Frafjord Johnson.

Internasjonal bistand til landbruksutvikling falt fra rundt 13 prosent av den samlede bistanden på begynnelsen av 1980-tallet, til om lag tre prosent i 2006/2007, for så å øke til om lag fire prosent i fjor.

– Når vi vet at 75 prosent av verdens fattigste lever på landsbygda, er denne utviklingen et stort paradoks. Her har alle sviktet – både bistandsgivere og nasjonale myndigheter. Alle må bli bedre, mener Frafjord Johnson.

Matvarekrisen en vekker. Om få år

Hilde Frafjord Johnson mener det er et paradoks at bistandsgivere og nasjonale myndigheter ikke har satset på landbruksutvikling. – 75 prosent av de fattige bor på landsbygda, sier hun. Bildet viser bønder i Uganda. FOTO: IRIN NEWS

Det er i utviklingslandene at behovene er størst. Derfor må den utviklingsrettede forskningen trappes opp.

Hilde Frafjord Johnson, nestleder i Unicef.

vil verdens befolkning passere ni milliarder mennesker. Frafjord Johnson mener matvarekrisen og bildene fra opptøyer i flere vestafrikanske land, Mexico, Haiti og Pakistan, har vært en vekker for verdenssamfunnet.

– Skal vi ha noen forhåpninger om å nå tusenårsmålene, må landbruksutvikling stå sentralt på utviklingsagendaen. Da må vi få på plass en fornuftig politikk, et sterkt politisk rammeverk og solide institusjoner i utviklingslandene, som gjør at private aktører ønsker å investere i landbruksutvikling. Da vil det være mulig å kombinere offentlig og privat støtte. Her er det blitt gjort altfor lite, mener Frafjord Johnson.

Den tidligere utviklingsministeren ivrer dessuten for å øke landbruksfaglig forskning – spesielt i ut-

viklingslandene.

– Det er i utviklingslandene at behovene er størst. Derfor må den utviklingsrettede forskningen trappes opp.

Viktig norsk kompetanse. Frafjord Johnson mener at det norske fagmiljøet innen landbruksutvikling besitter mye verdifull kompetanse – særlig i forhold til hvordan en kan støtte småbønder og få til kooperative løsninger.

– Den norske erfaringene i hvordan en best kan støtte småbruk, er det ikke så mange land som har. I land som eksempelvis Tyskland og USA er kompetansen i hovedsak rettet mot storskalalandbruk. Også i forhold til kooperative løsninger har det norske fagmiljøet et komparativt fortrinn, sier Frafjord Johnson.

Må velge riktige løsninger. Matvarekrisen har bidratt til at nasjonale myndigheter og givere i større grad innser viktigheten av landbruksatsing.

– Nå vil «alle» gjøre noe med landbruket. Da er det viktig å lære av tidligere erfaringer og å bruke «best practices», mener Frafjord Johnson, som er for løsninger der bøndene ikke gjør seg avhengig av kunstgjødsel.

– I mange tilfeller kan andre løsninger, som vekselbruk, og såkalt conservation farming – hvor plantene blir plassert i faste plantegroper der en samler opp næring og regnvann – gi gode resultater. Men disse løsningene må tas i bruk i langt større skala enn det som hittil er blitt gjort, mener Frafjord Johnson. ■

Kritisk til grønn revolusjon og Yara

– Er bruk av kunstgjødsel for småbønder i utviklingsland bærekraftig i det lange løp? spør Raj Patel, anerkjent forsker med bakgrunn fra både Verdensbanken, Verdens handelsorganisasjon (WTO) og konsulentoppdrag for FN. Selv tror han ikke det.

■ LIV RØHNEBÆK BJERGENE

Patel er forfatter av boka «Stuffed and Starved» om ubalansen i verdens matvaresystem – hvor millioner av mennesker i fattige land er underernærte, mens fedme og livstilsykdommer rammer den rikere delen av verdens befolkning.

Nå jobber han som forsker ved blant annet University of KwaZulu-Natal i Sør-Afrika. Patel er svært kritisk til den norske regjeringens samarbeid med Yara for å øke afrikanske bønders tilgang til kunst-

Å lokke afrikanske bønder med en løsning som gjør de avhengig av kunstgjødsel, er en svært, svært dårlig idé.

Raj Patel, forsker og forfatter av boka «Stuffed and Starved»

gjødsel.

– Vi vet at kunstgjødsel er basert på en ikke-fornybar teknologi. Og vi vet at innkjøp av kunstgjødsel for småbønder er dyrt, og at prisene trolig vil fortsette å stige. Hvorfor velger en da ikke andre og mer bærekraftige løsninger? spør Patel. Han setter også store spørsmålsteget ved hvordan African Green Revolution og Bill and Melinda Gates Foundation satsner på kunstgjødsel for å tilføre skinn jord næring og øke avlingene.

– Afrikanske bønder vet at matjorda deres trenger tilførsel av næringsstoffer. Men det er mange måter å gjøre dette på. Å lokke afrikanske bønder med en løsning som gjør de avhengige av kunstgjødsel, er en svært, svært dårlig idé. Jeg er veldig

Raj Patel.

bekymret over utviklingen. Også blant de afrikanske bøndene øker skepsisen mot å bli avhengig av kunstgjødsel, sier Patel.

Når få. Patel får til en viss grad støtte fra grunnlegger og president i Ecoagriculture Partner – en frivillig organisasjon som bidrar med landbruksfaglige råd overfor andre frivillige organisasjoner – Sara J. Scherr. Hun har forfattet 13 bøker om landbruksutvikling i Afrika og sitter i blant annet FN's Task Force on Hunger.

– Satsingen på kunstgjødsel og såfrø via blant annet den grønne revolusjonen er nyttig, men må sees på kun som et supplement og noe afrikanske småbønder ikke må gjøre seg avhengig av, sier Scherr.

Hun mener at halvparten av afrikanske bønder trolig aldri vil få tilgang til kunstgjødsel, først og fremst på grunn av dårlig infrastruktur.

– Derfor må en se på hvordan disse bøndene kan forbedre jordkva-

liteten og øke produksjonen uten å ta i bruk kunstgjødsel. I dag er det imidlertid ingen som virkelig satsner på en investerings- og landbruksstrategi også overfor disse bøndene, mener Scherr.

Satses for smalt. Scherr mener dagens landbruksatsing i sør er for fragmentert og for smalt.

– Jeg mener at den grønne revolusjonen i Afrika satsner altfor smalt. Verken mangel på kunstgjødsel eller sprøytemidler angriper kjernen av problemet. Vi trenger økte investeringer og en helhetlig plan for ressursforvaltning hvor beitelandskap, skog, biologisk mangfold og forvaltning av vannressurser inkluderes, sier Scherr.

Hun mener fagmiljøet allerede har mange av løsningene.

– Ja, vi har mange og vel utprøvede løsninger i verktøykassen. Det som mangler er kapasitetsbygging, investeringer og en helhetlig satsing, sier Scherr. ■

Livsfarlig for afghanske journalister

Stadig flere kidnappinger og trusler

Kandahar (b-a): Afghanske journalister tar de farligste oppdragene for utenlandske medier. Nå frykter de for sine liv etter at en kollega ble myrdet.

■ I AFGHANISTAN:

ANDERS SØMME HAMMER

Vi presser oss sammen på de avlange putene på gulvet. En kort gåtur unna ble journalisten Javed «Jojo» Ahmed (22) skutt og drept 10. mars i år. Mennene jeg drikker grønn te med er journalister som arbeider for utenlandske medier, slik også Ahmed gjorde.

- Vi blir veldig stresset av sikkerhetssituasjonen. Det er virkelig ille her nå, sier Abdul Razaq Khan.

Han arbeider for nyhetsbyrået The Canadian Press.

Ahmed ble skutt da noen kjørte opp på siden av bilen hans i en hvit Toyota og fyrte løs med et maskingevær. Ingen er arrestert for drapet. Ingen har hittil kunnet gi en forklaring på hvorfor Ahmed ble skutt. Journalistene i Kandahar i Sør-Afghanistan sier hvem som helst av dem kan være neste ut.

Det er ingen tvil om at det blir mer og mer risikabelt å jobbe i Kandahar, ifølge Khan. Han sier likevel han vil være feig hvis han bytter jobb.

- Vi er nødt til å fortsette arbeidet. Vi kan ikke miste motet nå, sier han.

Khan mener drapet på vennen Ahmed illustrerer hvor utsatt afghanske journalister er. Journalistene i Kandahar har protestert overfor myndighetene fordi de er helt uten beskyttelse mot de mange farene. Kandahar-provinsen er ifølge statistikken ett av områdene som er hardest rammet av krigen i Afghanistan. Journalistene i Kandahar sender ut en jevn strøm av meldinger om veibomber, selvmordsangrep, kidnappinger, og kamper. Alt med fare for selv å bli rammet.

Stille om kidnappinger. I fjor ble to journalister drept i Afghanistan; Dagbladets Carsten Thomassen og afghanske Abdul Samad Rohani som arbeidet for BBC og nyhetsbyrået Pajhwok Afghan News. Rohani ble kidnappet og drept i Kandahars naboprovins Helmand.

JOURNALISTER I AFGHANISTAN

■ 10. mars i år ble journalisten Javed «Jojo» Ahmed skutt og drept da han kjørte i Kandahar sentrum.

■ Ifølge Reportere uten grenser blir forholdene stadig verre for journalister i Afghanistan. To journalister ble drept og rundt 50 ble angrepet eller truet i 2008, ifølge organisasjonen.

■ Journalisten Sayed Perwiz Kambakhsh ble i slutten av januar 2008 dømt til døden av en lokal domstol i Nord-Afghanistan for å ha distribuert en artikkel der det hevdes at Koranen er kvinnefiendtlig. Høsten 2008 omgjorde en domstol i Kabul dødsdommen til 20 års fengsel.

Dawa Khan Menapal (t.v.) og Abdul Razaq Khan vet de risikerer livet, men nekter å slutte å rapportere fra Kandahar.

ALLE FOTO: ANDERS SØMME HAMMER

Mange journalister ble kidnappet i landet i fjor. Men i motsetning til andre kidnappinger rapporteres det som regel ikke når journalister blir tatt. Kolleger er redd det kan redusere sjansen for at journalistene blir satt fri. Kidnappingene omtales derfor som regel først i etterkant.

Bor hos soldater. De fleste utenlandske journalister som drar til Kandahar, bor og arbeider sammen med NATO-soldatene som holder til på en stor militærbase en halvtime kjøretur utenfor byen. Stadig færre av de utenlandske journalistene forlater militærbasen uten å være i følge med soldater. Redaktørene mener det er for farlig å reise på egen hånd, eller så har journalistene rett og slett ikke lyst til å ta risikoen. Dermed er det Abdul Razaq Khan og de andre mennene som sitter rundt meg, som får de farligste oppdragene. Hvis en bombe eksploderer, noen blir skutt eller noe annet dramatisk skjer, rykker de ut, tar bilder og gjør intervjuer.

- Jeg må se hva som skjer med mine egne øyne, sier Khan.

Han og de andre journalistene som arbeider for trykte og digitale medier, rapporterer til utenlandske kolleger som sitter på militærbasen eller i en redaksjon i utlandet. Feltintervjuene til de lokale journalistene lappes sammen med bakgrunnsinformasjon, uttalelser fra militærets talspersoner og andre intervjuer.

Rapportene fra de fleste afghanske journalister i Kandahar, ender opp i engelskspråklige aviser. Utbredt analfabetisme og manglende engelskkunnskaper gjør at en svært liten del av befolkningen i Kandahar kan lese disse artiklene.

Men radiojournalist Dawa Khan Menapal får føle på kroppen hvordan mange får med seg hva han sier. Menapals rapporter kringkastes på pasthu, som er hovedspråket i Sør-Afghanistan.

- Jeg blir truet hele tiden. Spesielt når jeg rapporterer om kamper der opprørere er blitt drept. Da blir jeg ringt opp og får beskjed om at jeg kommer til å bli drept hvis jeg

Politi patruljerer i sentrum av Kandahar by. Myndighetene i Kandahar er kjent for å være involvert i narkotikahandel.

fortsetter å gi uriktige opplysninger, sier Menapal.

Han forteller at bare for ett år siden var det vesentlig mindre farlig å reise rundt i Kandahar-provinsen.

- Vi kan ikke dra ut i distriktene lenger. Hvis vi gjør det, blir vi kidnappet eller drept, sier Menapal, som arbeider for Radio Free Europe/Radio Liberty.

I likhet med Khan er Menapal innstilt på å trosse farene og fortsette i jobben.

- Det er ikke usannsynlig at det blir enda verre her, men jeg må tjene folket mitt, sier han.

Økonomiske problemer. Honorarene til de afghanske journalistene ligger langt over afghansk gjennomsnittslønn. De fleste har egne avtaler med redaksjonene, men når de hyres inn til enkeltoppdrag, tar de 200 dollar dagen. Til sammenlikning tjener en afghansk lærer 80 dollar i måneden.

To og en halv uke før Javed «Jojo» Ahmed ble drept i Kandahar, møtte jeg ham for siste gang i Kabul. Vi diskuterte blant annet turen min til Kandahar, og hva det er mulig å gjøre som journalist i Kandahar. Når jeg så kommer til Kandahar to uker

etter drapet, prøver jeg å finne ut hva som egentlig skjedde med Ahmed. Det greier jeg ikke. Politiet nekter å gi noen opplysninger om drapet. Og Ahmeds journalistkolleger som pleide å sitte sammen med ham i rommet vi sitter i, aner ikke hvem som sto bak.

Det ble tidlig slått fast i en del utenlandske og afghanske medier at det var Taliban som drepte Ahmed. Men selv om opprørerne står bak en rekke attentater, var Ahmed antakelig den journalisten som hadde tetttest kontakt med Taliban i Kandahar. Han fikset en rekke intervjuer med opprørerne for utenlandske medier. Det er ikke kommet noen bevis for at det er Taliban som drepte ham. Afghanske myndigheter er kjent for å være sterkt involvert i den omfattende narkohandelen i Kandahar, og provinsen framstår som nærmest lovløs.

To brødre, fire søstre, far og mor var avhengig av Ahmeds inntekter. Slektingene har fått store økonomiske problemer etter at Ahmed ble drept, og kanadiske journalister har opprettet et fond for dem. ■

Anders Sømme Hammer er frilansjournalist bosatt i Afghanistan.

Javed «Jojo» Ahmed prøvde å få til en fast avtale med en utenlandsk redaksjon, like før han ble drept av ukjente gjerningsmenn.

Bistandsgresk blir til bilnorsk

Organisasjoner blir BMW, Opel og Skoda

Volvo er alltid til å stole på. Tiden har løpt ut for skrøpelige Lada. Avdelingsleder Terje Vigtel i Norad setter bilmerker på bistanden for å lette kommunikasjonen.

■ PER-IVAR NIKOLAISEN

- Alle nordmenn har en oppfatning om biler. Jeg bruker bilene som et pedagogisk triks for å få til en debatt uten å bruke for lang tid på innledningen av et foredrag, sier Terje Vigtel.

Utenfor kontoret hans står en plakert med språklig forbud. Heretter er det ikke lov å si «sette fokus på» og «ta på alvor» i avdelingen. Den tidligere ambassadøren i Zambia og nå leder for avdelingen for sivil samfunn i Norad har gått til krig mot stammespråket - de tomme frasene og for folk flest på ugjennomtrengelige fremmedordene som preger bistanden.

Det siste våpenet i korstoget mot dårlig kommunikasjon er intet mindre enn biler for å karakterisere arbeidet til ulike bistandsorganisasjoner.

- Hvis vi bruker de vanlige bistandsordene hele tiden, får vi svar med det samme språket. Det kan lett bli ufattelig uinteressant. Bilmerkelappene handler om å prøve litt mer populistiske måter å kommunisere på - grove forenklinger som kan resultere i interessante diskusjoner, sier Vigtel.

Lada ble Skoda. Bilretorikken er relativt ny i bruk. Vigtel har likevel allerede rukket å vekke både harme og glede i bistands-Norge - som da han kalte en av organisasjonene for «Lada» på et internt foredrag i den samme organisasjonen.

- Jeg oppfattet den som litt bak-tung, og ikke særlig oppdatert på det som skjer i verden, samtidig som den er litt anonym og lite profilert. Tiden løp snart ut for livet til denne organisasjonen, sier Terje Vigtel.

- Jeg sa at den minnet meg om en Lada. Det ble en interessant diskusjon.

Han mener at den engasjerte ordvekslingen som fulgte, viste at han selv ikke var helt oppdatert.

- Det avslørte noe av min uvitenhet. Likevel var det sider av bilassosiasjonene som organisasjonen syntes var interessant. Det ble mye mer po-

Avdelingssjef Terje Vigtel foran drømmebilen, slik han gjerne skulle sett at Norad hadde blitt beskrevet i neste resultatrapport.

FOTO: PER-IVAR NIKOLAISEN

engtert enn hvis jeg skulle gitt en vanlig organisasjonsanalyse, med alle variabler korrekt fremstilt, sier Vigtel.

Organisasjonen tok Lada-synspunktet veldig alvorlig, og bestemte seg for å gjøre Norad-sjefens bilpåstander til skamme.

- De drøftet det grundig, og kom med sterke argumenter for at de var en annen bil. Etter å ha hørt på deres presentasjon, fremsto organisasjonen mer som en moderne og solid Skoda. Dette er jo en av de beste bilene på markedet i dag. Den er ikke opptatt av prestisje eller et navn som skinner, men den gjør jobben sin bedre enn de fleste, men er litt undervurdert.

Vigtel mener det er spesielt viktig å forlate bistandsspråket når han

og de andre i bistands-Norge kommuniserer til folk flest.

- En rekke formuleringer stenger andre ute. Vi må være villige til å tenke alternativt om hvilke ord og uttrykk vi skal bruke, for å få i gang en diskusjon. Språket er like viktig for å hindre debatt som å fremme debatt, fastslår Vigtel.

Bilfabrikker i krise. - Er det ikke litt skummelt å bruke slike karakteristikk når i kjølvannet av finanskrisa og de store problemene i bilbransjen?

- Finanskrisen vil ramme organisasjonene også. Kanskje er det også her litt for mange aktører, litt for mange som gjør de samme tingene. Det er utrolig få som sier at de må utvikle, sende bilen til opphugging. Forbrukerne stiller større krav frem-

over. De store bensinslukernes tid er kanskje over, de som bare kjører rett frem samme hva de støter på, fundere Vigtel.

Det er et faktum at Norge aldri har hatt noen stor suksess som bilprodusent, er det da grunn til å tro at organisasjoner her i et lite land nær Nordpolen er spesielt egnet til å drive bistand i for eksempel Afrika sør for Sahara?

- Spørsmålet er hvorfor man skal lage egne biler, når så mange andre lager biler. Norske organisasjoner er flinke til å jobbe gjennom andre i en rasjonell arbeidsfordeling. Det er ikke nødvendig å lage så mange egne strukturer. Det er Paris-erklæringen satt i system, med rasjonalisering og mottakerstyring, sier Vigtel. ■

77 Få sier de må sende bilen til opphugging.

Terje Vigtel, Norad.

Ti prosent av bistandsbudsjettet til flykningtiltak i Norge

Da regjeringen i fjor høst la fram et rekordhøyt bistandsbudsjett på 22,3 milliarder kroner, inkluderte det to milliarder kroner til flykningtiltak i Norge. I revidert budsjett pluser regjeringen på ytterligere 264 millioner kroner. - Svært skuffende, mener Atle Sommerfeldt i Kirkens Nødhjelp.

■ LIV RØHNEBÆK BJERGENE

Totalsummen på drøyt 2,2 milliarder kroner til flykningtiltak i Norge, som er godkjent som utviklingshjelp (ODA), er rekordhøyt. Mens den rød-grønne regjeringen brukte 657 millioner kroner på slike tiltak i fjor, kommer summen til å bli nesten fire ganger så stor i år. Det er med andre ord norske kommuner som også i revidert budsjett for 2009 er de store budsjettvinnerne.

Omstridt praksis. Bistandsmidlene brukes blant annet bosetting av

flykninger, opplæring i norsk og samfunnsfag for voksne innvandrere og norskopplæring i mottak. Norge gjør dette i tråd med OECDs retningslinjer, som tillater at enkelte utgifter knyttet til opphold for flykninger i Norge og returnering av flykninger, klassifiseres som bistand. Ordningen er imidlertid omstridt, og OECD-landene praktiserer regelverket ulikt.

Svært skuffende. Generalsekretær i Kirkens Nødhjelp, Atle Sommerfeldt, er skuffet.

- Ja, dette er svært skuffende. Ingen tidligere regjering har gått så langt i å bevilge bistandspenger til norske kommuner som de rød-grønne nå har gjort. Dette skjer samtidig som finanskrisen skaper langt flere fattige. Her burde stortingsopposisjonen ha reagert, mener Sommerfeldt.

Han etterlyser også en evaluering av de milliarder av bistandskroner som nå brukes til flykningtiltak i Norge.

- Disse overføringene utgjør nå nesten dobbelt så mye som bevilg-

Skarp helsekritikk av Verdensbanken

TERJE VIGTELS BILASSOSIASJONER

Volvo

– En bil som jeg har tillit til. Den trenger lite oppsyn og overvåkning. Den har alle instrumenter på plass for å gjøre jobben sin best mulig. Mer opptatt av hva den får til og oppnår, enn hvordan den ser ut. Volvo er målbevisst. Følger ikke alle moteretningene, men holder fast ved det langsiktige, og gir ikke opp så lett. En drømmeorganisasjon er en Volvo.

Opel

– Dette er en organisasjon som jeg ikke får helt forstand på. Den har gode resultater på noen områder, men ambisjonene er iblant så store at den går inn på felter den strengt talt ikke behersker, og opplever nedture. Vi har mange organisasjonsgjennomganger av slike, med ulike resultater.

Audi

– Denne bilen er som noen av disse nye globale fondene som har imponerende mekanismer for planlegging og resultatrapportering. Den har de mest sofistikerte styringssystemer som en bil kan ha, og leverer presist og ordentlig. Men setter man seg ned og vurderer hvor mye det egentlig kommer ut av det, vil det dukke opp en del spørsmål om kostnadseffektiviteten.

BMW

– Denne typen organisasjoner er utrolig opptatt av PR og imagebygging. Veldig sårbare for enhver kritikk. Organisasjonen vil alltid være dominerende på konferanser og internasjonale seminarer. Får gjerne mye oppmerksomhet blant popsangere, tidligere presidenter og idrettsstjerner som vil sole seg i glansen av den organisasjon. Gjør et ordentlig og skikkelig arbeid, men den er for opptatt av glamourdelen.

Land Rover

– Dette må være organisasjonen som tror at den alltid må være der problemene er store og at den kan løse alt best, «Go African!». Ser liten vits i å delegere oppgaver og ha partnere som mellomledd, vil heller gjøre det selv. Til gjengjeld kjører de seg fast rett som det er. Den består av cowboybistandsarbeidere som alltid er utrolig motiverte og hardtarbeidende. De er ikke opptatt av luksus og fine hoteller, og bor gjerne i jordhytter.

Elbil

– Disse organisasjonene treffer jeg stadig vekk. Nylig var jeg på et seminar med bare elbiler. De er hellig overbevist om at det de gjør, er det beste - det moralsk riktige og har fremtiden foran seg. Det andre gjør, håper de å holde seg unna. Vil ikke bli besudlet med «stat til stat»-bistand eller FN-organisasjonene. Organisasjonene er veldig idealistiske, men sneversynte. De er fanatisk opptatt av sin visjon.

Vigtels Volvo svarer

Bistandsaktuelt har ikke klart å få en Lada i tale, men Redd Barna er en av Terje Vigtels favoritter, nemlig Volvo.

– Hva tenker dere om å bli kalt en Volvo, generalsekretær Gro Brækken?

– Volvo er en trygg bil for barn, så det synes vi er helt greit. Dessuten er den driftssikker og de siste årene blitt ganske lekker også. Volvo står for noe solid, og det mener vi Redd Barna gjør også.

– Hvilken bil ville dere helst vært?

– Volvo har et godt rykte verden

rundt, så vi tar det som et kompliment.

– Hva mener dere om en slik måte å kommunisere på?

– Bistandsbransjen har en utfordring med å kommunisere hvor mye bra arbeid som gjøres av de frivillige organisasjonene. Uten at jeg kjenner til hvilke bilmerker de andre organisasjonene er, synes jeg Terje Vigtels «tabloidisering» er artig og kan bidra til å skape mer positiv interesse for det fantastiske arbeidet som gjøres. ■

ningene til sivil samfunn. Hvor mange evalueringer har det vært av disse pengene? Og hvor resultatorienterte er mottakerne av de drøyt to milliarder kronene? spør Sommerfeldt.

Mindre til demokratiltak. Det er imidlertid ikke bare budsjettposten for flykntingiltak i Norge som blir justert i det reviderte budsjettet. For eksempel blir kapitellposten Fred, forsoning og demokratiltak redusert med 30 millioner kroner. Tilskuddene til Verdensbanken kut-

tes med 31 millioner kroner, støtte til gjeldslette ti millioner kroner. Ett av regjeringens hovedsatsingsområder, kvinner og likestilling, reduseres med ni millioner kroner. Dette satsingsområde ble kuttet også i revidert i fjor.

Regjeringen velger også å redusere kapitellpostene regionbevilgningen til Latin-Amerika, støtten til sivil samfunn, næringsutvikling og overgangsbistand med mellom tre og fem millioner kroner. ■

Verdensbanken har brukt over 100 milliarder kroner på å bedre helsetilbudet til verdens fattige fra 1997 til 2008. En ny rapport viser at en tredjedel av pengene er blitt brukt på dårlige programmer og prosjekter.

■ MARTA CAMILLA WRIGHT

Så mye som en tredjedel av Verdensbankens støtte til helse, ernæring og familieplanlegging har vært mislykket. Det viser en fersk rapport utført av Bankens uavhengige evalueringsenhet Independent Evaluation Group (IEG). Kritikken i den nye rapporten, som dekker perioden 1997 til 2008, er krass. Særlig har støtten til land i Afrika gitt dårlige resultater, bare 27 prosent av prosjektene blir anslått som å ha «tilfredsstillende» resultater. Videre peker teamet bak rapporten blant annet på: svake risikoanalyser, dårlig oppfølging og vurdering av helseprogrammene underveis, dårlig resultatmåling og manglende fattigdomsperspektiv.

Ikke overrasket. – Dette er ikke overraskende, sier professor i medisin, Akhtar Hussein (bildet) etter å ha lest rapporten. Han jobber ved Institutt for allmenn- og samfunnsmedisin, Seksjon for internasjonal helse, ved Universitetet i Oslo, og har jobbet med egne bistandsprosjekter i sitt hjemland Bangladesh.

– Vi fant ut at når man kommer utenfra med et prosjekt som er ferdiglaget, faller som oftest det hele sammen idet man trekker seg ut. Verdensbankens måte å jobbe på er ofte lite fleksibel, med ferdige pakkeløsninger, sier Hussein, som holder en knapp på lokal forankring og fleksibilitet for å lykkes med helsebistand. Han mener også at Verdensbanken bruker for mange dyre konsulenter.

– Jeg var i Sudan på en evaluering med en organisasjon jeg ikke vil nevne navnet på, hvor vi ble fløyet ut til Nairobi hver femtende dag i privatfly. Jeg mener at man må vurdere om beløpene som går til konsu-

lenter om det virkelig er nødvendig og fornuftig bruk av penger. Men jeg blir ikke populær når jeg nevner dette, legger han til.

Budsjettstøtte. Ifølge Bankseksjonen i Utenriksdepartementet gir Norge i overkant av 2,3 milliarder kroner over en treårsperiode til Verdensbanken som en slags budsjettstøtte. UD opplyser at i underkant av ti prosent av den norske støtten går til helse, men kan ikke gi Bistandsaktuelt et tall på hvor mange norske kroner som er brukt i de programmene som ikke har fungert. Men at det dreier seg om millionbeløp, er svært sannsynlig.

– Det er mange penger som ikke har hatt noen vellykket benyttelse, Paul Fife, avdelingsdirektør i Norads avdeling for helse og aids?

– Evalueringen er veldig kritisk og konstruktiv, og er blitt brukt av norske myndigheter inn mot styret i Verdensbanken. Vi ser en konkret oppfølging av rapporten fra Verdensbankens side, svarer Fife (bildet).

Han er enig i at kritikken er krass og mener at Verdensbanken har hatt for stort fokus på sykdomsspesifikke tiltak og mindre på system.

– Nå har man igjen begynt å jobbe med helsesystemutvikling og i et tettere samarbeid med FN, WHO og Det globale fondet. Det er viktig sett fra norsk side at disse institusjonene effektivt gir råd til myndigheter om hvilke tiltak som virker, sier Fife, som etterlyser mer forskning på helsesystemer.

Han påpeker at helsesektoren er vanskelig å jobbe med.

– Helsesystemer er kompliserte og det er mye som virker inn på helsetilstanden. Det blir ekstra vanskelig i land med store behov og små ressurser. Men jeg vil ikke unnskylde Verdensbanken. Bare si at evalueringsrapporten har vært nyttig og at det nå ser ut til å gå i riktig retning, avslutter Fife.

Selv om rapporten er kritisk, peker den også på at to tredjedeler av helseprosjektene har hatt tilfredsstillende resultater. Blant de vellykkede er malariareduksjon i Eritrea, økt bruk av prevensjon i Malawi og helsesystemreform i Kirgisistan. ■

VERDENSBANKEN

En tredel av Verdensbankens støtte til helse, ernæring og familieplanlegging har vært mislykket. Bildet er fra et sykehus i Uganda.

FOTO: IRIN NEWS

DU kan følge med på bistandsaktuelt over alt

Nyhetsbrev Ved å abonnere på nyhetsbrevet får du hver uke en e-post med oversikt over de siste nyhetsartiklene og kommentarene som bistandsaktuelt.no har publisert.

RSS Med RSS-feed kan du velge å få linker til nye artikler sendt direkte til din nettleser eller til din mobil. Da trenger du ikke gå inn på siden for å se om det har kommet noe nytt. Med RSS kan du også abonnere på vår multimedia-podcast som ligger på iTunes – eller bare gå inn på iTunes Store og søke på «bistandsblogg»

Hvordan overlever et menneske på omlag 8 kroner dagen?

Det var spørsmålet Bistandsaktueltts journalist Tor Aksel Bolle stilte seg før han reiste til Bangladesh' hovedstad Dhaka. Han og den bangladeshiske fotografen G.M.B. Akash har dokumentert forholdene for en familie i storbyslummen.

Én-dollar-mannen

DHAKA (b-a): Er det mulig å livnære seg selv på rundt 8 kroner dagen? Ja, det går an. Faktisk finnes det 1,4 milliarder mennesker i verden som lever et slikt liv.

■ I BANGLADESH:
TOR AKSEL BOLLE (TEKST)
OG GMB AKASH (FOTO)

Rickshaw-sjåfør Shahjahan og hans familie er blant disse «verdens ekstremt fattige», slik Verdensbanken har definert det ut fra vurderinger av inntekt og kjøpekraft. Når Shahjahans inntekt er fordelt på familiens tre voksne og tre barn, blir det mindre enn 1,25 dollar igjen å leve av for hver av dem.

Denne dagen i familiens liv er ikke veldig forskjellig fra andre dager. Som vanlig våkner Shahjahan av seg selv. De tre barna sover ved siden av ham. Det surkler litt i brystet på eldstegutten, 11-åringen har vært mye syk i det siste. Shahjahan smyger stille ut av senga og tar på seg arbeidsskjorta. Spiser seg litt ris som kona kokte i går, og skyller det ned med en kopp vann. Han strekker den magre kroppen sin og masserer litt på den vonde høyrefoten.

Så skritter han forsiktig over moren sin og kona som sover på gulvet ved siden av senga. Åpner døra stille og går ut. I enden av den smale passasjen mellom skurene tar han morgenstellet. Pusser tennene med pekefingeren som tannbørste og litt aske som tannkrem. Før han går opp på veien, går han tilbake til huset, åpner døra og kaster et raskt blick inn på den sovende familien.

Shahjahan veksler et par vennlige ord med eieren av te-boden på hjørnet, så går han videre. Dette er den beste tida av døgnet, synes han. Det er fortsatt relativt kjølig i Dhaka og morgenlyset legger et mykt slør over byen. Gatene, som om få timer kommer til å være fulle av mennesker, trafikk og lyder, er ennå ganske folketomme og fredelige.

Han tusler forbi grønnsakmarkedet og passerer mursteinsfabrikken, hvor svære stabler med røde murstein ligger og tørker. Går over broa der avløpsvannet fra skinnfabrikken strømmet svart og stinkende ned i elva. Forbi den svære søppelhaugen som vokser litt hver eneste dag. Forbi alle de små butikene som ennå ikke har åpnet. Han plystrer lavt for seg selv og tenner en sneip.

Så svinger han inn porten i enden av den lille gata. Finner fram et par tøystykker og litt olje. Han går i gang med å klargjøre sykkelstrosjen. Det er søndag, klokka er halv seks og en ny arbeidsdag er i gang for Shahjahan.

Sliit. – Jeg jobber fra halv seks til utpå ettermiddagen fire – fem dager i uka. Skulle gjerne jobbet mer, men kroppen tåler det ikke. Merker allerede at jeg begynner å bli gammel, sier Shahjahan når vi møter ham senere på dagen.

Han er en 35 år gammel, slank og værbit mann som smiler mye. Nå sitter vi i skuret som han, kona Nasina, moren hans Halima og de tre barna Shamin, Shadin og Shamina deler.

Klokka er rundt fem på etter-

Shahjahan og sønnen Shamin. Lange dager på sykkelstrosjen gjør at Shahjahan tjener akkurat nok til å forsørge familien. Hans største drøm er at Shamin og de to andre barna skal få utdanning og et bedre liv.

ALLE FOTO: GMB AKASH

Shahjahan (35) og kona Nasina (27) sammen med Shamin (9), Sharmina (5) og Shadin (3). Hele familien og Shahjahans mor bor på et lite rom i slummen i Dhaka.

middagen og Shahjahan har akkurat tatt seg noen smertestillende piller. Det gjør han ofte etter endt arbeidsdag for å lette smertene i den slitne kroppen, forteller han. Den knallharde jobben i Dhakas gater gir ham som regel et sted mellom 220 og 300 taka om dagen, mellom 20 og 27 kroner.

Noen dager tjener 35-åringen mer, men aldri mye mer. Og på dårlige dager tjener han mindre. En punktering betyr mindre penger, trafikkork betyr mindre penger. En kollisjon er krise. Når arbeidsdagen er over forsvinner 50 taka umiddelbart. Det betaler han i leie for sykkel-drosjen. Resten tar han med hjem.

Shahjahan er hovedforsørger for sin familie, de er fullstendig avhengige av hans inntekt. Inntil nylig jobbet kona Nasina som hushjelp, men i det siste har hun vært mye syk – og det bekymrer Shahjahan. De vet ikke hva som feiler henne. For økonomien betyr det at familien har måttet klare seg med mellom 300 og 500 taka mindre i måneden. Shahjahans mor, Halima, jobber også av og

til. Men hun er gammel og tjener veldig lite, forteller han.

Ingen opptur, ingen nedtur. Shahjahan og familien hans vet lite om at store deler av verden er rammet av økonomiske nedgangstider. Ikke er de særlig opptatt av det heller. De var fattige under hele oppturen i verdensøkonomien det siste tiåret, og de er fattige nå. Den økonomiske veksten i Bangladesh, landet som har hatt en årlig økonomisk vekst på 5-6 prosent i over ti år, har de heller ikke merket mye til, sier de. Selv om den økonomiske veksten har vært positiv på mange områder, er det uklart i hvilken grad den har hjulpet de aller fattigste i Bangladesh. Rundt en tredjedel av landets 150 millioner innbyggere lever i stor fattigdom.

Balanskunst. Å forsørge en familie på seks for litt over 20 kroner om dagen, er en evig økonomisk balanskunst. Det er en øvelse som krever disiplin, kreativitet og planlegging. Det finnes ikke noe tilfeldig over

hvordan Shahjahan og familien bruker det lille de har av penger. Hver eneste taka blir svært nøye fordelt.

Man skulle kanskje tro at en familie på seks som overlever på så lite hver dag, har en veldig enkel økonomi. At det bare dreier seg om å overleve fra dag til dag. Men slik er det altså ikke. Shahjahan og Nasina har ulike økonomiske relasjoner til mange forskjellige personer.

De kan låne ut penger til naboer, hvis de har noe å låne ut, og naboer trenger penger. Det betyr at de i sin tur kan låne av de samme naboene en annen gang. De låner også til og av familie og nære venner. Det hender også at de kjøper mat «på krita» hvis det kniper. I tillegg kan de låne penger av sykkeldrosjeeieren som Shahjahan jobber for hvis de trenger en større sum, for eksempel ved akutt sykdom.

Hvor godt familien klarer seg i det lange løp, er i stor grad avhengig av hvordan Shahjahan og Nasina sjonglerer disse ulike relasjonene. Ekteparet kan skaffe 4-500 taka på kort varsel, gjennom å låne av ven-

ner og familie. Skulle de ha bruk for mer, ville de måtte mobilisere storfamilien og låne av sykkeldrosjeeieren.

Dyr mat. – Vi bruker rundt 150 taka om dagen på mat. Men maten er blitt mye dyrere de siste årene. På slutten av fjoråret var prisen på ris blitt så høy at det ofte var dager da vi spiste bare ett måltid, sier Halima Akter.

Hun er Shahjahans mor og er betrodd den viktige jobben å gjøre familiens daglige innkjøp. Sola står høyt på himmelen idet Halima legger ut på handletur. Mens vi vandrer bortover den støvete gata, forteller Halima om hvor hardt de høye matvareprisene rammer dem. Som fattige familier flest bruker de svært mye av det de tjener på mat. Men inntektene til familien har ikke vært i nærheten av å øke i takt med de stigende matvareprisene.

– Da risen var på sitt dyreste i fjor, slepte vi oss gjennom dagene. Prisen er lavere nå, men maten er fortsatt dyr, sier hun.

Jeg skulle bare ønske at politikere og rikfolk så på oss som mennesker, at de brydde seg om hvordan vi har det.

Shahjahan, rick-shawsjåfør i Dhaka.

ALLE FOTO: GMB AKASH

Halima går forbi det nærmeste markedet. Og forbi et marked til. Og ytterligere 3-400 meter til, før hun svinger inn en bakgate. Her ligger et mindre marked, og det er her hun handler daglig. Den spinkle, gamle damen kjenner selgerne og vet hvordan de skal takles. Familien sparer kanskje 20-30 taka (2-3 kroner) på at hun går de ekstra meterne.

Med en tynn, men sirlig brettet seddelbunke i den ene hånda, beveger hun seg målbevisst mellom salgsbodene. Hun kjøper linser for 20 taka, ris for 30 og poteter for 15. Tre-fire tomater og en agurk får hun med seg for 10 taka. Og så en bunt mynte til 10 taka.

Alt legges forsiktig opp i handle-nettet. Hun kjøper også litt fisk. Shahjahan tjente over 250 taka i går, det betyr at familien kan unne seg litt ekstra til middagen i dag. Før, under og etter hver eneste handel foregår en høylydt diskusjon mellom Halima og selgeren - om kvaliteten på varene, muligheten for rabatt, og kvaliteten på varene hun kjøpte i går. Stort sett kjøper hun bare mat

for én eller to dager, noe mer har de ikke råd til.

- Kjøtt kjøper vi nesten aldri, det er vel et par måneder siden sist. For dyrt, fastslår hun kort, idet vi passerer en salgsbod der fete fluer surrer ilt over kjøttstykkene.

Innflyttere. Shahjahan og Nasina har vært gift i 12 år. Deres historie er på mange måter typisk for mange av de fattige i slummen i Dhaka. De er innflyttere og kommer egentlig fra Mymensingh, et distrikt om lag 15 mil nord for hovedstaden. Både Shahjahans og Nasinas foreldre var bønder, og Shahjahan var selv bonde mens de bodde i Mymensingh. I likhet med millioner av andre på den bangladeshiske landsbygda eide han ikke egen jord, men jobbet for andre. Da de to giftet seg, ble det flere utgifter. De ville ha et eget sted å bo, og ønsket seg barn.

- Livet var lettere som ungkar, sier Shahjahan, mens han smiler er-tende og ser bort på Nasina.

- Da vi giftet oss, trengte vi mer. Det var rett og slett ikke mulig å

Mangelen på rent vann er et konstant problem for slumbeboerne. Både voksne og barn er ofte syke, noe som tærer på de små inntektene. Her forsøker ekteparet **Milon Sekh** og **Shamana Akter** å kjøle ned den febersyke sønnen **Nayan**.

overleve der hjemme. Det var for lite jobb og for dårlig betalt. Så vi bestemte oss for å flytte til Dhaka.

Millioner av bangladeshere har tatt den samme beslutningen som Shahjahan og Nasina de siste ti-årene. På grunn av fattigdom, arbeidsledighet, årlige flommer, mangel på jord - kort sagt mangel på muligheter og fremtidsutsikter - har de flyttet fra landsbygda og inn til Dhaka.

De finner fort ut at livet i storbyen heller ikke er enkelt. For fattigfolk uten utdannelse er som regel jobber i uformell sektor eneste mulighet. En del finner jobb i tekstilindustrien, andre trækker sykkeldrosjer i Dhakas kaotiske trafikk eller jobber på byggeplasser. Det er jobber med lav lønn, lange arbeidsdager og ofte farlig arbeidsmiljø.

Det er mangel på skikkelige boliger, på vann, på skoler, på strøm. Livet i storbyen er trangt, fattig og slit-somt. Men det byr også på muligheter - og for mange er det tross alt bedre enn det livet de hadde på landsbygda.

Kazems tong. For tolv år siden bestemte Nasina og Shahjahan seg altså for å ta sjansen - forlate venner, familie og det livet de kjente, i håp om et bedre liv i Dhaka. Det nygifte paret tok med seg litt klær og noen kopper og kar de fikk i bryllupspre-sang, og satte seg på bussen til storbyen.

Den første tiden var tøff for dem. De kjente nesten ingen i Dhaka, og de bodde på et lite rom sammen med noen slektninger. Men etter hvert fikk de seg jobb og også et eget lite krypinn. Og de har, som så mange andre, valgt å bli boende i byen.

Det lille kvartalet de bor i kalles Kazems tong. De har bodd flere andre steder i Dhaka, og flyttet hit for et par år siden. Kazem er navnet på han som eier skuret de bor i, og 30-40 skur til i samme område. Det er til ham de betaler de 800 takaene i måneden i leie. Alle skurene i Kazems tong ligger på en lang planke- og bambusbrygge som strekker seg 10-20 meter ut i Buriganga-elven.

Skurene ligger som bittesmå rekkehus, vegg i vegg, og de har bare ett rom. Lukta fra det skitne vannet i

Buriganga-elven, som skvalper forbi bare et par meter unna, trenger igjennom vegger og gulv.

En deilig sval bris. Rommet til Nasina, Shahjahan, de tre barna og bestemor Halima er om lag 3 ganger 3 meter. Det er varmt og trangt, og taket lekker hver gang det regner, men de har allikevel klart å gjøre rommet ganske hjemmekoselig. I taket henger den absolutt dyreste eiendelen de har: en vifte som Shahjahan kjøpte brukt for et par år siden. Den kostet 800 taka, litt mindre enn 80 kroner. Vifta står som regel stille fordi de nesten aldri har strøm. Men når den virker, fyller den rommet med en deilig sval bris og gir den hissige myggen vanskelige arbeidsforhold.

På den ene veggen henger en kalender og en liten krydderhylle. En seng fyller mesteparten av rommet. I den sover som regel tre familimedlemmer, mens de to andre sover på plankegulvet ved siden av. I et hjørne står det stablet noen kopper og kar. Klærne deres henger på snorer i taket. De eier bare noen få plagg hver. Nasina har for eksempel to kjoler, én hun bruker hjemme og én hun bruker ute blant folk. Det er bare de voksne og eldstegutten Shamina som har sandaler.

- Vi hadde flere ting før, både flere gryter og flere klær. Mesteparten fikk vi da vi giftet oss. Men i løpet av årene har vi solgt mesteparten, litt om gangen. Fordi vi har trengt pengene til andre ting, sier Nasina.

Hjemme best. Kveldene i Kazems tong tilbringer familien så å si alltid hjemme i skuret. Kanskje stikker Shahjan opp til te-boden på hjørnet. Der drikker han litt søt te, unner seg en røyk eller tre, og skravler med de andre mannfolkene.

De aller fleste er rickshawsjåfører. De prater som regel jobb. For eksempel om hvordan politifolk slår dem og stikker hull på dekkene deres hvis de sykler i en gate de ikke har lov til å bruke. Stadig flere veier i Dhaka er forbudt for sykkel-drosjene, noe som gjør den knallharde jobben enda vanskeligere. Eller de forteller historier om rik-folk som spiser lunsj til 5000 taka og

Vi hadde flere ting før.

Nasina.

Shahjahans mor, **Halima**, er en dyktig forhandler og pruter. Derfor har hun ansvaret for innkjøpene. For familien er det en svært viktig oppgave.

er så tjukke at de knapt får plass i sykkeldrosja, men som allikevel krangler om 5 taka etter å ha blitt syklet gjennom halve byen. Spydighetene sitter løst, og det samme gjør latteren. Politikere får også gjennomgå fordi de aldri gjør noe for de fattige.

- Jeg skulle ønske at politikere og rikfolk så på oss som mennesker, at de også brydde seg om hvordan vi har det, sier Shahjahan.

Men aller best liker Shahjahan og Nasina seg hjemme, sammen med barna. Kveldene tilbringer han ofte liggende på senga, gjerne med Shadin på tre eller Sharmina på fem på fanget. Er de heldige går vifta og pæra i taket lyser. Ofte steker Nasina en potet eller litt ris de kan kose seg med. Kanskje kommer noen naboer eller venner bortom. De to minste barna holder seg som regel i nærheten av mamma og pappa.

- Familien og barna er det som gjør meg lykkelig. Når jeg er sammen med dem, er jeg glad, og når vi kan kose oss med litt ekstra mat, er vi veldig lykkelige, sier Shahjahan.

Ni-årige Shamin står alvorlig ved siden av. Han vil bli ingeniør når han blir stor. To timer hver dag går han på en skole, drevet av av den bangladesiske utviklingsorganisasjonen BRAC. Det er gratis.

Shamin har mye større bevegelsesfrihet enn lillebroren og lillesøsteren sin. Han går alene til skolen som ligger et godt stykke unna. Etter skolen stikker han ofte opp på veien for å leke med de andre barna i nabolaget. Men det han og flere av de andre barna liker aller best, er å besøke en av naboene - som har tv. Når kveldsroen har senket seg over

Kazems tong, kan man, når de har strøm, ofte høre lyden fra nabolagets eneste tv bli overdøvet av høy barnelatter.

Nasina og Shahjahans tre barn har, som de fleste av sine venner, ikke en eneste leke i vanlig forstand.

- De leker med det de finner. Vi har ikke penger til å kjøpe ting til dem, sier Nasina.

Sårbare. Det daglige livet går, ifølge Shahjahan og Nasina, ganske greit. Det er hardt, men det går. De har som regel mat nok til seg og barna. Utover de helt konkrete problemene som mangelen på rent vann, på strøm, på skikkelige sanitære forhold, er det mest grunnleggende problemet for familien usikkerheten som preger hele tilværelsen deres. De har for eksempel bare en muntlig avtale med Kazem, han de leier skuret sitt av.

I teorien kan de bli kastet ut når som helst, noe folk i slummen opplever daglig. Skulle skuret deres og eiendelene deres brenne, en ulykke som ofte rammer slumbeboere, står de helt på bar bakke.

Helseproblemer er en annen konstant trussel. Da Bistandsaktuelt besøker Kazems Tong har en diaré-epidemi rammet hele Dhaka. Rundt tusen mennesker blir daglig lagt inn på sykehus, rapporterer de lokale nyhetsmediene. Flere av Nasina og Shahjahans naboer er syke, og har brukt store deler av de små inntektene sine på medisiner. Når familieforsørgeren er syk og ikke kan jobbe, blir det også veldig fort et økonomisk problem.

Over tid kan helseproblemer føre til at en familie ikke klarer å

skaffe inntekter nok til å betale leien til Kazem. Da havner man fort på gata.

Inntil helt nylig hadde ingen av de seks i Shahjahans familie noen gang vært hos en lege. Både barna og de voksne har selvfølgelig vært syke, men familien har måttet klare seg uten profesjonell medisinsk hjelp. Men da eldstegutten Shamin fikk svært høy feber og det ikke hjalp med urter og bønnevers hos den lokale helbrederen, tok de ham til en skikkelig lege.

- Vi var redd han skulle dø, sier Nasina stille og alvorlig.

Undersøkelsen og medisinen kom på over 300 taka, penger de lånte av naboene. Og gutten ble frisk. Men nå sliter de med en gjeld de fortsatt ikke har betalt tilbake.

Redd. Den desidert største trusselen mot den tross alt ganske velfungerende økonomiske enheten den lille familien representerer, er at noe skjer med Shahjahan. Å sykle rickshaw i Dhaka er farlig, og Shahjahan har vært i flere ulykker bare det siste året.

For fem måneder siden ble han påkjørt av en buss. Han fikk en kraftig smell i hodet og store skrubbsår over hele kroppen. I tre uker lå han hjemme. Fordi Nasina også har vært uten jobb en stund på grunn av sykdom, var familien helt uten inntekter i de tre ukene. Med hjelp fra storfamilien, venner, naboer, samt kreditt på markedet, kom de seg gjennom den tiden. Så vidt.

Shahjahan har fortsatt mye smerter. Derfor må de ennå bruke en god del av pengene sine på smertestillende medisiner. Denne type

hendelser kan ødelegge alt for en fattig familie - gjøre at den faller enda et trinn eller to ned på fattigdomsstigen. For eksempel eide både Nasinas og Shahjahans familie jord tidligere. Men sykdom hos henholdsvis bestefar og oldefar gjorde at familiene fikk gjeld og etter hvert måtte selge jorda.

- Det hender at jeg våkner om natta og tenker på hva som vil skje med barna mine hvis jeg skulle dø. Det gjør meg redd, sier Shahjahan.

Har planer. De 30-40 familiene i Kazems tong er fattige. Men de jobber beinhardt, nesten alltid lange og tunge dager. De fleste vi snakker med, forteller om både ambisjoner og drømmer. Mange har helt konkrete ideer om hvordan de skal forbedre sin situasjon.

Som naboene til Shahjahan og Nasina, et ungt par med en liten sønn. Milon Sekh er 24, og kona Shamina Akter er 19. De håper at de en dag om ikke så lenge vil ha råd til å starte en liten salgsbod hvor de kan selge te og litt dagligvarer. Habib, en annen nabo, sparer til å kjøpe sin egen sykkeldrosje. For han og familien vil det bety økte inntekter og større trygghet. Skulle Habib bli syk, ville han for eksempel kunne leie ut sykkeldrosjen. Selv drømmer Shahjahan om en dag å starte et lite verksted for sykkeldrosjer. Han er en svært dyktig, selvært mekaniker og vet at han kunne tjent mye bedre på å fikse sykkeldrosjer enn det han gjør på å sykle selv.

- Det er drømmen. Slutt på slitet og verk i kroppen hver dag. Etter hvert kunne kanskje gutta mine overta. Da kunne jeg bare sitte og

Shahjahan, Shadin og Nasina spiser middag. Familien bruker store deler av inntektene sine på mat og er svært utsatte for svingninger i matprisene.

tid. For eksempel når en gutt skal omskjæres. Slik Shadin, treåringen til Shahjahan og Nasina, snart skal. Da skal familien reise hjem til landsbyen de kommer fra, og det skal være en stor fest. Hele gildet kommer til å koste nærmere 1500 taka, men da er det Nasinas far og slektninger som betaler mesteparten.

Den siste kvelden. Det er kveld i Kazems tong igjen, og det er siste kvelden vi er der. Vi har snakket om barna våre, og Shahjahan har fortalt om hvordan han drømmer om at hans barn skal få utdannelse. Han har fortalt om hvordan det er det som får han til holde ut de lange tunge dagene på sykkelsetet. Og om hvordan han har bedt til Gud fra han fikk vite at Nasina var gravid første gang. Om at barna deres skal få det bedre enn dem, og om at hans sønner skal slippe den jobben han har.

Vi sitter der på gulvet i det mørke, varme rommet, og jeg spør om hva som er det hyggeligste han har gjort det siste året. Han tenker seg om en stund, klør seg litt på den senete overarmen før han svarer.

Så sier han at det hyggeligste han kommer på, skjedde for mer enn ett år siden, men at han vil fortelle om det allikevel. For rundt

halvannet år siden dro nemlig hele familien på besøk til Dhaka Zoo. De hadde spart en lang stund for å få råd. De kjørte autorickshaw – en uvant luksus. Fylte den opp med to voksne, tre unger og en bestemor. Turen kom på 80 taka.

Så kostet det 60 taka for hele gjengen å komme inn i dyrehagen

og de brukte 30 taka på is krem. Hele utflukten kom på 170 taka – 15-16 kroner.

– Det var dyrt, men det var verdt det. Det var en fin dag. En veldig fin dag, sier Shahjahan. ■

sjeffe, sier Shahjahan med et glis.

Men det er langt fram dit. For både Shahjahan, Milon og Habib er det startkapital som mangler. De trenger rundt 10 000 taka hver for å starte opp for seg selv, en astronomisk sum når man tjener 300 taka på en god dag. Men at det er langt til målet forhindrer ikke at Shahjahan og Nasina sparer. De har en liten krukke gjemt på rommet. Hver gang de har noe til overs legger de pengene i den. Men foreløpig har de bare spart noen hundre taka.

Glede. Kazems tong er et skittent, falleferdig, illeluktende og trangt sted. Men mesteparten av tiden er det ikke et trist sted.

Fredager er den beste dagen i uka. Da holder Shahjahan og mange andre fedre og mødre seg ofte hjemme fra jobben. Familiene sover lenge. Ofte har de noe ekstra godt å spise – og de spiser frokost i ro og mak.

Shahjahan pleier å gå i moskeen for å be.

– Vi som bor her, har mange bekymringer og slitsomme liv. Men vi er ofte lykkelige – og vi lever her og nå. Jeg tror vi er lykkeligere enn mange rike, de må bekymre seg over eiendelene sine hele tiden. Det slipper vi, sier Nasina og ler.

Ofte blir også hverdagens kjas og mas avbrutt av en fest eller en høy-

FATTIGDOM I BANGLADESH

Rundt en tredjedel av Bangladesh' 150 millioner innbyggere lever i stor fattigdom.

FATTIGDOMSTALL

■ Verdensbankens Global Monitoring Report 2009 inneholder nye anslag om hvor utbredt fattigdom er i verden. Basert på nye data om purchasing power parities (PPP), sammenligninger av kjøpekraft i ulike land, har banken justert sin fattigdomsgrense opp fra 1,08 dollar om dagen (1993-priser) til 1,25 dollar dagen (2005-priser).

■ Endringen er gjort fordi man har konkludert med at det er dyrere å leve i utviklingsland enn det man tidligere trodde.

■ Det nye anslaget for fattigdom gjør at banken anslår at det er flere svært fattige i verden enn det man antok tidligere. Det er om lag 1,4 milliarder mennesker, eller 21 prosent av verdens befolkning, som lever under den nye fattigdomsgrensen.

600 millioner ekstremt fattige

De aller fleste av verdens aller fattigste mennesker – de som har mindre enn 1,25 dollar dagen – bor i Sør-Asia. Til sammen er de om lag 600 millioner. Om lag 390 millioner bor i Afrika sør for Sahara. Samlet sett har antallet mennesker som lever for under Verdensbankens fattigdomsgrense gått jevnt og trutt ned over de siste tiårene, først og fremst på grunn av Kinas voldsomme økonomiske vekst.

Men ifølge Verdensbanken vil fi-

nanskrisen føre til at den nedadgående kurven flater ut i år og til neste år. Bankens forskere regner med at over 70 millioner mennesker ekstra vil bli værende under fattigdomsgrensen (1,25 dollar per dag) i år og neste år fordi den globale økonomien er i krise.

Banken anslår også at et sted mellom 150 og 200 millioner mennesker falt under fattigdomsgrensen på grunn av de økende matvareprisene i perioden 2005 – 2008. ■

Komplisert økonomi

I en ny bok med tittelen «Portfolios of the poor» er økonomien til de om lag 2,5 milliarder menneskene som lever for under 2 dollar dagen hovedtemaet. Fire forskere har brukt flere år på å følge til sammen 250 fattige familier i Sør-Afrika, India og Bangladesh.

Ifølge forfatterne, som mener boka er den første grundige studien av fattiges økonomi, er folk med lite penger svært kreative i måten de håndterer sin økonomi på. De fattige bruker komplekse økonomiske strategier for å takle hverdagen. Basert på funnene de har gjort, kommer forfatterne også med en rekke konkrete anbefalinger om hvordan mikrofinans bør drives. De anbefaler også at banker og myndigheter bør gjøre mer for å gi tilbud som er skreddersydd til behovene til de fattigste.

Forfatterne mener blant annet at det bør etableres egne forsikrings-tilbud for fattige. Slike skreddersyde tilbud vil kunne bidra til at flere

klarer å komme seg ut av fattigdommen, mener forfatterne. ■

«Portfolios of the Poor. How the World's Poor Live on \$2 a day»

Daryl Collin, Jonathan Morduch, Stuart Rutherford og Orlanda Ruthven, Princeton University Press, 2009.

URBANISERING

2008 var det første året hvor halvparten av verdens befolkning bodde i byer. Og stadig flere bor i byer i utviklingsland.

FN anslår at over én milliard mennesker bor i slumområder verden over.

Organisasjonen anslår at det blir 5 millioner nye byboere i utviklingsland hver eneste måned og at utviklingsland i dag står for 95 prosent av veksten i verdens bybefolkning.

Øst-Afrika får digital motorvei

Ny internettkabel skaper optimisme i næringslivet

Millioner av afrikanere teller ned til bredbåndsrevolusjonen. En 17 000 kilometer lang kabel på bunnen av Det indiske hav skal skape utvikling og økonomisk vekst.

■ I NORGE/TANZANIA:

PER-IVAR NIKOLAISEN/KIZITO MAKOYE

INTERNETT

Mens nettbrukere i andre deler av verden raser av gårde i stadig høyere hastighet, har sneglefart kjennetegnet internettlinjene i det østlige Afrika. De trege linjene i land som Kenya, Tanzania og Mosambik har gjort at bredbåndsrevolusjonen har uteblitt. En vanlig nettside anslås å ta opptil 16 sekunder å laste ned. I slutten av denne måneden er imidlertid ventetida foran skjermene over.

De siste testene av den fiberopiske kabelen i Det indiske hav er i gang frem mot lanseringen i begynnelsen av juli. Kabelen går fra Durban i Sør-Afrika og oppover langs østkysten av kontinentet. Utenfor Afrikas horn forgrener den seg med en kabel til India og en opp til Midt-Østen og Europa.

Kabelen har en kapasitet på hele 1,2 TB/s (terrabytes per sekund) - noe som betyr at brukerne vil kunne se både HD-TV og overføre store mengder informasjon smertefritt.

- Det finnes ikke ord for hvor spente vi er, sier administrerende direktør Brian Herlihy i utbyggersekskapet Seacom.

- Vi er et steg nærmere å holde vårt løfte om å bli de første til å gi det østlige og sørlige Afrikas nettleverandører lik og åpen tilgang til billig bredbånd, fastslår Herlihy etter at den 650 millioner dollar dyre kabelen nå ligger klar til bruk på havbunnen.

Utviklingsverktøy. Folk i Afrika sør for Sahara har i stor grad vært avhengige av satellitter og jordstasjoner for å få nettilgang. Til nå har det bare vært én fiberkabel til det sørlige Afrika, denne har gått langs vestkysten. Dette har gjort at et land som Sør-Afrika har hatt relativt gode linjer, men til en dyr penge på grunn av lav konkurranse.

Regionen har verdens høyeste priser på internettrafikk. Månedlige priser for internett er i gjennomsnitt drøye 20 prosent av måned-

Her kobles Øst-Afrika til den fiberopiske kabelen som strekkes fra det sørlige Afrika til Asia og Europa. Alt i alt er internettkabelen 17 000 kilometer lang.

FOTO: SEACOM

ØKONOMI

Det finnes ikke ord for hvor spente vi er.

Brian Herlihy, administrerende direktør i Seacom.

sinnstekten, ifølge Internet World Stats. Internetturfere i vestlige land betaler til sammenligning mindre enn en prosent av en månedslønn på nettilgangen.

Hvor mye billigere det vil bli å bruke internett i det østlige og sørlige Afrika med den nye kabelen, er foreløpig noe usikkert. Trolig vil prisene ligge 40 til 50 prosent lavere enn i dag, anslår Seacom.

Økonomisk vekst. Optimistene tror den forestående bredbåndsrevolusjonen i Afrika vil føre til økonomisk vekst. Den kjente økonomiprofessoren Jeffrey Sachs er en av dem som mener at informasjonsteknologien med internett og mobiltelefoni er det viktigste nye utviklingsverktøyet i vår tid.

Et av delmålene i FNs tusenårs-mål nummer 8 er nettopp å bedre tilgangen til internett. FN mener at nettet til en viss grad kan bidra til at verden kan nå de andre målene for

Student **Mwanamkasi Gideon** ved undervisningssenteret The Icon surfer på det til nå trege internettet i Dar es Salam. Nå gleder senteret seg til raskere linjer.

FOTO: KIZITO MAKOYE

helse, utdanning, arbeid og fattigdomsreduksjon.

Rapporten African Economic Outlook 2009, som utarbeides av FN, den afrikanske utviklingsbanken og OECD, har internett og mobiltelefoni som hovedtema. Her pekes det på det enorme potensialet for økono-

misk vekst i denne bransjen, med ringvirkninger til andre sektorer.

Den nye teknologien som følger med bedre nettilgang vil gjøre byråkratiet mer effektivt og øke kvaliteten på utdanning, skrives det i rapporten. Nettbank og nettbaserte systemer for informasjon om jordbru-

Tapte muligheter

Av Jan Speed

INTERNETT

I mange år har frustrasjonen vokst i det sørlige Afrika i takt med de økonomiske boomene i India og Kina. Afrikansk næringsliv har sett utallige forretningsmuligheter forsvinne østover. Årsaken er trege og dyre internettforbindelser som har hemmet Afrika.

India og delvis Kina er blitt de store sentrene for internasjonale telefon- og IT-tjenester - enten du skal få regnskapet gjort billig, ha en samlet telefonsentral for ditt reiselivs-firma eller for formidling og redigering av nyheter på engelsk.

KOMMENTAR

Storbritannia, USA og multinasjonale selskaper setter ut mange tjenester til India og Kina på grunn av de gode og billige IT-tjenestene disse landene tilbyr.

Dette frustrerer mine venner, spesielt i Sør-Afrika. De sier at afrikanere er mye flinkere til å snakke engelsk enn indere og kinesere. Og transportavstanden fra Afrika til markeder i Europa eller østkysten av Amerika er mye kortere. Men etter som det har gått tregt med å få de

nye IT-kablene på plass, har de tidligere britiske koloniene ikke kunnet utnytte språkfordelene i anbuds-konkurranser om å tilby telefonsjenerer.

Det er rart at Afrika og spesielt Sør-Afrika ikke var raskere på banen med å ta i bruk internett og sørge for gode forbindelser. Fram til høsten 2008 ble Sør-Afrika styrt av filosofen og datanerden, Thabo Mbeki. Mbeki var interessert i informasjonsteknologi og drømte om å skape en afrikansk renessanse. Det fortelles mange historier om presidenten som satt på kontoret i Union Buildings til langt på natt og surfet på

internett. Forklaringen på at han satt så lenge kan jo være at nettet var tregt. Uansett er det mange som lurte på hvorfor han ikke sparket de udugelige statsrådene med ansvar for telekommunikasjon, og fikk fart på sakene.

Nå kan det se ut til at Afrika endelig står foran en IT-revolusjon. Med nye kabler og bedre infrastruktur vil Afrika kunne begynne å ta opp konkurransen med Asia. Det er på tide. ■

Jan Speed, nettedaktør i Bistandsaktuelt.

SEACOM

Den fiberoptiske kabelen fra Seacom går fra Durban i Sør-Afrika, og oppover langs østkysten av Afrika. Den har forgreninger til Midt-Østen, Europa og Sør-Asia. Selskapet Seacom er 77 prosent afrikansk eid.

ket har allerede redusert transaksjonskostnader og bedret bønders oversikt over tilbud og etterspørsel.

Store forventninger. I Tanzania, Somalia, Rwanda og Mosambik er det derimot bare en av hundre som bruker internett, ifølge den Internasjonale Telekommunikasjonsunionen (ITU). Det samme tallet for Norge er 85 av 100.

I Tanzania har selskapene store forventninger til milliardkabelen.

Gründer og lærer Catoonisa Kapasi driver undervisningscenteret The Icon i Dar es Salaam. Hun bruker internettbaserte databaser for å gjøre byens studenter konkurranse-dyktige i kampen om ettertraktede stipender på nordamerikanske og europeiske universiteter.

Kapasi sier til Bistandsaktuelt at raskere internett vil gjøre kommunikasjonen med samarbeidspartnerne Plattsburg-universitetet i New York i USA og Adelaide-universitetet i Australia mer effektiv.

- Vi gjennomfører internettbaserte tester i engelsk, slik at studentene kan legge frem dokumentasjon på sine språkkunnskaper overfor utenlandske universiteter, men et tregt internett gjør det svært krevende, forteller Kapasi.

Den internasjonalt anerkjente TOEFL-testen krever nemlig en rask og stabil internettlinje.

Stor utgift. The Icon følger studentene fra start til de har sikret seg plass på det utenlandske universitetet. De hjelper studentene med å få økonomisk støtte basert på hvilke karakterer og fag studentene har fra videregående. Dessuten hjelper Kapasi og hennes medarbeidere studentene med å søke visum, en prosess som kan være utfordrende for afrikanske studenter som ønsker seg ut.

- Det har gått bra for oss, og vi har rekruttert så mange som tusen studenter i året, sier Kapasi.

De store utgiftene til internett har imidlertid vært et problem. Nor-

ske nettbbrukere har fri nedlasting for et par hundrelapper for langt bedre linjer. I dag betaler The Icon drøyt 3000 kroner til nettleverandøren TTCL for hver andre gigabyte med trafikk. Dette reflekteres i prisen for tjenestene til The Icon - hver student må nemlig ut med om lag 6000 kroner.

For dyrt. Professor John Nkoma ved det tanzanianske teletilsynet TCRA, som fører kontroll med telekommunikasjonen i landet, peker på at høye priser har hindret utviklingen i sektoren.

- Mens hovedmålet har vært å gi alle tilknytning til nett, må vi innse at mange mennesker innenfor dekningsområdet ikke har tilgang fordi tjenestene har vært for dyre, sier Nkoma.

De nye prisene for forbrukerne vil være avhengige av hvor stor profitt mellomledet, nettleverandørene, tar. African Economic Outlook 2009 er en av rapportene som peker på at nye fiberoptiske kabler langs de afrikanske kystene ikke automatisk vil føre til flere nettbbrukere:

«I tillegg til bedre og billigere internasjonal tilknytning, er tilknytningskabler til innlandet nødvendige, og prisene til forbrukerne må ned. Noen eksperter frykter at bredbåndsløyper i Afrika ikke vil videreføre sine kostnadsreduksjoner til kundene, og heller benytte sjansen til å øke eget overskudd.»

Optimistene tror imidlertid at langt flere afrikanere nå vil få råd til å koble seg opp mot nettet. Den forsinkede utbyggingen av EASSy, en annen fiberkabel i samme område, vil trolig gjøre det enda billigere.

Selv om fiberoptiske kabler vil gi hurtigere internett i storbyene i de østafrikanske landene, er det en lang vei å gå før landsbygda og småbyene vil oppnå de samme hastighetene. Et land som Rwanda legger nå kabler for harde livet. Men utbyggingen av nasjonale bredbåndnett er i beste fall så vidt i startgropa andre steder. ■

Gründer og lærer Catoonisa Kapasi driver undervisningscenteret The Icon i Dar es Salaam.

Afrika-medisin til verdensøkonomien

Når verdensøkonomien skal helbredes, er det håp å finne i Afrika, sier en ny rapport lagt frem av Africa Progress Panel, ledet av Kofi Annan.

Investeringsmulighetene i Afrikas realøkonomi er enorme, særlig innen infrastruktur, fornybar energi, jordbruk og telekommunikasjon.

- Vi tror at Afrika kan være et viktig vekstgrunnlag for den globale økonomien, og kan lede an i utviklingen av miljøvennlige utviklingsmodeller som kan bidra til å takle klimaendringene, sier panelet. ■

Milde korrupsjonsdommer

Riksrevisor Raphael Baku i Uganda mener landets rettssystem undergraver kampen mot korrupsjon.

- De dømte kan få maksimalt ti års fengsel, men dommerne har vret seg for å gi så strenge straffer. I stedet dømmes de til tre år med muligheter for å betale en bot. Dette gjør korrupsjon til en lukrativ business, sier Baku, ifølge avisen The New Vision.

Bøtene er lite effektive, med tanke på at de gjerne er lavere enn pengene man tjener på selve forbrytelsen. Hvis dommerne hadde dømt gjerningsmennene til å betale tilbake pengene de har tjent på korrupsjonen, samtidig som de dømte hadde fått lange fengselsstraffer, ville kampen mot korrupsjon fått fremgang, mener Baku. Han peker også på at institusjonene som skal bekjempe korrupsjon er underfinansierte. ■

Vietnam på energijakt

Vietnams energisektor trenger fem milliarder amerikanske dollar de neste ti årene for å utvikle infrastrukturen og møte den stadig høyere etterspørselen, ifølge Vietnam News Agency.

Etterspørselen etter elektrisitet vil øke med mellom 15 og 20 prosent i året som følge av økonomisk vekst, industrialisering og modernisering, melder industri- og handelsdepartementet i landet.

Verdensbanken offentliggjorde nylig at de vil bidra med 202 millioner dollar for å bedre tilgangen til strøm fra fornybar energi.

Midler fra internasjonale bistandsorganisasjoner og eget statsbudsjett klarer likevel bare å møte 30 prosent av etterspørselen. Industri- og handelsdepartementet håper investorer vil hjelpe landet med å nå energimålene. ■

Drepende granatmarked

Håndgranater er blitt en lukrativ handelsvare på svartebørsen i Burundi, ifølge The Independent Online. De koster en dollar og har ifølge avisen blitt favoritten til alle som måtte trenge et våpen, enten det er kriminelle eller forsmådde elskere.

Restlageret av våpen fra urolighetene fra 1993 og frem til 2003 har flommet over markedet og endt opp i de tusen hjem i det lille sentralafrikanske landet.

Det går knapt en dag uten en granatrelatert voldshandling. I 2008 ble 133 av 616 drapsofre drept av granater.

- For en kriminell er granaten praktisk fordi den garanterer at mange blir drept på kort tid og tillater gjerningsmannen å komme seg unna uten å avsløres, sier leder av Iteka, en lokal menneskerettighetsorganisasjon. ■

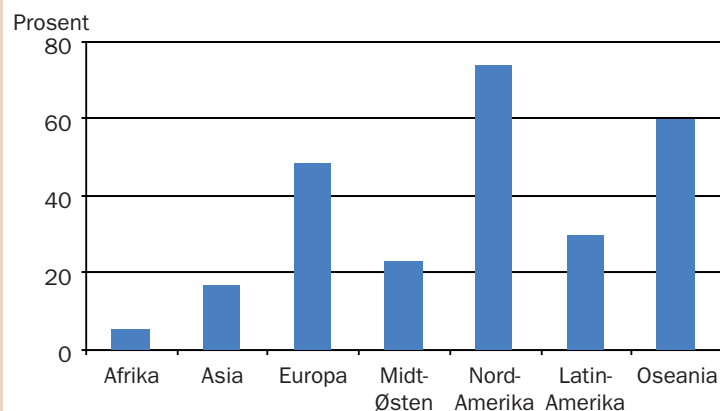
Verdensbanken satser på jordbruk

Etiopia, Kenya og Tanzania får en bit av Verdensbankens økte satsing på jordbruksbistand. Verdensbanken ga nylig 90 millioner amerikanske dollar i bistand til de tre landene for å øke produktiviteten og veksten i landbruket i Øst-Afrika.

«The East Africa Agricultural Productivity Program» skal styrke regionalt samarbeid om teknologi, opplæring og informasjon om jordbruksvarer som melkeprodukter, kassava, ris og hvete. ■

MÅNEDENS STATISTIKK

ANDEL INTERNETTBRUKERE

Bøker & kultur for **DEG**

På nettet finner du flere bokanmeldelser og kulturartikler enn vi har plass til i papiravisen. Vi tar gjerne imot dine anmeldelser eller kommentarer på aktuelle bøker.

Tidligere fiender bygger sammen

Bearbeider fortiden for å bygge framtiden

KAMUGENI (b-a): De kalles de levende gjenferdene. Femten år etter folkemordet er det fortsatt mange som sliter med angst og traumer i Rwanda.

■ I RWANDA:
JAN SPEED

RWANDA

Et nettverk av rådgivningssteder og fire «forsoningslandsbyer» forsøker å dempe smertene som fortsatt preger samfunnet i Rwanda. Fattigdom, frykt, ekstrem brutalitet og svik går igjen i historiene som fortelles om de 100 redselsdøgnene i 1994. Mange har fortsatt ikke fortalt sine historier.

– For rwandere er de 15 år som har gått det samme som ett år. Sårene er fortsatt ferske. Vi led, men er nødt til å se framover. Fremdeles kan jeg gråte og jeg kan aldri glemme. Men hevn tenker jeg ikke på, sier Speciose Mukagahima.

Hun er koordinatør i det protestantiske kirkerådet (CPR) som driver traume- og rådgivningssentre med støtte fra Kirkens Nødhjelp.

– Vi er nødt til å skape steder der folk kan dele sine historier for å kunne forstå hverandre. De som har vært dømt for drapene har en historie. Det samme har de som har mistet familiemedlemmer, blitt skadet eller voldtatt. Fortsatt er det behov for å lære folk at traumer ikke skyldes hekseri, men at det kan helbredes. Hele nasjonen trenger helbredelse, sier Speciose Mukagahima. Hennes mann ble drept helt i begynnelsen av den etniske rensningen som trolig kostet opp mot 800 000 mennesker livet.

Uvanlig landsby. Flere organisasjoner har gått sammen for å fremme forsoning på en praktisk måte. På sort lavajord helt nord i landet står et 70 talls nybygde steinhus. Det er ennå ikke vann i vanntankene. 70 familier har flyttet inn. 33 flere kommer snart. Inne i husene er det nesten helt tomt. Her har ikke folk

Kamugeni er en uvanlig landsby. Den ligger i et området som ble hardt rammet av folkemordet i 1994.

FOTO: JAN SPEED

pengetil å kjøpe bord og stoler.

Kamugeni er en uvanlig landsby. Noen av medlemmene mistet nær familie eller ble skadet under folkemordet i 1994. Andre er tidligere fanger, dømt for deltagelse i myrdriene. Noen er hjemvendte flyktninger, mens andre er tidligere «inntrengere» – hutuopprørere som opererte fra nabolandet DR Kongo, men som nå vil leve i fred. Det bor også en del enker og foreldreløse barn i landsbyen.

Tidligere fiender og folk fra ulike etniske grupper har sammen bygget alle husene i landsbyen. Ved å svette og slite sammen har det etablert seg et fellesskap. Samtaler og diskusjoner er veldig viktig.

– Dette er praktisk enhet og forsoning. Folkemordet ødela ikke bare mennesker, men også hele økonomien og husene til mennesker. Løsningen er å bygge alt på nytt, sammen, forklarer pastor Deo Gashaga-

za i organisasjonen Prison Fellowship.

Speciose Mukagahima, rådgiver.

zaren er fortsatt ferske.

De har arbeidet mye for å forberede folkemorddømte fanger for et liv i det nye Rwanda. En rekke andre organisasjoner bidrar til arbeidet gjennom alfabetisering, opplæring i konstruksjon av vannanlegg samt helseundervisning og håndverksproduksjon.

– Forsoning er en langvarig og vedvarende prosess, sier pastoren.

Praktisk forsoning. Landsbysjefen Protois Ndagijimana overlevde folkemordet, men ble skadet og må nå gå med en krykke. Han mener at alle familiene samarbeider godt. Han vil ikke klandre individene som deltok i folkemordet eller som skadet ham.

– De tok ikke initiativ til overgrepene, men ble forført av dårlige ledere. Når de har bedt om tilgivelse, har jeg vært villig til å tilgi, sier han.

Den samme holdningen har Nafatar Singiranumwe. Hans familie ble drept av opprørere.

– I stedet for å tenke på det som var ille i fortiden, tenker jeg nå på framtiden. Nå sover jeg godt om natten, sier han.

– Når noen i landsbyen har et problem, får de hjelp av de andre, sier Ndagijimana.

Mangler inntekter. Utfordringen for den nye landsbyen er å skaffe nok inntekter. De har ikke mye jord, og det de har er veldig steinete.

– Vi har nesten ikke jord. Hver familie i landsbyen bidrar med et lite innskudd hver måned til et fond. Vi har nå 400 000 franc (ca 4500 kroner). En nabogård skal selges for en million franc. Vi håper å ha nok til å kjøpe den innen neste september, sier landsbysjefen.

Jorda vil de da dyrke sammen. Framtiden skal sikres. ■

Streng politisk kontroll i Rwanda

■ I RWANDA: JAN SPEED

«Et Rwanda, ett folk, en framtid» er regjeringens slagord. Det gjelder så lenge du ikke kritiserer makthaverne.

– I forhold til de politiske rettighetene er det framgang å se. Folk blir ikke drept eller arrestert vilkårlig slik det skjedde i perioden rett etter folkemordet, sier en menneskerettighetsaktivist som følger utviklingen i landet.

Men til tross for at situasjonen er bedre i landet, ønsker han å være anonym.

Aktivisten mener at de største problemene er sosioøkonomiske, spesielt på landsbygda der fattigdom er utbredt og utviklingsprosjekter ikke når ut til alle.

«Team Rwanda» ledes av president Paul Kagame og statsminister Bernard Makuza fra opposisjonspartiet. Landet styres av Rwandas patriotiske front (RPF) som fikk 73 prosent av stemmene i fjor. Det er nesten helt sikkert at Kagame blir gjenvalgt i 2010.

Det er liten tvil om at Kagames regjering har bidratt til en positiv utvikling på mange områder i Rwanda. Men mange rwandere lever fortsatt i eksil fordi de frykter at de vil få problemer hvis de vender hjem.

Farlig å kritisere. Regjeringskoalisjonen består av Front Patriotique Rwandais (FPR), Parti Sociale Démocrate (PSD) og Parti Libéral (PL).

– Ikke alle i regjeringen er åpne for kritikk. Enkelte journalister har status nok til å kritisere makthaverne, men de fleste våger ikke. Her, som i så mange andre land i Afrika, er det farlig å kritisere både for dem som jobber med menneskerettigheter og journalister, sier aktivisten. Flere av hans venner at måttet forlate Rwanda, etter å ha kommet på kant med makthaverne.

Menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights Watch mener at rwandiske myndigheter utøver tett kontroll over det politiske rom, sivile samfunn og mediene. De mener

Ikke alle i regjeringen er åpne for kritikk.

MR-aktivist, Rwanda.

at motstandere ofte blir anklaget for «folkemordideologi» eller for å «skape skiller» – noe som er forbudt. Definisjonen er veldig vag, og er blitt brukt som anklagepunkt i flere hundre saker. Offentlig er det nesten ingen snakk om hutuer og tutsier, men folk er fullstendig klar over hvilken gruppe de tilhører.

Rettsoppgjør. Rettsoppgjøret etter folkemordet vil trolig avsluttes i løpet av året.

MR-aktivisten mener at selve ideen om å bruke en tilpasset form for det tradisjonelle rettssystemet, gacaca, i utgangspunktet var god. Det var ment å lette forsoningsarbeidet, samtidig som det skulle få flere gjennom rettsprosessen. Etter 1994 ble over 120 000 mennesker fengslet, mistenkt for delaktighet i folkemordet. Mens den internasjonale Rwanda-domstolen basert i Arusha bare har klart å behandle rundt 20 saker, har de fleste av de anklagede fått sine saker prøvd for gacaca-domstolene.

– Personlig har jeg deltatt i flere gacaca-saker. Dessverre har jeg sett hvordan de blir misbrukt av folk som er i konflikt med hverandre. Det er for lett å komme med en anklage mot en rival om delaktighet i folkemordet.

Loven sier også at dersom du innrømmer skyld, kan du få redusert straff. Det har nok ført til at folk som mener seg uskyldig likevel innrømmer skyld bare for å slippe ut av fengsel, sier aktivisten.

Han tror også at systemet har åpnet for korrupsjon der anklagede med penger kan betale vitner for å endre vitnemålet.

Gacaca-rettsakene mot folkemordmistenkte skal etter planen avsluttes i 2009, eller tidlig i 2010.

Sakene har hittil nesten utelukkende dreiet seg om folkemordet utført av hutuekstremistene, og ikke krigsforbrytelser utført av folk fra regjeringspartiet. ■

Mer om Rwanda finner du på bistandsaktuelt.no/multimedia

En avkledd revolusjonshelt

30 år etter revolusjonen i Nicaragua er det juks og maktbruk som gjelder for Daniel Ortega

MANAGUA (b-a): I 1979 sto Daniel Ortega i spissen for Nicaraguas brede, folkelige ungdomsrevolusjon – en vensteorientert omveltning som spredte nytt håp om demokrati og frihet til millioner i Latin-Amerika. Nå er han igjen ved makten. Og styrer ved hjelp av allianser, juks og penger fra Hugo Chavez.

■ I NICARAGUA:
GUNNAR ZACHRISEN

NICARAGUA Han har vært igjennom en krig mot USA-finansierte opprørere, et sjokk-artet valgnederlag i 1990, skandalepåstander om at han skulle ha begått incest-overgrep mot sin egen datter, omfattende intern misnøye i partiet og 16 magre år i opposisjon. Likevel har han klart å komme tilbake.

To og et halvt år er gått siden Daniel Ortega igjen kunne ikle seg presidentens privilegier i det lille jordbrukslandet i USAs bakgård. Det skjedde takket være en splittet opposisjon, lojale velgere, helt nye valgeregler og inngåelse av en omstridt politisk pakt. Pakten ble inngått med den liberale eks-presidenten Arnoldo Alemán, en mann USAs regjering i sin tid omtalte som «Latin-Amerikas mest korrupte statsleder». Den har også sikret politisk arbeidsro i parlamentet. Selv om Ortega tok sete med bare 38 prosent av stemmene i ryggen, har han ved hjelp av politisk press, forhandlinger, økt kontroll over andre statsinstitusjoner og folkelig mobilisering klart å konsolidere sin maktbase. Det er situasjonen per juni 2009 – få dager før feiringen av 30-årsdagen for den sandinistiske revolusjonen 19. juli 1979.

Maktglad. Daniel Ortega, den tidligere opprørslederen, stortrives med å være tilbake i maktens korridorer. Og han vil bruke alle metoder for å klamre seg til makten, forsikrer hans tidligere allierte fra sandinistpartiet FSLN.

– Ortega per 2009 er i latinamerikansk sammenheng en tradisjonell, autoritær og svært konservativ politiker. Tankene om et liberalt demokrati, som sto sentralt for mange under revolusjonen, tror han ikke på lenger – om han noen gang har gjort det. De er erstattet av retorikk om «direkte demokrati» – og ideer om en dialog mellom massene og en karismatisk leder, sier Edmundo Jarquin fra utbryterpartiet Den sandinistiske reformistbevegelsen (MRS).

Ifølge Jarquin, som var ambassadør for sandinistregjeringen på 1980-tallet, benytter dagens sandinistregjering seg av metoder som er kjent fra ulike latinamerikanske diktatorer. Denne institusjonelle maktbruken har blant annet gått ut over Jarquins eget parti MRS, som i juni 2008 mistet sin juridiske godkjenning som selvstendig politisk parti.

– Ortega prøver å svekke ytterligere de demokratiske strukturene i landet. Han misliker det uavhengige sivile samfunnet, tar kontroll over samfunnsinstitusjoner som rettsapparatet, riksrevisjonen og

Daniel og Rosario tar imot en russisk gave til Nicaragua i form av 130 busser – en av flere økonomiske transaksjoner som blir kritisert av opposisjonen. Til høyre

valgrådet, og invaderer nye sider av befolkningens liv, sier Jarquin.

«Kun symbolene». Hans partifelle, den pensjonerte sandinist-generalen Hugo Torres, er ikke snauere i sine karakteristikk av sin tidligere kampfelle Daniel Ortega:

– Daniel har tatt beslag i sandinistpartiet. Det finnes ikke lenger noe internt partidemokrati. Partiet, som vi var så stolte av, opererer nå i hans og hans families tjeneste. Det er ingen ting igjen av det opprinnelige, bortsett fra symbolene: navnet, det rødsvarte flagget og de gamle sangene, fastslår opprørsgeneralen.

Kritisk dikterprest. Den profilerte dikterpresten og tidligere kulturministeren Ernesto Cardenal har også for mange år siden sagt farvel til Daniel Ortegas sandinistparti – akkurat som den tidligere visepresidenten Sergio Ramirez og eks-helseminister Comandante Dora Maria Téllez. Padre Cardenals kritiske uttalelser mot presidenten er blitt belønnet med forhør, bøtelegging og beslagleggelse av bankkonti. Likevel fortsetter den hvitskjeggete poeten med alpelua å heve sin røst mot Ortegas omstridte maktspill.

– Det er ikke lenger noen venstrepolitikk, og heller ingen sandinisme ut fra hva Augusto Cesar

Daniel kjøper seg lojalitet.

Antonio Lacayo, tidligere liberal regjeringssjef og næringslivsmann.

Etter valgseieren i 2006 har Rosario Murillo i praksis opptrådt som presidentens stabssjef og regjeringssjef. Her er hun tilhører under et toppmøte for mellomamerikanske presidenter i nabolandet Honduras i 2008.

FOTO: SCANPIX/REUTERS/EDGAR GARRIDO

Sandino sto for. Nicaragua blir mer og mer et familiediktatur, styrt av Daniel, kona og barna, sier en tydelig skuffet Cardenal til Bistandsaktuelt.

På samme måte som andre oppo-

sisjonelle beskriver sandinistutbryterne tvilsomme metoder og udemokratiske trekk ved presidenten og partieieren Daniel Ortegas styre. Stikkord er manglende åpenhet, rolleblanding mellom familie, parti og stat, sandinistisk innblanding i viktige samfunnsinstitusjoner og handlinger i strid med konstitusjonelle spilleregler.

Tvilsomt valg. Skepsisen til Ortegas demokratiske sinnelag har vært der i mange år, men har kommet enda tydeligere til uttrykk etter lokalvalgene i fjor høst – et lokalvalg som uavhengige kommentatorer mener var preget av omfattende uregelmessigheter og valgfusk. Og som har fått internasjonale bistandsgivere til å sette på bremsene i Nicaragua.

Før lokalvalget 9. november i fjor var både nasjonale og internasjonale uavhengige valgobservatører blitt nektet å overvåke valggjennomføringen. Dessuten fant Valgrådet ut at partier som Det konservative partiet (PC) og de sandinistiske utbryterne i MRS ikke kunne stille opp i valget.

Etter valget erklærte det nasjonale valgrådet, dominert av Ortegas lojale menn og Alemáns liberale representanter, sandinistpartiet som vinner i 105 av landets 153 kommu-

Russlands ambassadør Igor Kondrashev.

FOTO: SCANPIX/REUTERS/OSWALDO RIVAS

ner. Men resultatene fra en rekke valgkretser uteble. Alemáns parti tapte valget, men hadde på sin side oppnådd å spille utbryterne i Det liberale partiet ut over sidelinjen. Dessuten kunne den tidligere korrupsjonsdømte partilederen, 16. januar i år, glede seg over å være endelig frikjent av Høyesterett for tidligere korrupsjonsanklager.

Juks i 40 kommuner? Opposisjonen, menneskerettighetsorganisasjoner, media og kirken mener å kunne dokumentere store uregelmessigheter ved lokalvalget i minst 40 av landets kommuner at det er usikkert hvem som egentlig vant valgene. Blant de kommunene der sandinistene trolig jukset til seg seieren, var også hovedstaden Managua.

– Valgfusket er svært godt dokumentert av opposisjonen, med detaljerte beskrivelser av hva som har skjedd. Det er særlig godt dokumentert i Managua, forteller den kjente og profilerte tv-journalisten Carlos F. Chamorro.

Chamorro, som på 1980-tallet ledet sandinistenes egen avis Barricada, mener det er helt utelukket at sandinistene ville ha vunnet et flertall av kommunene i et fritt valg. Han ser valgfusket som et utslag av sandinistledelsens desperate ønske

19. juli 1979 inntok de sandinistiske opprørsstyrkene Managua etter å ha tvunget diktatoren Somoza på flukt. Revolusjonen inspirerte en hel verden.

ARKIVFOTO: SCANPIX

om å markere politisk styrke som et majoritetsparti, slik at Daniel Ortega kan stille opp for en ny periode. Selektiv registrering av nye velgere og triksing med valgmanntallet var en av måtene sandinistene, i allianse med Alemán-fløyen blant de liberale, kunne sørge for at andre partier ikke nådde opp.

Da opposisjonen forsøkte seg med protestdemonstrasjoner i hovedstaden, mobiliserte sandinistene sine «tropper» fra fattigstrøkene: Lokale partimedlemmer utstyrt med køller, stein og macheter (jungelkniver). Bare et massivt politioppbud hindret voldelige sammenstøt mellom sandinistgjengene og opposisjonen. Det skal ha skjedd etter at regjeringen først hadde forsøkt å beordre politiet til ikke å gripe inn – en ordre politiet skal ha valgt å ignorere, sier ryktene.

– Landet har i flere år vært inne i en positiv demokratisk utvikling. Nå ser vi for første gang siden 1990 at Nicaragua igjen går i en udemokratisk retning, sier Francisco Aguirre Sacasa, parlamentsmedlem for de liberale og Nicaraguas tidligere USA-ambassadør.

Chavez-penger. Politiske analytikere i hovedstaden trekker særlig frem to nye elementer i Ortegas politiske prosjekt i sin nye presidentperiode: økonomisk støtte fra Venezuela og oppbyggingen av nye grasrotorganisasjoner. Med kontroll over disse virkemidlene håper Daniel Ortega og hans kone Rosario Murillo å kunne legge grunnlaget for varig makt til partiet og familien.

Det er valgkampgeneralen Rosario, som er leder for de nye borgermaktskomiteene – Comités de Poder Ciudadano (CPC). Gjennom disse og hundrevis av folkemøter prøver ekteparet å etablere sin «direkte dialog» med folket. Komiteene har en nøkkelrolle i å overvåke situasjonen på grasrota og i å fordele støtte fra myndighetene til de fattige i byene og på landsbygda.

Nye store programmer på grasrota, blant dem «Null sult»-programmet, kanaliseres i stor grad

gjennom CPC. Selv om de partipolitiske overtonene er tydelige, får sandinistene skryt av blant annet FN-organer og bilaterale givere for en effektiv kampanje mot fattigdom og for bedre ernæring på landsbygda. Gjennom dette nye programmet fordeles høner, geiter og kyr med sikte på varig støtte til sårbare familier, særlig enslige kvinner med barn. Motytelsen er ofte innmelding i partiet og støtte til det mange oppfatter som «giverne», ekteparet Daniel og Rosario.

Blant de kilder Bistandsaktuelt har snakket med i Managua er det uenighet om hvor viktige de nye borgermaktskomiteene er og hvor politiserte de er, men alle er enige om at de er et viktig instrument for sandinistenes mål om å oppnå et grasrot-hegemoni.

De fleste er også enige om at tiltakene i stor grad tilgodeser Daniel og Rosarios nåværende og potensielle støttespillere. «Clientelismo» kalles gjerne dette velkjente fenomenet i latinamerikansk politikk.

Kjøper lojalitet. De mest kritiske hevder også at de sandinistiske borgermaktskomiteene har en nøkkelrolle i rekrutteringen av folk til arbeid i partiet eller i offentlig sektor. Uten en anbefaling fra den lokale komitélederen vil du ligge tynt an blant jobbsøkerne, mener en kilde.

– Daniel kjøper seg lojalitet. Dette er svært likt hva Alemán gjorde med Det liberale partiet da han var president og partileder, og det minner om Hugo Chavez i Venezuela. Lojalitet kjøpes gjennom å gi mennesker personlige fordeler, sier næringslivsmannen og politikeren Antonio Lacayo som var stabssjef og «de facto» leder av Violeta Chamorros anti-sandinistiske samlingsregjering på begynnelsen av 1990-tallet.

Billig olje i 25 år. Den økonomiske basen for denne nye nicaraguanske «klientelismen» har sandinistregjeringen funnet i sin relasjon til Venezuela – eller rettere sagt: president Hugo Chavez. Den venstreorienterte

Carlos F. Chamorro, journalist, utmeldt av FSLN.

Edmundo Jarquin, tidligere ambassadør, utmeldt av FSLN.

populistens støtte til Nicaragua kommer delvis til landet i form av subsidiert drivstoff, delvis i form av bistand. Chavez har foreløpig lovet å lånefinansiere 50 prosent av Nicaraguas olje og gassbehov i de neste 25 årene – til 2 prosent rente.

Dette registreres som et statlig lån. De øvrige 50 prosentene – den ordinære betalingen – kanaliseres imidlertid inn i et skyggefullt nicaraguansk-venezuelansk privat selskap. Albanisa er et samarbeidsselskap etablert av to nasjonale oljeselskaper og bedriver en omfattende investeringsvirksomhet i ulike deler av nicaraguansk næringsliv. Visepresidenten i selskapet er Francisco López, som både er leder av det nasjonale oljeselskapet Petronic og kasserer i sandinistpartiet.

Nicaraguansk presse opererer fritt og har stadig avsløringer av transaksjoner i gråsonen mellom stat, næringsliv og regjeringsparti. Da Russland nylig donerte 130 russiske busser til Nicaragua, ble bussene solgt videre til lokale nicaraguanske transportselskaper. Men nå var det ikke lenger staten som skulle ha pengene. Det var det private sandinisteide selskap Alba Caruna som skulle benyttes som betalingsmottaker, opplyser avisen La Prensa.

Parallelt budsjett. – Det er etablert et slags parallelt budsjettssystem utenfor statsapparatet. Ingen har innsyn i de økonomiske transaksjonene som gjøres i denne kanalen, sier journalisten Carlos F. Chamorro.

Han og andre politiske kommentatorer er dypt bekymret over den manglende åpenhet som preger denne økonomiske gråsonen mellom parti og statsapparat.

– Den venezuelanske støtten burde ha som intensjon å støtte folket i Nicaragua. Men slik det er nå, er den i hovedsak et redskap for å støtte Ortuga-familien i å opprettholde sin makt, sier Antonio Lacayo. ■

Mer om Nicaragua på neste side >>>

FSLN

Frente Sandinista de la Liberación Nacional – frigjøringsbevegelsen som nedkjempet diktatoren Anastasio Somoza Debayle 19. juli 1979.

Omfattet i tiåret etter revolusjonen både marxister og mer sosialdemokratisk orienterte politikere.

AUGUSTO CÉSAR SANDINO

■ Sandino var opprørsgeneral som kjempet mot en konservativ regjering og amerikansk okkupasjon i årene 1927-33.

■ Ble senere drept av Somozas nasjonalgarde.

■ Sandino ga navn til den senere sandinistfronten.

– I dialog med massene

MANAGUA (b-a):

– Nicaragua er et demokrati i endring, sier sandinistkommandant Bayardo Arce.

NICARAGUA

■ I NICARAGUA:
GUNNAR ZACHRISEN

– Landet er nå inne i en prosess der vi beveger oss fra et system med representativt demokrati til et deltakerdemokrati. I et representativt demokrati uttrykker folket seg gjennom periodevis valg og delegerer til sine representanter å ta beslutninger, men svakheten er at velgerne opplever en fremmedgjøring overfor det politiske systemet. I et deltakerdemokrati derimot må det være jevnlig interaksjon mellom velgere og folkevalgte, sier Arce.

Ifølge eks-journalisten Arce, som har tilhørt toppledelsen i partiet helt siden revolusjonen, spiller de nye borgermaktskomiteene en nøkkelrolle i den nye politiske «modningsprosessen» i Nicaragua.

– I begynnelsen rekrutterte disse komiteene ledere og medlemmer uten å skille på partitilhørighet eller politiske sympatier. For å kunne ha mer partipolitisk nytte av denne strukturen, etablerte vi imidlertid sandinistiske lederskapskomiteer. Det har bidratt til at sandinistpartiet igjen inntar lederskapet i grasrotarbeidet, sier Arce.

Kjøper seg lojalitet. – Kritikere – blant annet i Den sandinistiske reformbevegelsen MRS – hevder at disse komiteene er del av et «klientelisk» prosjekt der lojalitet kjøpes gjennom tildeling av personlige fordeler?

– Alle partier i Latin-Amerika søker en eller annen form for klientelisme. Når MRS ikke har skjont det, så er det fordi de er et dårlig parti. Når vi gir folk en høne eller ei geit, så håper vi jo at de skal identifisere seg med partiet. Dette er en erfaring

Daniel Ortegas sjefrådgiver i økonomiske saker, Comandante Bayardo Arce, innrømmer gjerne at partiet kjøper seg stemmer gjennom «klientelisme». – Et parti som ikke gjør det er et dårlig parti, fastslår han.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

som vi i sandinistpartiet gjorde allerede i vår undergrunnsperiode, og som gjelder fortsatt.

– Borgermaktskomiteene er ledd i en satsing på å bygge partiet nedenfra. Det skjer på ulike måter. Også for eksempel ved at vi oppfordrer våre folk til å være aktive i andre organisasjoner, enten det er fagforeninger, miljøgrupper, kulturgrupper eller andre organisasjoner.

Svensk modell? Arce får ros for sin pragmatiske økonomiske politikk fra politiske motstandere. «Comandante Bayardo», som selv har drevet en aktiv investeringsvirksomhet i årene etter 1990, fastslår at Nicaragua har vært nødt til å tilpasse seg et neoliberalistisk global økonomi.

– Vi har en sosialistisk ambisjon, men vår modell i dag er mer i retning «svensk sosialisme», sier han flirende.

Både Arce og sandinistenes parlamentariske leder Edwin Castro avviser at det skjedde unormale uregelmessigheter under lokalvalget i november 2008. ■

Vi bygger partiet nedenfra.

Bayardo Arce, sjefrådgiver.

Bistandsgivere sier stopp

Latin-Amerikas nest fattigste land kan trolig se fram til et solid kutt i internasjonal bistand neste år. Bilaterale givere protesterer mot en udemokratisk utvikling i Nicaragua under Daniel Ortegas ledelse gjennom å kutte i sin bistand. Uregelmessighetene under fjorårets lokalvalg er den viktigste årsaken.

10. juni bestemte USAs utenriksminister Hillary Clinton seg for å foreta den endelige nedskjæringen i støtten over USAs tusenårsmålskampanje etter at støtten først hadde vært frosset. Beslutningen inne-

bærer et kutt på 62 millioner dollar i amerikansk bistand til Nicaragua av en total bistand fra USA på 175 millioner dollar. Også andre givere, som har sittet og ventet på USAs beslutning, vil nå trolig kutte i sine bistandsprogrammer. EU har tidligere frosset bistand til Nicaragua til en verdi av 63 millioner dollar.

Ortega har på sin side uttalt at landet vil føle seg «friere» uten USAs bistand og sier at ethvert amerikansk kutt vil bli utlignet av økt støtte fra Venezuelas president Hugo Chavez. ■

Norge dropper budsjettstøtte

Norge vil ikke inngå en ny avtale om budsjettstøtte til Nicaragua. Dette har Norges nye ambassadør i landet, Tom Tyrihjell, nylig meddelt nicaraguanske myndigheter. En viktig årsak til beslutningen er at landets regjering ikke viser tilstrekkelig respekt for demokratiske spilleregler, noe som særlig kom til uttrykk i forbindelse med fjorårets lokalvalg.

I utgangspunktet var budsjettstøtten på 20 millioner kroner i inneværende år. Disse midlene vil nå i stedet bli brukt til andre for-

mål, blant annet tiltak innenfor ren energi.

Den totale bistanden til Nicaragua har de siste par årene ligget på omlag 100-120 millioner kroner. Innsatsområdene for den norske bistanden til landet har vært budsjettstøtte, godt styresett og anti-korrupsjon, bekjempelse av vold mot kvinner og institusjonsbygging. Det har også vært ulike aktiviteter innenfor norsknicaraguansk kultursamarbeid. ■

HVEM HVA HVOR I ALL VERDEN?

1. Hva heter personen på bildet og hva er hennes nye jobb?
2. Landet som ble selvstendig i 1990, og har Sør-Afrika og Angola blant sine naboer?
3. Venezuela har tre e-er i navnet. Hvilket søramerikansk land har tre u-er og hvilket har tre a-er?
4. Hvem har skrevet boka «Dead Aid»?
5. Hvor lenge har Hosni Mubarak sittet med makten i Egypt?
6. Verdens høyestliggende hovedstad ligger 3600 meter over havet. Navnet?
7. På hvilken stor øy heter den vestlige delen Irian Jaya?
8. Hvilket kattedyr i Amazonasjungelen har samme navn som en bil?
9. Hvorfor blir Det internasjonale pengefondet og Verdensbanken i 1944 ofte omtalt som Bretton Woods-institusjonene?
10. I hvilket land heter hovedstaden Port Louis?
11. Hvem er Fredrick Chiluba?
12. Hvilket dyr kalles også bambusbjørn?
13. Hvilket land ble styrt av Pol Pot i perioden 1975-1979?
14. Hvor ligger Den Afrikanske Unions hovedkvarter?
15. Det finnes to hovedtyper kaffe, Robusta og?

16. Hvor mange koner har Sør-Afrikas president Jacob Zuma?
17. Hva heter presidenten i Malawi?
18. Hva heter filmen om fattig-gutten fra slummen i Mumbai som vant millioner i tv-show?
19. Hva heter verdens nest største ferskvanninnsjø?
20. Hva er det offisielle språket i Bangladesh?

Svarene finner du nederst på siden.

Spørrespalten er laget av **Ba-Musa Ceesay**

TRE EKSPERTNØTTER:

1. Hvilken tre land kalles Maghreblandene?
2. Hvem tok makten fra Ahmed Ben Bella i et statskupp i Algerie?
3. Hvor langt er Chile fra nord til sør? (+/- 100 km)

SVAR:

Alt rett: Les spørsmålene før svarene – ikke omvendt!

15-19: Verden trenger deg.

10-14: Du kan se framtiden lyst i møte.

5-9: Ikke så verst.

1-4: Din interesse for globale spørsmål er kanskje av ny dato?

0: Utenriksdepartementets aspirantkurs er kanskje ikke på øke på år?

1. Gry Larsen, statssekretær i UD.
2. Namibia.
3. Uruguay, Paraguay.
4. Dambisa Moyo.
5. Siden 1981.
6. La Paz, Bolivias hovedstad.
7. Ny-Guinea.
8. Jaguaren.
9. Møtet der avtalen som opprettet IMF og Verdensbanken ble inngått fant sted i Bretton Woods, et lite sted i New Hampshire, USA.
10. Mauritius.
11. Tidligere president i Zambia fra november 1991-2 januar 2002.
12. Panda.
13. Kambodsja.
14. Addis Abeba.

SVAR PÅ EKSPERTNØTTER:

1. Marokko, Tunisia og Algerie.
2. Houari Boumedienne.
3. 4300 km

En vakker dam

KATHMANDU: Vannet kaster seg rundt, fråder og danner en stri strøm ned mot utløpspunktet. Det er trapper ned og en liten båt ligger fortøyd i vannmassene, for sikkerhets skyld. Det har vært politisk uro i landet og det kan hende man trenger en nødutgang. Jeg er på Kimti-kraftverket i Ramechap-provinsen i Nepal.

Følelsen av energi og produksjon er overveldende. Vannet har fått turbinene til å gå rundt, energi er produsert, nå strømmer det samme rene vannet tilbake til elven det kom fra.

Kraftverket i Kimti ble bygget med støtte av norske bistandsmidler og eies hovedsaklig av SN Power. Det er et ganske beskjedent anlegg, men gir likevel et betydelig bidrag til elektrisitetsforsyningen i Nepal. Vel 10 pst. av landets strøm kommer fra Kimti. Det er nesten ironisk at dette ultimate fjell-landet har en desperat mangel på både vann og elektrisitet.

Vannkraft har vært med meg i veldig mange år. Da jeg jobbet som

KOMMENTAR

eva
bratholm

reporter på Stortinget pleide vi å gjøre narr av de politiske «kraftsosialistene» som ønsket enhver bekk lagt i rør. «Alt vatten som ikkje går i røyr, er ein uting», pleide vi å si.

Som ung miljøverner i Trøndelag hatet jeg kraftutbyggingen i fjellene rundt Trondheim. Neavassdraget stod for meg som en skam og Vessingsjøen i Tydal var det styggeste jeg hadde sett.

Betongdemninger er ikke blitt penere. Men, med tanke på den nødvendige elektrisitet en dam kan ska-

pe i et utviklingsland, er jeg blitt mildere stemt. Ja, i det perspektivet kan selv en dam være vakker.

Mye negativt kan sies om dammer. I utviklingsland kan prosessen være lukket og utilgjengelig. Urfolk og opprinnelig befolkning kan bli feid vekk og tilbudt dårlige erstatningsboplasser. Beiterettigheter og tradisjonelle nomadeområder kan bli borte. Tradisjonsrike jordbruksmetoder kan forsvinne og tilgang på vann bli endret.

Men, på den annen side: Dammene kan lagre vann på en slik måte at overflatefordampningen reduseres. Regulering av vann kan hindre flom og tørke, til fordel for mange. Irrigasjon åpner nye muligheter for kontrollert og trygg vannforsyning til landbruk.

Hovedpoenget er uansett, strøm. Elektrisitet er hard core utvikling. Det er knapt noen side av dagliglivet som ikke blir påvirket av tilgang på elektrisitet. Lys, skolegang, helse, forretningsdrift, hverdagsliv, likestilling og sikkerhet. Alt

er avhengig av strøm. Investeringer og næringsliv kan ikke blomstre dersom elektrisiteten til stadighet er borte. Dette har opprørsgrupper forlenget oppfattet. Det er ikke tilfeldig at lysmaster og kraftverk ødelegges når man vil destabilisere et samfunn.

I dette perspektiv er det grotesk at 1,3 milliarder mennesker lever uten elektrisitet. I Afrika er 85 prosent av landsbybefolkningen uten elektrisitet og antallet går dessverre langsomt nedover. Norge er heldigvis ett av pådriverlandene for å øke denne farten betydelig.

Hvorfor ikke sol og vind? spør mange. Selvfølgelig hadde det vært fint, om sola og vinden kunne sørge for energien vi trenger. Men foreløpig monner de ikke i forhold til det enorme behovet.

Kanskje vil det endre seg, men enn så lenge består vannkraft prøven. Ren og fornybar. ■

Bistandsaktuelt kåret til Norges nest beste fagblad

Blant 60 innsendte forslag har juryen i Fagpressen kåret Bistandsaktuelt til Norges nest beste fagblad – kun slått av bladet Sykepleien.

60 blader med høyst ulike budsjetter og opplag deltok i kåringen av det beste fagbladet i Norge. Bistandsaktuelt innførte redaktørplakaten i fjor og kunne derfor for første gang være med i konkurransen. Og det gikk altså nesten helt til topps.

– Dette er vesentlig journalistikk – og det er kritisk. Og det er utført med en høy kvalitet. Dere nådde nesten toppen. Og juryen sparte ikke på de positive ordene. Dere skulle ha hørt oss i jurymøtene, sa juryleder Lasse Gimnes under prisutdelingen som ble arrangert på Bygdøy i begynnelsen av juni.

Bistandsaktuelt redaktør, Gunnar Zachrisen, mener det er både morsomt og overraskende å få en slik pris allerede første året Bistandsaktuelt deltar i kåringen.

– Samtidig gir det å være med i slike konkurranser inspirasjon til å yte mer, ha fokus på kvalitet og bli et enda bedre fagblad for våre lesere, sier Zachrisen. ■

Det er både morsomt og overraskende å få en slik pris allerede første året Bistandsaktuelt deltar i kåringen.

Gunnar Zachrisen,
redaktør i
Bistandsaktuelt.

Fornøyde Bistandsaktuelt-medarbeider under Fagpressens prisutdeling: Fra høyre: Redaktør **Gunnar Zachrisen**, debattredaktør **Thore Hem**, journalist **Liv Bjergene**, journalist **Tor Aksel Bolle** og designer **Fred Isaksen**. Jan Speed, Per-Ivar Nikolaisen og Marta Camilla Wright var ikke til stedet.

NOTISER

Norge tredje største FN-giver

Fersk statistikk fra FN viser at Norge har rykket opp til tredje plass på listen over de største giverlandene til FNs bistandsvirksomhet. Norges samlede bidrag til FNs bistandsarbeid var på 5,6 milliarder kroner i 2007. Det bringer Norge fra sjettede og femte plass de foregående år og opp til bronseplass.

Bare USA og Storbritannia gir mer til FNs bistandsarbeid. Ser man på hvor mye landene gir i forhold til bruttonasjonalinntekt, er Norge nest best, bare slått av Luxemburg.

Seniorrådgiver ved FN-seksjonen i Utenriksdepartementet, Øystein Lyngroth, mener tredjeplassen i hovedsak ikke skyldes at Norge har økt bevilgningene til FN, men at andre land har nedjustert støtten. Dessuten var den norske kronen i 2007 svært sterk i forhold til amerikanske dollar. ■

Salg av nødhjelp i Somalia etterforskes

Verdens matvareprogram, WFP, i Somalia har innledet etterforskning etter rapporter om at tusenvis av sekker med mais, hvete og matolje merket med WFPs logo er blitt solgt på det åpne markedet i den somaliske hovedstaden Mogadishu. Ifølge britiske Channel 4 News skal en selger ha uttalt at WFP-ansatte lot han forsyne seg fritt av varene, mens en annen selger skal ha skaffet seg matforsyningene ved å dikte opp fiktive flyktningleirer.

WFP benekter at deres ansatte er involvert i skandalen, og mener at mektige klaner i det krigsherjede landet kan være involvert.

Etter uttalelsene til Channel 4 News har imidlertid WFP igangsatt granskning.

WFP deler ut mat til minst 2,5 millioner mennesker hver måned i Somalia – og lag en tredel av landets befolkning. ■

«Nordisk» bistand virker, men det tar tid

Bistanden har en langsiktig effekt på økonomisk vekst, og «nordisk» bistand har virket best. Det er konklusjonene i et nylig publisert forskningsnotat fra International Monetary Fund (IMF): Development Aid and Economic Growth: A Positive Long-Run Relation. Den er basert på et stort datamateriale for utviklingsland for perioden 1960-2000. Den viser også at bistand delvis virker over svært lang tid, ofte 10-20 år.

– Dette er egentlig ikke så overraskende, eksempelvis tar det svært lang tid fra forholdene bedres i grunnskolene i et land til dette slår ut i økt produktivitet og sysselsetting. Men det er interessant at en finner igjen dette i makrosammenhenger, og det er nyttig å bli minnet om at noen resultater oppnås på svært lang sikt, sier Lars Andreas Loe, seniorrådgiver i Norad. ■

Utviklingshjelp og stortingsvalg

Av Tor Bjørklund

POLITIKK

Få velgere ser utviklingshjelp som et viktig spørsmål når de skal velge hvilket parti de vil stemme på. Motstand mot utviklingshjelp var opprinnelig noe man nesten bare fant i Fremskrittspartiet. I dag later motstanden til å være svekket der, men samtidig ha tiltatt i andre miljøer.

Vil utviklingshjelp og bistand prege høstens valgkamp og påvirke valgets utfall? Et tilbakeblikk i tid kan gi holdepunkter for et svar.

Den institusjonelle bistanden i Norge har eksistert i snart 50 år. I 1962 ble Norsk utviklingshjelp etablert. Opprinnelig var planen at de største summene skulle formidles multilateralt, via FN. Men de økte bevilgningene har i første rekke blitt kanalisert bilateralt. Det skulle gi norske politiske myndigheter større potensiell makt til å sette sitt stempel på bistanden. I samme retning peker utviklingen i de frivillige bidragene.

Den første spiren til norsk u-hjelp, India-hjelpen og «Folkeaksjonen for India» på begynnelsen av 1950-tallet, hadde et ikke ubetydelig innslag av kronerullinger og pengeinnsamlinger. Det var arven fra misjonen. Mange små bidrag ble store beløp via basarer og kollekter. Men de frivillige bidragene er - om vi ser bort fra TV-innsamlingsaksjonene - blitt en ubetydelig del i det store regnskapet.

Selv misjonens eget arbeid er nå i hovedsak finansiert over offentlige budsjetter. Dermed kan det konkluderes at samtidig som utviklingshjelpen har fått stadig større økonomiske midler til disposisjon, har våre politiske myndigheter i økende grad blitt sittende med den formelle kontrollen. Politikernes beslutninger er nå viktigere enn tidligere for den samlede bistanden. Spørsmålet blir: påvirker dette velgernes partivalg?

Til nå synes dette ikke å ha skjedd. En grunn er den tverrpolitiske enigheten som lenge preget bistandspolitikken. Riktignok kunne det være uenighet om midler til å nå felles mål. For eksempel var det strid rundt Arbeiderpartiets ide om at pengene til bistanden skulle øremerkes via en særskatt til utviklingshjelp. Men den totale avvisningen av u-hjelpen var forbeholdt de politiske outsiders.

KRONIKK

Kronikker i Bistandsaktuelt kan sendes tgh@norad.no. Teksten bør ikke overstige 8500 tegn inkl. mellomrom. Legg ved bilde av artikkelforfatter. På grunn av stor pågang kan ikke alle kronikker regne med å komme på trykk.

Kronikker blir også publisert på bistandaktuelt.no

En av dem var Anders Lange, en frittalende stemme på høyre flanke som via sin avis, Anders Langes Avis/Hundeavisen, kom med saftige utfall mot u-hjelpen på 1960-tallet. Anders Lange omdøpte særskatten, som ble innført i 1962, til «neger-skatten» og krevde «folkeavstemning i stedet for negerskatt». «La oss få folkeavstemning om norske skattepenger slik: Bør de farvede hjelpes ved skattepenger eller som før på frivillig basis? (Anders Langes Avis nr. 21, 1962). Fra establishments side ble hans kritikk av u-hjelpen en bekræftelse på at motstanden var begrenset til outsiders tumleplass.

Et av de norske hovedsamarbeidslandene ble Uganda, og i 1971 ble diktatoren Idi Amin president. Ett år senere trakk norsk bistand seg ut av Uganda. For Anders Lange ble dette en illustrasjon på hva han gjennom en årrekke hadde hevdet. For hva hadde han ikke skrevet i 1965: Norske skattebetalere bidro «til oppbygning av et sort herresvesen med palasser og generaler, og et hungersvelg mellom de gaveblessede og folket». U-hjelp ble gitt til «sorte bandittledere» som kunne «plyndre, voldta, torturere og myrde på vanlig negervis».

En vårdag i 1973 kalte Anders Lange sammen til møte på Saga kino i Oslo, senere omtalt som «Saga-møtet». Han fristet med en «tale som ikke lett glemmes». Det skulle vise seg å bli stiftelsesmøtet til «Anders Langes Parti til sterk nedsettelse av skatter, avgifter og offentlig inngrep», forløperen til Fremskrittspartiet. Den enkeltsak som Lange la mest vekt på, var den statlige bistanden. Den var talens startpunkt, og i den resolusjonen til Stortinget som Saga-møtet endte med var det u-hjelpen som ble nevnt. Stortinget burde innstille u-hjelpen, het det, «siden våre sykehus befinner seg i en katastrofal situasjon, konferer Radiumhospitalet og alle de ensomme gamle».

Anders Langes parti vant fram på en skatteprotest. U-hjelpen bidro

Av rundt 2000 intervjuede svarte bare én person at utviklingshjelpen var viktigst, og en person svarte nest viktigst.

til skattetrykket, men for «folk flest» var nok ikke u-hjelpen den mest sentrale saken. Det tyder valgundersøkelsen fra 1973 på. I svarene på hva som var de to viktigste valgkampsakene er det ingen kategorier for u-hjelp. Men for Anders Lange var bistandspolitikken en viktig drivkraft bak initiativet til Saga-møtet, et møte som på sikt førte til dannelsen av Fremskrittspartiet. Hans engasjement hadde for øvrig sammenheng med hans forsvar av de hvite i Afrika.

At Anders Lange ble stifter av et parti som foran høstens valg er det nest største, kan synes gåtefullt. Med tanke på partiets bakgrunn vil det være nærliggende å tro at støtten til u-hjelp er blitt svekket ettersom Fremskrittspartiet har vokst seg stort og sterkt.

Den tverrpolitiske enigheten på Stortinget rundt bistandspolitikken ble brutt med Anders Langes og Fremskrittspartiets inntreden. Så lenge ingen partier argumenterte for en radikal omlegging av bistanden, var det risikofritt å agitere for u-hjelp uten sideblikk til opinionen. Arbeiderpartiets Guttorm Hansen hevdet i en Stortingsdebatt om u-hjelpen, før Anders Langes gjennombrudd, at en politiker ikke skulle dilte etter folket, være værhane, men ha rollen som veiviser. «Her, i denne saken (dvs. u-hjelp) går jeg ut fra at de fleste i denne sal er enige i at politikeren må gå foran, være i utakt».

Hva er så folkemeningen om u-hjelp? Ikke helt enkelt å svare på. For som man spør, får man svar. Det finnes imidlertid lange tidsserier der det samme spørsmålet er stilt i valg etter valg. Det norske valgprosjektet har fra 1981 til og med valget i 2005 stilt spørsmålet: «Noen mener at Norges hjelp til fattige land, de såkalte utviklingslandene bør skjæres ned, mens andre mener at den bør opprettholdes som nå eller eventuelt økes. Hvordan ser du på det, mener du at norsk u-hjelp bør skjæres med, at den bør opprettholdes som nå, eller mener du at den bør økes?»

Den sterke oppslutningen om u-hjelpen er slående. Et flertall, rundt 60 prosent, har gjennom hele perioden svart at hjelpen bør opprettholdes. Som regel har noen flere svart at den bør «skjæres ned» enn «økes», men i 2005 var det motsatt. Stabiliteten i holdningsmønsteret er likevel

overraskende. Fra 1981 til 2005 kan det faktisk registreres en svak utvikling mot en noe mer positiv holdning. Altså, parallelt med at oppslutningen om Fremskrittspartiet har skutt i været, har støtten til u-hjelp blitt noe sterkere.

Derfor taler alt for at verken Fremskrittspartiets suksess eller Anders Langes gjennombrudd kan forklares med motstand mot u-hjelp. Ytterst sjelden synes u-hjelp å ha vært en avgjørende sak for valg av parti. Valgundersøkelsen i 2005 stilte spørsmål om en kunne nevne to saker som var særlig viktig for ens partivalg. Av rundt 2000 intervjuede svarte én person at utviklingshjelpen var viktigst, og én person svarte nest viktigst.

Det er også verdt å legge merke til at ved valget i 2005 ønsket for første gang ikke et flertall av Fremskrittspartiets velgere å skjære ned på u-hjelpen. Alltid tidligere hadde det vært tilfelle. Nå var det kun 36 prosent som gikk for nedskjæring.

En mulig forklaring er at sammenhengen mellom innvandrerskepsis og motstand mot u-hjelp er blitt noe svekket. Den fremmedskeptiske er i mindre grad enn før også motstander av u-hjelp. Kanskje blir u-hjelp sett på som en mulighet for å begrense innvandringen? De innfødte hjelpes på sine hjemsteder. Påfallende er for øvrig at innvandring i FrPs propaganda synes å ha overtatt u-hjelpens posisjon som den sentrale posten som stjeler penger fra «våre egne nødstilte» (jfr. resolusjonen fra Saga-møtet).

Mye taler for at også ved høstens valg vil u-hjelpen bli en sak som ytterst få velgere vil fremheve som den avgjørende saken. Men alt er ikke som før. At et parti som ønsker kraftig reduksjon i u-hjelpen aspirerer mot regjeringsmakt, er nytt. Dessuten har motstand mot u-hjelp markert seg i andre miljøer enn i Fremskrittspartiet.

Bestselgeren fra den siste norske Maktutredningen er Terje Tvedts bok, «Utviklingshjelp, utenrikspolitikk og makt». Den kommer nå ut i 2. utgave, seks år etter at den opprinnelig ble lansert og etter å ha blitt trykt opp i fire opplag. Tvedts kritiske gjennomgang av norsk u-hjelp har stått på mange pensumlister.

Tvedt er opptatt av innenrikspolitiske virkninger av u-hjelpen. Den har fremmet norsk selvgodhet og er et viktig element i «Godhetsregimet». Bistandssystemet fremstår dessuten som et lukket system der motforestillinger og kritikk lett avvises. Bistandens eliter sirkulerer fra den ene kommandoposten til den andre, fra politikk til forskning og til administrasjon.

Til tross for at u-hjelpen er blitt mer kontroversiell, vil nok høstens valg igjen bli preget av de nære ting, bli et velferdsvalg med fokus på skole og utdanning, de gamle og de syke. ■

Tor Bjørklund er professor i statsvitenskap ved Universitetet i Oslo. Han er særlig kjent for sine vitenskapelige arbeider om folkebevegelser/folkeavstemninger og om høyre-radikale politiske organisasjoner.

FOTO: SCANPIX

Anders Lange taler under stiftelsesmøtet til Anders Langes parti, senere Fremskrittspartiet. For Anders Lange var motstand mot statlig bistand en kampsak, som det er for FrP i dag. Men både på 70-tallet og i dag er det lite som tyder på at folk flest mener at bistand er et viktig tema når de stemmer, skriver artikkelforfatteren.

Mobiltelefonen er den nye banken

Av Victoria Buhanza

TEKNOLOGI

Selv i et fattig land som Tanzania har nesten alle mobiltelefon. Ny statistikk viser faktiske at 97 prosent av alle innbyggere i Tanzania har tilgang til mobiltelefon, enten ved selv å eie en eller kunne låne i nabolaget. Langt færre har en egen bankkonto eller har vært innom et banklokale. Men nå er mobiltelefonen i ferd med å erstatte den tradisjonelle banken. Det gjør overføring av mindre pengesummer mye enklere og tryggere enn før.

Mobiltelefonen har betydd svært mye positivt for Tanzanias utvikling. Folk kommer i kontakt med hverandre mye lettere enn før og det effektiviserer hele samfunnet. Noen kaster sikkert bort verdifull arbeidstid til private samtaler, men selv de mest krevende arbeidsgivere må innrømme at mobiltelefon er en bra ting.

Mobiltelefonene fører også med seg store muligheter til å drive småskala business, som befolkningen i Tanzania er helt avhengig av for å overleve. Det koster for eksempel 200 tanzanianske shilling (ca 1 krone) å få ladet mobiltelefonen sin, og det er en svært nyttig tjeneste for de mange mobiltelefonere som ikke har innlagt elektrisitet hjemme. Andre driver også utleie av mobiltelefoner, og klarer å tjene litt penger pr telefonsamtale eller sms. Reparasjon av mobiltelefoner er også blitt god forretning, og reparatørene finner stadig nye triks for å gi litt ekstra liv til mobiltelefoner som synger på siste verset. De som tjener mest på mobiltelefoner er selvsagt de som importerer og selger telefoner, og ikke minst de som eier mobilnettene og selger kontantkort for millioner av dollar.

Pengene har kommet! Bank via mobiltelefon er det siste nye i Tanzania. Emmanuel Nguli er en av dem som liker denne formen for pengeoverføring.

FOTO: VICTORIA BUHANZA

SETT FRA SØR

Victoria Buhanza er frilansjournalist i Dar es Salaam, Tanzania. Hun arbeider også for Kirkens Nødhjelp i Tanzania.

Men, det siste nye i Tanzania nå er mobil-bank, kjent under navnet M-Pesa. Det er mobilselskapet Voda-

fone som har tatt ideen med seg fra nabolandet Kenya. Mobil-bank er også utprøvd i mange andre utviklingsland, som for eksempel Afghanistan. Tjenesten tilbyr overføring av penger mellom mennesker for en mye lavere kommisjon enn andre overføringssystemer. Du kan bruke din gamle mobiltelefon og ditt vanlige simkort.

I Tanzania er det nå registrert

flere tusen agenter for M-Pesa. Disse må ha en formell godkjenning og sette av en grunnkapital på to millioner shilling (ca 10 000 kr). Folk kommer så med kontantene sine, mottaker får via sms-beskjed om at han har fått penger og kan hente dem ved å oppgi en kode og vise ID-kort hos en agent hvor som helst i landet. Det er mulig å sende mellom 100 shilling (50 øre) og 35 000 shilling (175 kr) per sending, det dekker de fleste behov for vanlige tanzaniansere. Agentenes kommisjon skal ikke overstige 170 shilling per sending.

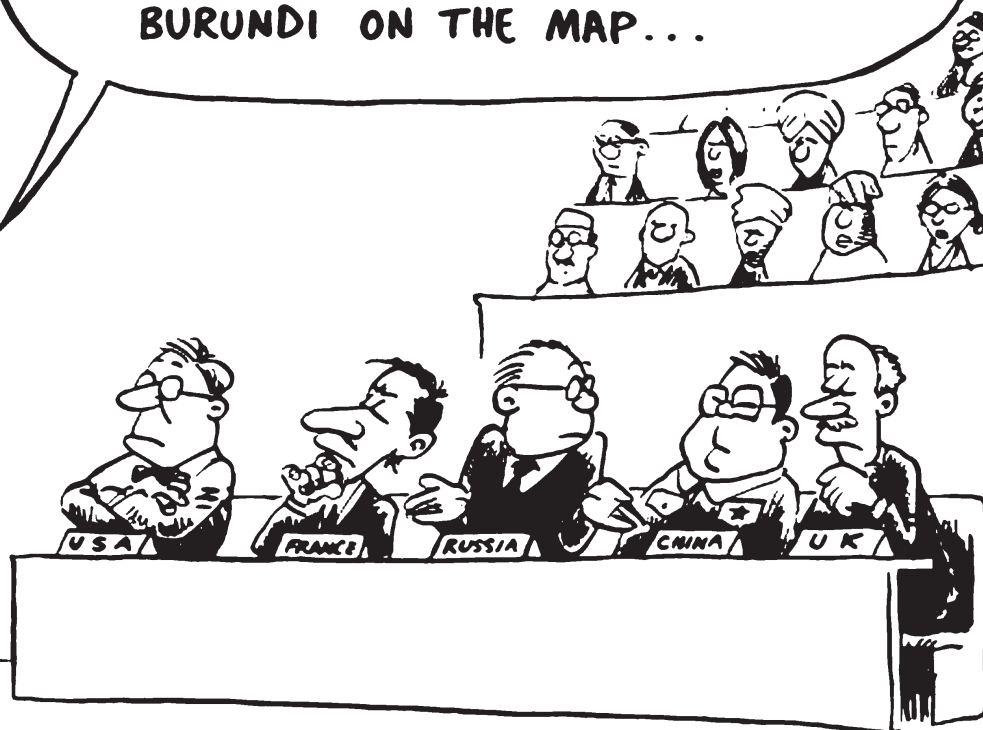
Mobil-banken sørger ikke bare for enkel og sikker pengeoverføring. Tjenesten kan også bidra til å minke kriminaliteten i landet. Skulle man tidligere sende penger, for eksempel fra en landsby langt inne i landet til slektninger i byen, måtte man ty til kurerer av ulik pålitelighet. Mest vanlig er det å sende penger med lastebil eller bussjåfører, som dermed ble veldig utsatt for ran, hvis de da ikke selv forsynte seg av pengene. Mobil-banken gir også større sikkerhet for de mange skoleelevene og studentene som hver måned å få oversendt skolepenger fra foreldrene hjemme.

Bankene i Tanzania har bare et tilbud for næringslivet og for privatpersoner med mye penger. Et bankbesøk er ofte forbundet med lang ventetid, mye byråkrati, og de tar seg godt betalt for tjenestene. Det har manglet et pålitelig tilbud for å kunne håndtere små pengebeløp, noe de aller fleste tanzaniansere er avhengige av. En talsmann for teleoperatøren Vodafone tror at de fleste av selskapets 4,1 millioner abonnenter i Tanzania vil komme til å benytte seg av tilbudet om mobilbank. ■

UNITED NATIONS
AFRICA MONTH

TODAY WE FOCUS ON
THE CRISIS IN BURUNDI.
IN THE MORNING SESSION, THE
SECURITY COUNCIL'S PERMANENT
MEMBERS WILL TRY TO LOCATE
BURUNDI ON THE MAP...

En av verdens mest kjente politiske tegnere, Zapiro, ellers kjent som Jonathan Shapiro (50), vil framover bidra med tegninger på bistandsaktuelt.no. Han er fra Sør-Afrika. Vår faste tegner Gado vil fortsatt kommentere aktuelle saker i avis og på nett.

SOWETAN 26.1.00 ZAPIRO

Variert, tilgjengelig og provoserende

Av Anja Sundby Hem

LITTERATUR

Kenyanse Rasna Warah har satt sammen en leseverdig antologi med bidrag fra 14 bistandskritikere. Boken bør spesielt ønskes velkommen av alle som etterlyser et mer «bottom-up» og lokalt syn på bistand og utvikling, enn det som har vært fremme i debatten den senere tid.

Warah har samlet bidrag til antologien med det formål å gi et fokusert glimt inn i utviklingssektoren og å gi leseren et afrikansk perspektiv på denne. Videre har det vært et klart og uttalt kriterium for utvelgelse at bidragsyterne skal være så kritiske til utvikling som begrep, ideologi og «industri» at de mener det er et prosjekt som bør legges dødt. De fleste har en tilknytning til Kenya, mange ved at de kommer derfra, andre fordi de har arbeidet der eller andre steder i Øst-Afrika.

Warah plasserer forfatterne som gruppe innenfor «post-development theory» ved at argumentene de forfekter sirkler rundt tre premisser: at utviklingssektoren bedriver nykolonialisme, at utviklingsmodellene favoriserer de rike på bekostning av de fattige, og at de som driver utviklingsarbeid har et verdenssyn og intensjoner som er paternalistiske.

Boka er delt inn i tre. «Development in Action» har de mest varierte

BOKANMELDelse

Rasna Warah (red)

Missionaries, Mercenaries and Misfits – an anthology
AuthorHouse, England, 2008

bidragene, som i stor grad omhandler tingliggjøring av og eksperimentering med mottakerne av bistand, overkjøring og ødeleggelse av Afrikas kulturelle arv og hvordan afrikansk nasjonale elite profiterer på å opprettholde kolonial orden.

Flere av artiklene i neste del - «The Development Set» - omhandler bistandsarbeideres levesett og holdninger, ord uten innhold og diskriminering. Wainainas bidrag, skrevet i kåseriform, er det mest underholdende, ikke minst for en som undertegnede som er jevn gammel med forfatteren og vokste opp med *We are the World*, *Band Aid* og *Bob Geldof*. Langt på vei trodde vi at med dem var redningen nær - nå ville endelig all verdens sult og fattigdom bli utradert. Denne og andre artikler tar virkelig en del ting på kor-net!

«The Politics of Aid» er den mest forutsigbare delen. Her får vi servert kjente argumenter mot Bretton Woods institusjonene som det påstås leder an i det nykolonialistiske pro-

sjektet, NGOer som karakteriseres som vestlige regimers nikkedukker og giverland som neglisjerer misbruk av bistandsmidler. Fra denne delen satte undertegnede størst pris på Bindras bidrag «Men behaving badly», rett og slett fordi artikkelen er godt skrevet og signaliserer en viss fremtidstro basert på sunne holdninger han mener å spore blant unge afrikanere.

Warah har klart det hun i innledningskapitlet legger opp; Hun gir oss et fokusert glimt inn i utviklingssektoren fra et afrikansk perspektiv. Boka, som kom ni måneder før den nå så mye omtalte «Dead Aid» av Dambisa Moyo (men fikk mye mindre oppmerksomhet), bør opptas som et fullverdig bidrag i debatten om bistand til Afrika. Videre er boka full av gode, til dels humoristiske, anekdoter og fortellinger

fra virkeligheten.

Men det er her et afrikansk perspektiv det dreier seg om. Mange av bidragene greier å provosere undertegnede ganske kraftig. Hovedgrunnen til det er nok fordi boka i så stor grad polariserer og gir et svart-hvitt bilde på den komplekse «sektoren» som bistand og utvikling er. Og dessuten - vel er det vanskelig å være uenig i at en rekke av Afrikas problemer er knyttet til eksterne interesser, men det blir feil og unyansert å tillegge interne faktorer så liten vekt som de fleste av artiklene i antologien gjør. ■

Anja Sundby Hem har permisjon fra Internasjonalt sekretariat i SSB. Hun har bodd mange år i Afrika, jobbet med bistand i ulike sammenhenger og bor nå i Kampala, Uganda.

Håpet som forsvant?

Av Jan Speed

BOKANMELDelse

Alec Russell:

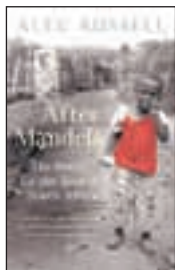
After Mandela - The Battle for the Soul of South Africa
Hutchinson, London, 2009

Sør-Afrika har ikke funnet sin sjel. Landets politikk er forvirrende, inspirerende og skuffende. Og ledes av en gåtefull president.

En populistisk politisk ringrev og dyktig forhandler, Jacob Zuma, sitter nå i presidentkontoret med utsikt over Pretoria/Tshwane. Selv om han er folkets mann, er han egentlig like gåtefull som hans forgjenger Thabo Mbeki, og like lojal mot regjeringspartiet ANC som Nelson Mandela.

Zuma har etablert en regjering som består av markedsliberalister, tidligere etterretningsfolk, kommunister og en bonde fra den hvite høyrefløyen. Skal man forstå noe av det som har skjedd i Sør-Afrika i årene etter 1994, er Alec Russells bok *After Mandela* til stor hjelp. Verdensredaktøren i det britiske *Financial Times* henter mye informasjon fra bøkene til sørafrikanerne Mark Gevisser (om Mbeki), Allister Sparks (om politiske forhandlinger) og William Mervin Gumede (om ANC), men utfyller analysen og bildet med egne intervjuer og observasjoner.

En gjennomgang av Sør-Afrikas 15 år med frihet kan lett bli en beretning om skuffelser og om sviktende politisk og moralsk dømmekraft. Og Russell viser hvordan Mandela ikke bare var den store helgenen, og at Mbeki sviktet mange av sine egne idealer. Zuma er også en person med dårlig styring på privatøkonomien, mye libido og en til tider flå-

sete holdning til hiv/aids. Gapet mellom fattige og rike har økt - og myndighetene har sviktet på mange plan. Likevel var valgoppslutningen i april meget bra. Regjeringspartiet ANC fikk litt over 65 prosent av stemmene.

Russell trekker fram en del av feilene som er blitt gjort av ANC. Aids, Zimbabwe, aksjeoverføringer til en svart elite, kriminalitet og manglende jordreform er stikkord. Det som er bokens styrke er at Russell forsøker både å forstå aktørene og forklare hvorfor avgjørelser ble tatt.

I lykkens rus i 1994 var det mange i ANC som trodde at de hadde arvet et rikt land. De oppdaget raskt at landet hadde stor gjeld, og at mange industrier var nedslitt. Sørafrikanerne har i løpet av 15 år gått fra å tro at de fortjente og ville få internasjonal velvilje og spesialbehandling, til å innse at verden lar seg ikke imponere av slagord. Internasjonale investorer vil tross alt heller investere i Asia der arbeidskraften er billigere, bedre utdannet og mer hardt arbeidende.

Russell påpeker at det er en fare for at ANC bruker sin makt til å bli mer kontrollerende og udemokratisk. Men det er flere positive elementer som taler for at Sør-Afrika forblir et dynamisk demokrati:

- Landet har et kritisk og sterk sivilt samfunn.

- Grunnloven er liberal, og er flere ganger blitt brukt til å sørge for at regjeringen prioriterer de svakeste i samfunnet. ■

Det Norske Misjonsselskap

Vi søker

Rådgiver til Vest-Etiopia

Prosjektarbeid innen miljø- og matvaresikkerhet, kvinneverdigheter og hiv/aids.

Søknadsfrist: 01.08.09

Fullstendig utlysning på våre nettsider: www.nms.no. For mer info, kontakt oss på tlf: 51 51 61 00.

RETTFERDIG
KAFFE FRA
TANZANIA

Kaffebonden får
dobbelbetalt.
Kaffen brennes og pakkes
lokalt og sendes direkte
hjem til deg.

info@wild-tracks.com
www.wild-tracks.com

CMI CHR. MICHELSENS INSTITUTT

Chr. Michelsens Institutt (CMI) er et frittstående og flerfaglig samfunnsvitenskaplig forskningsinstitutt i Bergen. CMI er internasjonalt ledende innen anvendte, utviklingsrelaterte studier, og hadde i 2008 en omsetning på NOK 64 mill. Staben utgjør 70 medarbeidere, og instituttet har bred internasjonal kontaktflate, spesielt mot samarbeidspartnere i Afrika, Asia, Latin-Amerika og Midtøsten. Høsten 2009 samlokaliserte CMI med Universitetet i Bergen i nytt bygg. Se www.cmi.no.

DIREKTØR

Nåværende direktør for CMI fratrer sin stilling etter avsluttet åremålsperiode 31. mars 2010. Vi søker herved hans etterfølger.

Direktøren skal ivareta den daglige ledelsen av CMIs virksomhet og tilknyttede fond. Den som tilsettes må ha gode lederegenskaper, høy faglig kompetanse og relevant administrativ erfaring. Det stilles krav til forskerkompetanse som minst tilsvarer forsker 1 innen relevante fagområder og vurdert i forhold til instituttets faglige profil og virksomhet. Vedkommende bør beherske et skandinavisk språk, og ha innsikt i det norske forsknings- og bistandssystemet. Bred internasjonal kontaktflate, spesielt til fagmiljøer i Sør, er en fordel.

Stillingen skal besettes på åremål for en periode på 6 år, med mulighet for fornyelse for én periode. Lønn og øvrige betingelser etter avtale.

Søknadsfrist: 30. juni 2009

Nærmere opplysninger om stillingen kan fås ved henvendelse til styrets nestformann, professor Einar Hope, Norges Handelshøyskole (NHH), tlf. 55959344/91174053 eller direktør Gunnar M. Sørbo, CMI, tlf. 92828029.

For nærmere opplysninger og fullstendig stillingsbeskrivelse, se www.cmi.no. Søknad med vedlegg og referanser, sendes til Chr. Michelsens Institutt, Postboks 6033, 5892 Bergen. Merk konvolutten "Direktør".

NYTT OM NAVN

Har du skiftet jobb? Kontakt redaksjonens Nytt om navn-medarbeider Jan Speed på e-post: jasp@norad.no eller på telefon 22 24 03 65.

Wencke Fone tiltrådte 18. mai stillingen som avdelingsleder for Utviklingspolitisk avdeling i Kirkens Nødhjelp. Hun kommer fra stillingen som senior kommunikasjonsrådgiver i Plan Norge.

Nils Harald Strøm tiltrådte 1. juni stillingen som seksjonsleder for innsamlingsseksjonen i Kirkens Nødhjelps kommunikasjons- og innsamlingsavdeling. Han har vært konstituert i stillingen siden april 2009.

Elisabeth Settemsdal er Kirkens Nødhjelps nye landrepresentant for Irak, med bolig i Amman. Hun tiltrådte stillingen 11. mai. Settemsdal kommer fra Flyktninghjelpen, der hun har lang og allsidig erfaring.

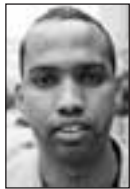

Hege Opseth begynner som fast frilanser for Bistandsaktuelt fra 1. juli. Opseth har bakgrunn fra Kirkens Nødhjelp og ACT International og har de senere årene arbeidet mye i Afrika og Midt-Østen. Hun har i tillegg lang erfaring fra avis og ukepresse.

Knut Harald Ulland (44) tar over som ny daglig leder i Utviklingsfondet. Ulland tar over ledervervet etter **Arvid Solheim** som har vært daglig leder i ni år. Ulland har de tre siste årene ledet Redd Barna

sitt kontor i Kambodsja, og har tidligere vært daglig leder i Atlas-alliansen og jobbet for Kirkens Nødhjelp og Flyktninghjelpen.

Hassan Khaire tiltrådte 8. juni stillingen som landdirektør for Flyktninghjelpen i Somalia og Kenya. Khaire har arbeidet for Flyktninghjelpens Somalia/Kenya program siden slutten av 2006, som

ansvarlig for programmet i det sørlige og sentrale Somalia med base i Mogadishu. Han har tidligere vært tilsatt ved Flyktninghjelpens hovedkontor i Oslo, blant annet som personellkoordinator i Beredkapsavdelingen og rådgiver ved INCOR-prosjektet. Khaire er utdannet cand.mag. fra Universitetet i Oslo og Master of Management fra Heriot-Watt University i Edinburgh.

Kjell Erik Øie begynte som ny programdirektør i Plan Norge 1. juni. Han kom fra stillingen som statssekretær i Barne- og likestillingsdepartementet.

I oktober drar **Ragnhild og Tore Skeie** til Nepal. Tore Skeie trer inn i en nyopprettet stilling som direktør for Tibetmisjonens Nepal arbeid. Ekteparet har flere opphold i Nepal bak seg. Tore som daglig leder for entreprenørselskapet Himal Hydro i Kathmandu og senere områdeleder for Statkraft Anlegg med bygging av kraftverket i Khimti (øst-Nepal). Ragnhild har blant annet jobbet på sykehus i Kathmandu. I de siste årene har Tore arbeidet som prosjektleder i Kvam kommune. Han er utdannet sivilingeniør i bygg fra NTNU i Trondheim (1979). Ragnhild Skeie er bioingeniør av utdanning og har i de siste årene også arbeidet i Kvam kommunes fellessekretariat, i tillegg til engasjement for integrering av flyktninger på lokalplan.

Heidi Westborg Steel (39) har nettopp blitt ansatt som ny generalsekretær i Tibetmisjonen. Hun har solid bakgrunn og utdanning innen organisasjonsutvikling, ledelse og samfunnsgeografi. I de siste ti årene har hun arbeidet for Blå Kors Norge, og i syv år har hun vært med å bygge opp Blå Kors- Norges internasjonale arbeid. Westborg Steel har en internasjonal oppvekst, og har bodd i Bangladesh, Zambia, Sri Lanka, Nepal og India. Hun er i tillegg engasjert i Norut (Organisasjon for Nordmenn med Utenlandsoppvekst).

Tor Skudal tiltrådte 2. februar som seniorrådgiver i Internasjonal seksjon i SFT og vil jobbe med SFTs bistandsportefølje med land i Sør. Han kommer fra en stilling som programkoordinator i Utviklingsfondet. Skudal er sosialantropolog og har tidligere jobbet som juniorekspert (UNDP) i India og som ambassadeseekretær ved den norske ambassaden i New Delhi.

Juristprofessor **Lucy Smith** er valgt inn som nytt styremedlem i Plan Norge. Lucy Smith arbeider som jurist og professor ved Universitetet i Oslo, og har tidligere vært rektor for Universitetet i Oslo. Hun er første kvinnelige jussprofessor og kvinnelige universitetsrektor i Norge. I 2001 ble Smith utnevnt som kommandør av 1. klasse av den svenske Nordstjerneordenen.

Torbjørn Buer (45) tiltrer i stillingen som assisterende generalsekretær i Kirkens Nødhjelp 1. september. Buer er psykolog med fordypning i organisasjonspsykologi. Han har arbeidet som konsulent i IML (Instituttet for medskapende ledelse) siden 1999. De siste tre årene har han vært leder for virksomheten. Buer har omfattende erfaring med omstillingsprosesser innenfor organisasjoner, og har også praktisert som klinisk psykolog.

NOTISER

Swazilands kjærlighetstest

Med budskap om kjærlighet og hengivenhet oppfordres par i det lille kongedømmet Swaziland om å la seg teste for hiv sammen. Kampanjen har fått navnet «Love Test». I Swaziland anslår myndighetene at kun én av fem har tatt hiv-test. Håpet er at flere vil tørre å teste seg dersom de gjør det sammen med partneren.

Når begge partnerne tester seg og får rådgivning i forhold til hiv, viser erfaringene at det er lettere å få til holdningsendringer – som bruk av kondom, uttaler hiv/aids-rådgiver, Sam Vilakati til Plus-News. ■

WHO-rapport om trafikksikkerhet

Skader i forbindelse med trafikkulykker er den niende største dødsårsaken i verden. I løpet av 20 år tror offentlige helseeksperter at trafikken vil være den femte viktigste dødsårsaken – større enn eksempelvis aids og tuberkulose. Verdens helseorganisasjon, WHO, ga derfor nylig ut sin første globale rapport om trafikksikkerhet. Den avslører at hele 85 prosent av landene i verden mangler lovverk for å regulere trafikken.

I 2004 ble det anslått at årlig mister 1,3 millioner mennesker livet i trafikken, og at 20 til 50 millioner mennesker blir skadet. ■

Flere sinnslidende i Kina enn antatt

Studier fra 1982 og 2004 har anslått at mellom én og ni prosent av kineserne har psykiske lidelser. En fersk studie lansert i det anerkjente medisinske tidsskriftet Lancet, viser at så mange som 17 prosent av kineserne har en psykisk lidelse. Studien er foretatt av forskere ved Columbia University, i samarbeid med psykiatriske sykehus i Beijing, Shandong, Zhejiang, Qinghai og Gansu.

Det mest urovekkende funnet i undersøkelsen er hvordan kun åtte prosent av dem som oppgir å ha en psykisk sykdom, har søkt profesjonell hjelp. ■

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av utviklingslandenes situasjon? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utviklingen? Om de mange små skrittene for å unngå sult-katastrofer og krig? Nå har du muligheten.

Nå 24.000 lesere!

X JA, jeg vil ha et gratis-abonnement på fagbladet Bistandsaktuelt.

Navn _____
 Gate- og/eller leilighetsadresse (etasje og leilighetsnummer, hvis mulig) _____
 Postboks _____
 Postnummer Poststed _____

NB! Vennligst oppgi gate-/leilighets- og evt. postboksadresse. Hoveddelen av opplaget distribueres med avisbud.

Du kan også tegne abonnement direkte på www.bistandsaktuelt.no

PORTO

bistandsaktuelt

Norad,
boks 8034 Dep.,
0030 OSLO

Norad

ISSN 1501-0201
 Redaksjonen avsluttet:
Tirsdag 16. juni 2009
 Opplag – denne utgaven:
18 300 eksemplarer
 Bistandsaktuelt er medlem av:

Neste
bistandsaktuelt
 utkommer ca. 28. august

5-2009 - 12. ÅRGANG bistandsaktuelt

Fagblad om utviklings-samarbeid

Redaksjonen arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat og Lov om redaksjonell frihet i media. Det er bladets redaktør som har ansvaret for innholdet i bladet.

Ansvarlig redaktør:
Gunnar Zachrisen
gz@norad.no

Debattredaktør:
Thore Hem
tgh@norad.no

Nettavisredaktør:
Jan Speed
jasp@norad.no

Journalister:
Liv R. Bjergene
lrb@norad.no
Tor Aksel Bolle
toab@norad.no
Are Føli
aref@start.no
Per-Ivar Nikolaisen
pein@norad.no
Marta Camilla Wright
martacamillaw@hotmail.com

Administrasjon:
Ba-Musa Ceesay
Ellen Rojahn

Redaksjonsråd
Laila Bokhari
Eva Bratholm
Tone Lindheim
Anne Lene Dale Sandsten
Anne Hege Simonsen

Internett:
www.bistandsaktuelt.no

Postadresse:
Boks 8034 Dep.,
0030 Oslo

Kontoradresse:
Ruseløkkv. 26 (6. etg.)

Telefoner:
22 24 20 30
(sentraltbord)
22 24 20 40 (redaksjon)
22 24 05 72 (annonser)

E-post redaksjon:
gz@norad.no

E-post annonser:
toab@norad.no

Design og produksjon:
Akela grafisk design,
Fred Isaksen, Larvik #50995

Trykk:
Nr1 Trykk as

Abonnement:
Bistandsaktuelt, Norad,
Boks 8034 Dep.,
0030 Oslo

Telefon: 22 24 20 59
E-post: adr-ba@norad.no

Abonnementet er gratis.

Utgiver:

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:
Tirsdag 16. juni 2009

Opplag – denne utgaven:
18 300 eksemplarer

Bistandsaktuelt er medlem av:

Neste
bistandsaktuelt
 utkommer ca. 28. august

VISSTE DU AT...
Kina i år har passert USA i antall internettbrukere og med sine 180 millioner brukere er det landet i verden med flest online?

Kilde: The Economist

«En mann med langt skjegg bør ikke blåse på glørne»

Ordtak fra Igbo-folket i Nigeria

Hva er verdien av to biler og en båt?

Mye mer enn vi tror

I 2008 solgte lege Kjell Magne Kiplesund to biler og en båt, og søkte ulønnet permisjon. Han ville reise tilbake til Etiopia, landet han hadde vokst opp i og jobbet i tidligere.

■ I ADDIS ABEBA:
MARTA CAMILLA WRIGHT (TEKST)
GUNNAR SØRENSEN (FOTO)

ETIOPIA

- Jeg brenner for dette, det er derfor jeg gjør det, sier idealisten.

Allerede 14 år gammel bestemte han seg for å bli lege og for å jobbe i Etiopia. Den gang bodde han i landet, foreldrene var misjonærer. Nå er drømmen oppfylt. Med en minstelønn fra stiftelsen Trauma Care Ethiopia jobber han på Black Lion Hospital, universitetssykehuset i Addis Abeba. Jobben som lege ved Stavanger Universitetssykehus står på vent.

Venterom i det fri. På Black Lion Hospital går det i ett på akuttmottaket. Venterommet er ute i det fri foran sykehuset. Om det regner må de ventende pasientene søke ly under et tak. På «venterommet» er det satt ut noen senger slik at de dårligste kan ligge mens de venter.

- Vi tar imot mellom 70 og 100 pasienter daglig. Vanligvis er det 3-4 leger og 6-7 sykepleier her. Mange av disse pasientene blir videresendt til andre sykehus på grunn av plassmangel, og det er svært uvisst hvor mange som får kyndig hjelp på leiting etter en sykehusseng, sier Kiplesund.

Ideen bak stiftelsen Trauma Care Ethiopia, som Kiplesund selv har etablert, er blant annet å sørge for kompetanseheving innen skadebehandling i Etiopia, og samtidig legge til rette for at norsk helsepersonell kan reise fra Stavanger til Addis Abeba for å jobbe. Bistandsaktuelt møter han og sykepleier Anne Merethe Mæland på det offentlige sykehuset i Addis Abeba. Mæland har vært i Etiopia i åtte måneder uten lønn, men med kost og losji dekket.

Reddet gategutt. Sammen jobber de nå med å bygge opp akuttmedisinsk kompetanse ved to sykehus i Addis Abeba.

- Det finnes bare 15 anestesileger i hele Etiopia. Over tusen leger har forlatt hjemlandet. Hjerneflukten har gått utover helsetilbudet i landet. Mang en etiopisk lege kjører drosje i Washington DC, forteller Kiplesund.

Vi går en runde på sykehuset som er bygget i en firkant. I midten er et større område med trær og plen. Det er mange, mange pasienter som sitter og venter sammen med sine pårørende ved de forskjel-

Lege **Kjell Magne Kiplesund** og sykepleier **Anne Merethe Mæland** på sykehusområdet.

«Venterommet» er utendørs.

Det rører ved hjertene våre å hjelpe enkeltmennesker.

Kjell Magne Kiplesund, lege og idealist.

lige avdelingene. En gutt på omtrent 12 år kommer løpende mot oss og kaster seg rundt halsen på Anne Merethe. De smiler og ler mens han henger rundt halsen hennes.

- Vi oppdaget han en dag vi var på jobb her. Da hadde han ventet her ved enheten i tre dager, hardt skadet i en trafikkulykke. Ingen hadde gitt ham vann, og han hadde ikke spist på mange dager. Han er gategutt og det er ingen som bryr seg med å hjelpe ham, forklarere Kiplesund.

Gutten ble funnet av politiet, hardt skadd i en veigrøft.

Trafikkskader vanligst. - Det er så lite som skal til for å bygge opp et bedre system, sier legen.

- Vi er blitt spurt av universitetet om å bygge opp traume-utdanningen som har vært ikke-eksisterende som fagfelt i Etiopia. På dette sykehuset, som er referansesykehus for hele landet, finnes det bare fem respiratorer. Få blant personellet vet

hvordan de skal bruke dem.

Ifølge Kiplesund har Etiopia verdens høyeste dødelighet for trafikkskadde. Det dør 6 personer i trafikken hver dag i Addis Abeba, og for hver som blir drept blir 3 andre varig skadet eller handikappet.

- De vanligste årsakene til at folk kommer til akuttten, er trafikkskader, fallskader og skader fra vold.

Etiopia har liten dekning når det gjelder akuttmedisin.

- De som kommer inn her, er tross alt de som har vunnet i lotto. De kan reddes simpelthen fordi de har kommet seg hit og overlevd de første timene etter skaden, sier Kiplesund.

Manglende pleie. - Jeg ble sjokkert da jeg kom hit og så forholdene. Pasienter lå og led, oversett av personalet. Det er ikke kultur for å ta i pasientene, eller å gi omsorg. Pleien av de syke er ikke sykepleiernes oppgave, men de pårørendes, forteller Mæland.

Kjennskap og slektskap bestemmer i stor grad hvordan pasientene blir behandlet.

- Har du en slektning som jobber her, får du ypperlig behandling. Har du slektninger som kan hjelpe deg til å få behandling, går det også nok så bra. Har du ingen, er det tilfeldig hva lags hjelp du får, sier Kiplesund.

Derfor jobber de to mye med å endre holdninger blant de ansatte ved å være rollemodeller i møtet med pasientene.

Betaling i takknemlighet. Det de gjør er allikevel nærmest en dråpe i havet i et land med enorme behov. Men de har ikke tenkt å gi seg.

Sykepleier Anne Merethe Mæland har siden gymnasen hatt en drøm om å reise til Afrika og jobbe.

- Akkurat nå kunne jeg ikke tenke meg å være noen annen plass, jeg føler jeg får betalt i takknemlighet og ikke kroner og øre. Det er faktisk deilig å ha distanse til det materielle jaget i vår vestlige verden, sier hun.

- Det rører ved hjertene våre å hjelpe enkeltmennesker. Vi vet at vi gjør en stor forskjell for dem vi hjelper.

Kiplesund forteller at han ønsker å formidle traume-kompetanse til lokalt helsepersonell.

- Om vi etter hvert også kan komme inn på sentrale undervisningsinstitusjoner med denne type kunnskap, vil det kunne få ringvirkninger utover landet på sikt. Jeg føler meg på rett plass. Dette er mitt kall, sier lege Kjell Magne Kiplesund. ■